

ИКОНОМИКА

ГАЛИНА ГАВРАИЛОВА

АНЕЛИЯ КОСТАДИНОВА

Д-р ЦВЕТЕЛИНА СПИРИДОНОВА

МАРИЯ ЛАЗАРОВА

Арх. ВЕСЕЛА МИРЯНОВА

СВЕТОСЛАВА ГЕОРГИЕВА

ЕЛЕНА КРИСТИАНО

МАРИНА КОБАКОВА

СИЛВИЯ ГЪРМОДОЛОВА

ЗАРИНА ГЕНЧЕВА

УСПЕШНА СЪМ, ЗАЩОТО...

Д-р инж. БОРЯНА МАНОЛОВА

ИРЕНА ЦАКОВА

ЗОРНИЦА СТОЙЧЕВА

ВАНЯ ИВАНЧЕВА

МАРИЯ АНГЕЛОВА

Агв. МИГЛЕНА ПЕНЕВА

ЕМИЛИЯ ИЛИЕВА

РУМЯНА ИВАНОВА-НИКОЛОВА

МИРЕЛА НЕНЧОВА

МАГДАЛЕНА ГОЦЕВА

Инж. ДИАНА МИТКОВА

МАРИЯ БОНЕВА

Агв. БИЛЯНА ТОНЧЕВА

NAVIBULGAR®
SINCE 1892

35 *Mr. & Mrs.*
ИКОНОМИКА

*Оскарите на
българския бизнес*

- 46 Успешна съм, защото...
- 42 Постоянството на капката
- 44 Кой ще спре Тръмп
- 46 ESG & FRIENDS 2025: Визионерите за устойчиво бъдеще
- 50 Чисти ESG сметки
- 54 Създаване на устойчиви вериги за доставки
- 56 Софинвест ще е стандарт за качество
Sofinvest will be a standard of quality

- 64 Адв. Добрина Павлова: Доверявайте се на опитен консултант
- 66 Николай Станчев: Generali расте в здравното застраховане
- 68 Какво пречи на българската електроиндустрия
- 72 Тийнейджъри на работа
- 76 Зорница Янкова: Хората са сърцето на АУРУБИС
- 78 AI ни подарява петъка

- 82 Близко ли е дигиталното безсмъртие
- 86 Изкуствен интелект Made in China
- 88 Умният дом завоюва нови територии
- 90 Нежното лице на Асарел-Медет
- 92 Антени към бъдещето
- 94 Усети мощта на автомобила
- 96 Еврика за Мария Аргирова

Списание „Икономика“. София 1111, жк. „Яворов“, бл. 73, ет. 6, ап. 11 Телефони: (02) 852 9696; (02) 852 9699

Издател „Медия Икономика България“ ЕООД; Управител: Невена Мирчева
Глабен редактор: Невена Мирчева; Счетоводство: София Стрелкова - Гечева
Редактор: Татяна Явашева; Автори: Мария Иванова, Мая Цанева
Дизайн: Бранд Медия България ЕООД; Фото: Красимир Свраков
Печат: Дедракс АД; Разпространение: „Медия Икономика България“ ЕООД

- 98 Инвестиция в новите инженери
- 100 Деветте сили на Веселино
- 102 Да държиш вълка далеч от кошарата
- 106 ZARA - 50 години слава и възход
- 110 Тайният код на успеха
- 111 Нови книги от Сиела
- 112 Предприемчивата Савка Тошева от Враца
- 114 Мито Орозов и изкуството да правиш файтони
- 116 Линиите на живота
- 118 8 причини да посетите Вроцлав

Невена Мирчева,
главен редактор

УСПЕШНА СЪМ, ЗАЩОТО...

Днес повече от всякога в световната история жените имат водеща роля и влияние. Те вдъхват живот на революционни идеи, изграждат мостове между различни култури, преодоляват социални бариери и осъществяват промени в бизнеса и обществата. Прокарват път за бъдещите поколения и затова са вдъхновение и пример. Начело са на глобалната трансформация със своето автентично лидерство, нежна сила и визионерство.

Формулата за успех на жената не включва само висока обществена или бизнес позиция. Тя се допълва от развити социални „меки“ умения, подкрепа за каузи, силна жизнена енергия и щастливо семейство. Стъкленият таван е пробит, а ключов е балансът между кариерата и личния живот.

Мартенският ни брой е посветен на някои от най-великите жени, оставили отпечатък в историята, и на тези, които днес я творят. В „Успешна съм, защото...“ представяме дамите, които градят настоящето и бъдещето на България в бизнеса, обществената сфера, политиката, науката. И доказват, че неслучайно страната ни е сред водещите държави в Европа по женско лидерство.

Приятно четене!

**УСПЕШНА СЪМ,
ЗАЩОТО...**

ТЪРСИМ ФОРМУЛАТА И „ТАЙНАТА“, КОЯТО СТОИ ЗАД СИЛАТА, ВДЪХНОВЕНИЕТО И НЕПОКОЛЕБИМОСТТА НА ЖЕНИТЕ В ДЪРЖАВНОТО УПРАВЛЕНИЕ И БИЗНЕСА, В НАУКАТА И ОБЩЕСТВЕНИЯ ЖИВОТ

▲ **Татяна Явашева**

Жената... В тези времена на бурна трансформация се променя все по-бързо и ролята на жената в обществото, в семейството, в управлението на бизнеса и на държавите. Еманципация – тази гума остана назад във времето и днес в развития свят жените все по-често и във все повече области работят наравно с мъжете и имат планина от ангажименти не само в дома и семейството, а във всички роли, които поемат. Световната история изобилства от жени, оставили свой отпечатък и до наши дни с това, че вдъхват живот на революционни идеи, преодоляват социални барieri, изграждат мостове между култури, провокират промени в управлението и човешките отношения, в бизнеса, науката, изкуствата: Клеопатра, Жана д'Арк, Мария Кюри, Кок Шанел, Индира Ганди, Агата Кристи, Вирджиния Улф, Елинон Рузвелт, Фрида Кало, кралски особи като Катерина Медичи, Изабела Кастилска, Елизабет I, Екатерина Велика, Мария Терезия...

Новата парадигма

И ако жената има свободата да работи и да осъществява таланта си отвъд представите, че нейното място е около „печката“, дължим го и на личности като Исабел Алиенде, определяна като най-добрата латиноамериканска авторка на всички времена. „Трябва да оспорваме всичко - от религията и законите, до науката и обичаите. Нека да се разнежим до такава степен, че гневът ни да срине основите, на които се крепи тази цивилизация“, призовава тя в „На жените с обич“. Според нея феминистката революция е може би най-важната в историята на човечеството. Жена е изрекла и думите: „Харесва ми как ня-

кои мъже настояват, че мястото на жените е в кухнята. Те забравят, че там стоят всички ножове“. И всички ние нека не забравяме, че всяка жена има присъствие и следа и чрез семейството, и чрез хората, на които по един или друг начин влияе.

В правилните обувки

Жените разрушиха стъкления полупак, който слагаше таван на възможностите им за развитие в свят, създаван за мъже и управляван от мъже. „Домът трябва да бъде център, но не и граница на света на жените“, уверява Маргарет Тачър - жената, която успя да стъпи клишетата и да пренареги политическите порадки не само на Великобритания, да промени нагласите спрямо участието на жените в обществения живот. „Дайте на една жена правилните обувки и тя може да покори света“, твърди Мерилин Монро, именитата американска актриса. И наистина, обули правилните обувки, днес все повече жени имат важни управленски функции, начело на държави, институции, бизнеси. И всичко това става възможно, защото „женската решителност пронизва и камък“, както гласи една японска мъдрост. По думите на Айн Ранд въпросът не е „Кой ще ми позволи?“, а „Кой ще ме спре?!“.

Равнопоставеност

Стратегията на ЕС за равенство между половете цели да се постигне съюз на равенство, в който жените и мъжете, момичетата и момчетата – в цялото си многообразие – са свободни да следват пътя, който са избрали в живота си, разполагат с равни възможности да просперират и могат да участват и да ръководят европейското общество на равни начала. Ако насочим проекторите навътре към

нашата страна, ще видим как жените на ръководни позиции в България се увеличават, въпреки че остават по-малко от мъжете. През 2023 г. техният брой е достигнал 68 000 – с 3200 повече в сравнение с предходната година. Това показват данните от Доклада за равнопоставеността на жените и мъжете. В рамките на година дялът на жените, които са част от управленски бордове, се е увеличил от 14,8% на 18,3%. Разликата в заплащането между двата пола през 2022 г. е била 13% в полза на мъжете.

Сред най-богатите

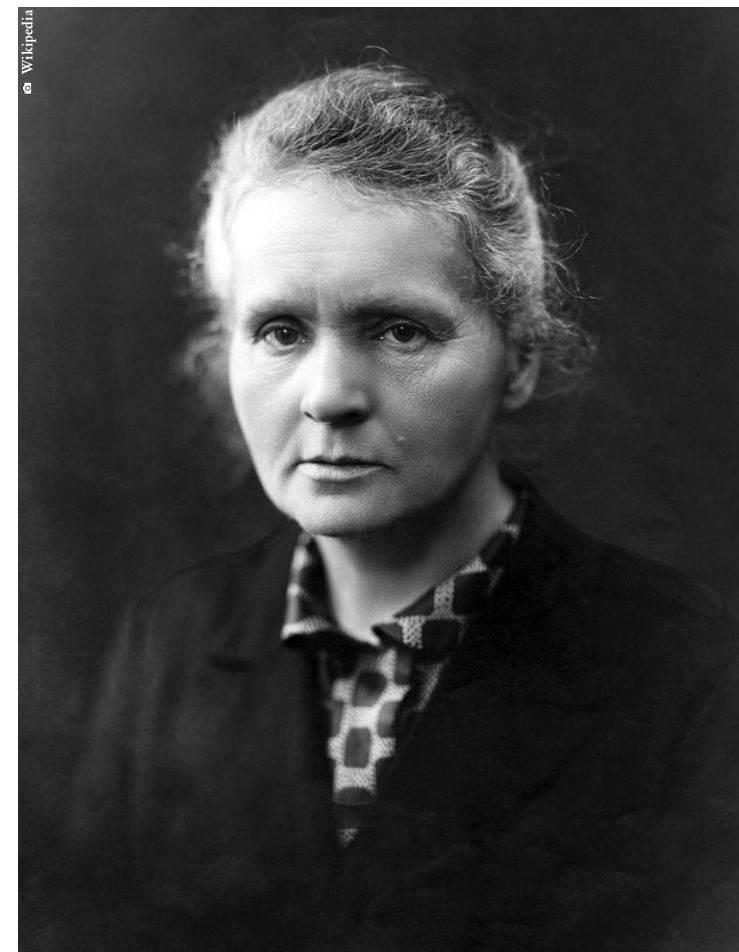
В света на парите и големия бизнес жените все още са недостатъчно представени – те са само 369 от 2781 милиардери на планетата, или около 13%, в списъка на милиардерите в света, който Forbes изготвя. Най-важната жена е Франсоаз Бетенкур Мейерс, наследница на богатството на L'Oréal. Нейното състояние се оценява на 99,5 млрд. долара. Класацията за най-богата самоизградила се жена се оглавява от Рафаела Апонте-Диамант, швейцарски корабен магнат, със състояние от 33,1 млрд. долара. Тук, на това бизнес поприще, с още по-голяма сила отекват думите на британския писател Джоузеф Конрад: „Да бъдеш жена е ужасно тежка задача, защото тя се състои главно в това да си имаш работа с мъже“.

В света, в който ние живеем, жените днес имат далеч повече права, отколкото преди век. За много от представителките на нежния пол важи твърдението, че са безпомощни единствено когато лакът върху ноктите им все още не е изсъхнал.

В броя за март-април списание „Икономика“ предлага вдъхновяващи истории, пропити с нежност и сила. Ще прочетете за някои от най-великите жени, оставили незаличим отпечатък. Ще научите нещо повече и за едни от най-силните българки, които градят настоящето и бъдещето на нашата страна в бизнеса, обществената сфера, науката. Неслучайно България е сред водещите в Европа по женско лидерство. Търсим формулата и „тайната“, която стои зад всеки голям успех. Предлагаме вдъхновение от тяхната мъдрост и непоколебимост.

С Мария Кюри към красотата в науката

МАЙКАТА НА СЪВРЕМЕННАТА ФИЗИКА ОСТАВА ЕДИНСТВЕНАТА ЖЕНА С ДВЕ НОБЕЛОВИ НАГРАДИ В ДВЕ РАЗЛИЧНИ ОБЛАСТИ

Аз принадлежа към тези, които варват във величествената красота на науката. Това са думи на Мария Склодовска-Кюри. Наричана е „Майка на съвременната физика“ и ще я видите да оглавява не един списък на жени, които са повлияли най-силно върху световната история. Най-често за нея ще чуем да се говори като „първата жена...“. Защото: Мария Кюри е първата жена, удостоена с Нобелова награда за физика, първата жена, станала професор в Сорбоната, и първият човек, а не просто жена, който е спечелил втора Нобелова награда. И остава единствената до днес, която е спечелила Нобелова награда в две различни научни области.

Бъдете любопитни към хората, но ОЩЕ ПО-ЛЮБОПИТНИ КЪМ ИДЕИТЕ ИМ

Път

Полякия, родена във Варшава през 1867 г., тогава част от Руската империя. И до днес като личност е сред най-значимите фигури в историята на науката. Със своите революционни открития в областта на радиоактивността не само променя разбиранията за материята и енергията, но и се нарежда сред малкото жени, които са оставили траен отпечатък в научния свят. Нейният път е вдъхновяващ пример за упоритост, страст и любов към познанието, въпреки социалните предрасъдци и личните изпитания.

Съдба

Мария е първата жена в Европа, която получава докторска степен по физика. Поради ограниченията за жените в Полша по това време, тя е принудена да продължи образованието си в Париж, където се записва в Сорбоната. Там тя не само се откроява със своите академични постижения, но и среща своя бъдещ съпруг Пиер Кюри.

Пробиви

Мария Кюри е известна със своите изследвания върху радиоактивните елементи. Тя и нейният съпруг Пиер поделят Нобеловата награда за физика през 1903-а за изследванията си върху радиоактивността, което я прави първата жена лауреат на Нобелова награда. През 1911 г. отново е удостоена с Нобелова награда, този път по химия, за своите заслуги в напредъка на химията чрез откриването на елементите радий и полоний, чрез изолирането на радий и за изучаването на природата и съединенията на този елемент. Ирен Кюри, дъщерята на Мария и Пиер, както и съпругът ѝ Фредерик-Жолио Кюри през 1935 г. стават нобелови лауреати за химия.

Силата на упоритостта

Мария Кюри не само прокара пътя за жените в науката, но и полага основите на съвременната радиология. По време на Първата световна война тя разработва мобилни радиологични машини, наречени „Малки Кюри“, които се използват за лечение на ранените войници на фронта. Нейните изследвания допринасят за развитието на ядрената медицина. Мария Кюри остава символ на неуморим стремеж към знание, доказателство за силата на упоритостта и вдъхновение за поколения учени, особено за жените. Нейните постижения и живот, изпълнен с любов към науката и стремеж към прогрес, продължават да напомнят за важността на научните изследвания и необходимостта от равнопоставеност в научната общност.

Майка Тереза – Светицата

ИМЕ, КОЕТО СЕ ПРЕВЪРНА В
НАРИЦАТЕЛНО ЗА ДОБРОТА,
МИЛОСЪРДИЕ И ЧИСТА ЛЮБОВ

Доброто, което направиш, ще бъде забравено, но въпреки това прави добро. Няма ключ към щастието, защото вратата към него е винаги отворена. Аз сама не мога да променя света, но мога да хвърля камъче във водата и да образуват вълнички. Това са послания на Майка Тереза, една от най-почитаните жени на всички времена. Влиянието ѝ не е свързано с пари, кариера, суета, просто нейната вяра, разбирания, начин на живот, пример и действия нареждат тази монахиня сред най-значимите хора на XX век. Името ѝ е нарицателно за доброта, милосърдие и чиста любов. Коя всъщност е тя...

Балкански корен

Анеза Гонджа Бояджу, по-известна с монашеското си име Майка Тереза, е индийска католическа монахиня и светица от албански произход. Родена е на 26 август 1910 г. в Скопие, тогава в Османската империя. През 1928 г. напуска семейството си и става мисионерка в Ордена на сестрите от Лорето. В продължение на година учи английски в манастира в Ратфарнам, Ирландия, след което заминава за Британска Индия и започва своето послушничество в Дарджилинг, Бенгал. Тя дава първите си монашески обети през 1931 г., като приема името на Тереза от Лизийо. Полага тържествен обет през 1937 г., когато вече е учителка в Калкута.

Мисионери на милосърдието

През 1948 г. Майка Тереза започва самостоятелната си мисионерска дейност сред бедните в Калкута, като първоначално основава училище. През 1950 г. получава позволение от Ватикана, което ѝ дава възможност да положи основите на ордена „Мисионери на милосърдието“. В началото той започва с 13 души, а в края на XX век вече включва 4000 монахини, поддържащи множество сиропиталища, хосписи и благотворителни центрове. Първоначално активността му е главно в Калкута, но постепенно орденът започва да придобива популярност и привлича последователи и дарения, с което разширява дейността си в цяла Индия, а после и на други места по света.

Признание

През 1979 г. Майка Тереза получава Нобелова награда за мир за поетата работа в борбата за превъзможване на бедността и страданията, които също представляват заплаха за мира. Краят на земния ѝ път настъпва на 5 септември 1997 г. в Калкута – отива си от инфаркт. Обявена е за блажена от папа Йоан-Павел II през 2003 г. и за светица от папа Франциск през 2016 г. Но както монетата има две страни, някои смятат, че има и тъмна страна в живота и делата ѝ.

Житейска мъдрост

Някои хора се появяват като благословия в живота ни, а други – като урок, в това уверява мъдрата благодетелка. Тя се е появила като съдбовна благословия за много хора по света, като им е дала и уроци как да се живее и как да се взаимодейства с другите.

“
Не всеки от нас може
да прави големи неща,
ВСЕКИ ОБАЧЕ МОЖЕ
ДА ПРАВИ МАЛКИ
НЕЩА С ГОЛЯМА
ЛЮБОВ.”

Желязната лейди Маргарет Тачър

ПЪРВАТА ЖЕНА ПРЕМИЕР И
НАЙ-ДЪЛГО УПРАВЛЯВАЛИЯТ
МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ В ИСТОРИЯТА
НА ОБЕДИНЕНОТО КРАЛСТВО

Ако искаш нещо да бъде казано, помоли мъж. Ако искаш да бъде направено, помоли жена. Аз притежавам чисто женската способност да се захвана с една работа и да я свърша до края, дори всички наоколо да я оставят и да си тръгнат – това са думи на Маргарет Тачър. Тя е първата жена премиер и най-дълго управляващият министър-председател в историята на Обединеното кралство (1979-1990). Спечелва си прозвището „Желязната лейди“ и го превръща в синоним на безкомпромисно управление с твърда ръка. Определяли са я още като „велик министър-председател и велика жена“, „най-силният мъж в НАТО“, „най-добрият и единствен мъж в британския кабинет“.

“
Жените умеят
много по-добре
от мъжете
ДА КАЗВАТ „НЕ“!

Приказка за стълбата

Маргарет Хилда Робъртс е родена в Грантъм, Линкълншър, през 1925 г. Завършва химия в Оксфорд през 1947 г., а политическата ѝ кариера започва през 1950 г., когато се кандидатира в силен лейбъристски район. Нейният път към върха: Уверените ѝ стъпки по стълбата на властта започват от бедняшка среда. Това начало изглежда немислимо за постигане на толкова висока цел. Но тя, дъщерята на собственик на две бакалници, се втурва в добре охраняваната крепост на мъжката власт и я превзема.

Победител и победени

Дори и да губи, има ли цел, Маргарет не се отказва. Завършва и право, жени се за Денис Тачър и ражда близнаци, а когато през 1970-а консерваторите печелят изборите, става секретар в Министерството на образованието. После оглавява Консервативната партия. На 4 май 1979 г. стъпва на „Даунинг стрийт“ 10, където остава цели 11 години. Заема се да извади от криза рухналата британска икономика, доведена до това състояние заради безумното харчене на левицата. Част от мерките са непопулярни. ДДС се повишава до 15%, закриват се възлишните мини, води се тежка борба срещу силното влияние на синдикатите, има неприятни развития около тероризма на ИРА. През 1982 г. Аржентина окупира британските Фолклендски острови и Тачър праща там армията. Завършва с победа, но и реформите, и войната вземат жертви. Затова не всички обичат Маргарет. Признава се и нейният принос за рухването на Съветския съюз и за разпада на Източния блок.

Превъзходство

Прагматизмът е нейна неизменна черта и във властта. Успява да раздвижи мутната машина на политическата система. Осмелява се да е различна, защото нейният баща ѝ е насаждал, че не бива да е като всички. Тя доказва правотата на Софокъл: „Стига един път жената да бъде поставена наравно с мъжа, за да започне да го превъзхожда“. Сред отличията, които получава, са: Орден на жартуера, Орден за заслуги, Орден на св. Йоан, член на Тайния съвет на монарха, почетен член на Кралското дружество по химия. Под девиза „Пестеливост и още веднъж – пестеливост“ тя става министър-председател на Англия и връща страната на картата на световните лидери.

Неповторимата Коко Шанел

ФРЕНСКАТА ДИЗАЙНЕРКА, КОЯТО ПРЕВЪРНА ИМЕТО СИ В СИМВОЛ НА КЛАСА И СТИЛ В СВЕТА НА МОДАТА

Жената трябва да бъде елегантна и зашеметяваща. Жена без парфюм няма бъдеще. Това твърди незабравимата и неповторимата Коко Шанел, която успя да наложи панталона в датското облекло, създаде вечния аромат Chanel No.5 и завинаги остави името си като символ на класа и стил в света на модата. Според нея успехът най-често е постигнат от тези, които не знаят, че провалът е неизбежен.

Съдба и късмет

Коко Шанел е пример как талантът, упоритостта и иновативността са в състояние да преобразят не само един живот, но и цяла една индустрия. За нея важи поговорката Роду ме мамо с късмет... Габриел Боньор Шанел идва на този свят на 19 август 1883 г. в Сомюр, Франция. Детството ѝ е белязано от бедност и лишения. Майка ѝ умира, когато тя е едва 12-годишна. Баща ѝ я оставя в сиропиталище заедно с двете ѝ сестри. В манастира „Обазин“ Габриел научава шивашкия занаят от монахините и развива не само техническите си умения, но и своето око за простота и елегантност, вдъхновено от строгите монашески одежди.

Елегантната простота

След напускането на сиропиталището започва работата като шивачка. Пее в кафенета и кабарета, където получава прякора „Коко“, вдъхновен от песни, които изпълнява. Ключова за бъдещия ѝ успех е срещата с Артур Кейпъл, английски индустриалец, който става нейна голяма любов и бизнес ментор. С финансовата му подкрепа Шанел отваря първия си магазин за шапки в Париж през 1910 г. С техния прост, но елегантен дизайн, тя привлича вниманието на парижкия елит. Следва пробив в спортното облекло за жени. Едно от най-емблематичните ѝ прозрения е малката черна рокля, представена през 1926 г. Тя се превръща в символ на елегантната простота и остава актуална и до днес. Коко Шанел навлиза и в света на парфюмерията, създавайки легендарния аромат Chanel No.5. С него предизвиква революция и в тази индустрия.

Цялостен стил

Коко Шанел въвежда концепцията за цялостен стил, включващ не само облекло, но и аксесоари, бижута и парфюми. Създава редица иконични дизайни, които стават нейна запазена марка. Сред тях са тучиговото сако, верижните колани, перлените огърлици и двучувените обувки. Тези елементи се превръщат в символи на елегантност и стил.

Това, което остава

Животът ми не ме радваше, затова създадох живота си – твърди легендарната Коко Шанел. Качеството на продуктите Chanel и в наши дни оправдава тяхната луксозна репутация. Chanel не е просто марка, а е начин на живот и философия на стила. Духът Chanel продължава да живее и чрез марката, която остава символ на елегантност, иновация и непреходна красота.

“Ако си роден без крила, НЕ ИМ ПРЕЧИ ДА ИЗРАСНАТ.”

Кралицата на сърцата лейди Даяна

ПРИНЦЕСАТА НА УЕЛС Е ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНА ЛИЧНОСТ, ДОПРИНЕСЛА ЗА РАЗВИТИЕТО НА БЛАГОТВОРИТЕЛНОСТТА ПО СВЕТА С МНОГОБРОЙНИ ИЗЯВИ

Правя само каквото ти казва сърцето. Аз не действам по наръчник, а се ръководя от сърцето, не от ума. Това твърди принцеса Даяна, призната за една от най-влиятелните жени на XX век. Тя спечели сърцата на много хора по целия свят със своята грация, състрадание и щедрост. Името ѝ и днес продължава да се свързва с онзи отклик на сърцето, наричан „благотворителност“. Нейната вродена доброта, отзивчивост и умението да изслушва са ѝ позволявали да дарява радост на хората.

В очакване на принца

Даяна Франсис Спенсър е родена на 1 юли 1961 г. в имението Сандингъм, графство Нор-

фолк. Когато отраства, баща ѝ купува апартамент в Лондон, където тя живее с приятелки. За да се издържа, работи като възпитателка в детска градина, припечелва също от чистене на жилища и като бабачка. Има доста поклонници, дори и кандидати за ръката ѝ, но Даяна чака истинския принц. При първата им среща през 1977 г. принц Чарлз е бил покорен от непосредствеността и чара на Даяна, от която блика жизнерадост. От този ден Даяна Спенсър мечтае да се омъжи именно за Чарлз, макар да е оставил у нея впечатление за тъжен човек.

Мисия

Обикновено момиче се омъжва за принца на мечтите си – така като приказка изглежда съдбата на Даяна Спенсър по времето, когато сключва брак с престолонаследника принц Чарлз. Тя приема титлата Принцеса на Уелс, въпреки че предпочита да бъде известна просто като Даяна. Намира своята лична мисия в това да помага на хората и да е патрон на над 100 благотворителни организации по целия свят. След развода си с Чарлз продължава да работи в полза на благотворителни каузи, използвайки славата си, за да повиши осведомеността за редица важни хуманитарни проблеми.

Приказката свършва

Смъртта на едва 36-годишната Даяна, която я застигна на 31 август 1997 г. заедно с Доди ал-Файед, хвърля света в шок. Обстоятелствата около нейната гибел предизвикват скръб и гняв. Защото лейди Даяна, която е станала най-фотографираната жена в света, е била гонена от папараци в нощта на катастрофата. За да се отскубне от тях, автомобилът навлиза с голяма скорост в един от тунелите под Сена и се блъска фатално в бетонна колона. Около смъртта ѝ има различни версии. Нейният брат Чарлз казва: „От всички иронии, преследвали я през живота ѝ, тази е може би най-голямата: как едно момиче, носещо името на гръцката богиня на лова, се превръща в най-преследвания човек на новото време“.

Дух

„Аз обичам духът ми да е свободен. Някои не харесват това, но само така мога да бъда себе си“, уверява принцеса Даяна. Тя е водила живот, с който хора от най-различни слоеве на обществото по свой начин се идентифицират: на съвестна, но несправедливо третирана съпруга, на любяща и всеотдайна майка, на блестяща модна икона, на истинска кралица, на любителка на попмузиката и запалена танцьорка. Тя е страстна защитничка на болните, на страдащите и бездомните.

“ДА БЪДЕШ ПРИНЦЕСА не е онова, каквото го хвалят, че е.”

Първият български ядрен физик

ПРОФ. Д-Р ЕЛИСАВЕТА
КАРАМИХАЙЛОВА ЗА МАЛКО НЕ
ГРАБВА НОБЕЛОВА НАГРАДА, А
ИМЕТО Ї Е СЛАБО ПОЗНАТО У НАС

Един живот за науката, тя живя с нея, за нея и чрез нея... Но днес „тя“ е слабо известна у нас. Проф. д-р Елисавета Карамихайлова! Първата жена, която е хабилитирано лице в Софийския университет; първият професор по радиоактивност и ядрена спектроскопия и първата жена професор по физика в България; основателка на Катедрата по атомна физика в СУ и на Лабораторията по радиоактивност във Физическия институт при БАН.

Елисавета Карамихайлова е родена на 3 септември 1897 г. във Виена, където баща ѝ д-р Иван Карамихайлов следва медицина. Там прекарва ранното си детство и получава домашно образование от своята майка, музиколожката Мери Слейд. През 1907 г. семейството идва в България, където хирургът д-р Карамихайлов започва работа в новосъздадената болница „Червен кръст“, чийто приемник е днешният институт „Пирогов“. Елисавета постъпва в Първа софийска девическа гимназия и там чрез свои учителки се запознава с идеите на феминизма. През есента на 1917 г. заминава за Виена. Завършва физика и математика във Виенския университет и защитава докторската си дисертация на тема атомна физика.

Дългият път към София

В България няма работа за нея. Жена физик, ха-ха! Работи на хонорар в Радевия институт при Австрийската академия на науките. През 1935 г. Елисавета, вече член на International Federation of University Women, получава тригодишна стипендия за подпомагане на научните изследвания на талантиливи жени учени на Girton College към Университета в Кеймбридж. После я канят в известната Кабендишова лаборатория в Кеймбридж, чийто ръководител по онова време е знаменитият физик Ернест Ръдърфорд. Именно там, сред най-известни световни физици, българката си спечелва името на самостоятелен и вълнуващ изследовател.

Активност

Елисавета Карамихайлова се разминава със звездния си миг - Нобеловата награда. Заедно с Мариета Блау и по едно и също време с Джеймс Чадуик установяват непознато лъчение, което е поток от неутрони. По женски прецизни, те решават още веднъж да огледат нещата, но Чадуик ги изпреварва с публикацията и грабва наградата. В края на 1939 г. е назначена във Физическия факултет на Софийския университет. Чете първия систематичен курс по опитна атомистика и радиоактивност, а по-късно основава и ръководи Катедрата по атомна физика. През 1963 г. вече е професор. Става ръководителка на Секцията по радиоактивност при

Wikipedia

Физическия институт при БАН. Има изключителни заслуги за извършването на систематични изследвания върху радиоактивността на наши природни обекти - лечебна кал, минерални извори, геждовни води. Но... попада в списъка на „неблагонадеждните“ учени, губи правото си да публикува своите трудове и да пътува в чужбина дори по научна линия.

Отдаденост на науката

В спомените на своите съвременници тя е весел, щедър, незлоблив и дори наивен човек. Не се омъжва. Студентският кръжок, създаден от нея, става школа за всички по-късни авторитети в ядрената физика. „Вие сте млади, имате още да живеете“, казвала тя на сътрудниците си и винаги сама влизала в хранилището при радиоелементите. Когато ракът я приковава към леглото, лекарите се удивляват на бодрия ѝ дух. Дарява цялата си собственост на БАН. Умира на 24 април 1968 г.

Проф. Елисавета Карамихайлова с всички основания може да се нарече първата дама на българската физика. Струва си да научим повече за нея и по-често да повтаряме името ѝ.

Иконостас на българката

МНОГО СА ЖЕНИТЕ СЪС СИЛЕН
ВЪТРЕШЕН ПЛАМЪК, ПОСТИГНАЛИ
ЗНАЧИМИ ПОСТИЖЕНИЯ И
ОСТАВИЛИ СВЕТА ДИРЯ

Красотата е банално качество у много жени. Същинското очарование идва от вътрешния пламък на личността, твърди писателят Димитър Димов. Нека отворим някои от българките със значими постижения в различни области и силен „вътрешен пламък“, който продължава да гори...

Изплуват онези смели и героични жени от Възраждането, освободителните борби и културата на следосвободенска България: Баба Тонка Обретенова, Анастасия Димитрова, а също Сирма, Румена, Боряна, Рада, Кера войвода, байрактарката Райна Попгеоргиева, Венета Ботйова, Лора Каравелова, Евгения Марс, Мара Белчева. Да споменем и Станка Николица Спасо-Еленина - учителка и първата наша поетеса.

Първи

И ето други жени, които са първи: **Тота Венкова Чехларова** е първата българка дипломирана лекарка.

Анка Василева Ламбрева е пътешественичка, медицинска сестра, писателка. Тя е първата жена, прелетяла със самолет над Ламанша като пътник.

Надежда Станчова е първата жена в света професионален дипломат.

Мария Георгиева Атанасова е български летец, първата жена командир на тежък тип самолет в света, първата българка граждански пилот.

Четка и перо

Съдбовно свързани са двете поетеси **Дора Габе** и **Елисавета Багряна**. Сред обречените на словото е и **София Юркова** - преводачка и несменяем редактор на книгоиздателство „Мозайка“ в Пловдив. А нататък редът продължава с **Фани Попова-Мутафова**, **Яна Язова**, **Леда Милева**, **Блага Димитрова** - чак до рано изгряла и оплетяла от този свят **Петя Дубарова**. Нашето изобразително изкуство също има своите значими имена. Освен художницата **Елисавета Консулова-Вазова**, се откроява **Бистра Винарова** - премълчаната „апостолка“ на българския авангард. Грехт имената на **Елена Карамихайлова**, **Екатерина Савова-Ненова**, **Маша Живкова-Узунова**, **Вера Лукова**, **Мара Георгиева**, **Васка Емануилова** с нейната трайна диря в скулптурата, **Вера Негкова**, **Магда Абазова**, **Лука Янко**.

Тота Венкова Чехларова

Мария Георгиева Атанасова

Гласове

Имаме и видни за времето си актриси - **Роза Попова**, **Невена Коканова**, **Катя Паскалева**, **Стоянка Мутафова**, **Татяна Лолова**. В сферите на културата е също и образът на дарителката **Мария Влайкова**, станала патрон на известното в София Кино „Влайкова“. В музиката ще се помнят **Христина Морфова**, **Мими Балканска**, **Паша Христова**, **Леа Иванова**, **Елена Николова**, **Гена Димитрова**, **Валери Попова**, **Христина Ангелакова**, **Мария Нейкова**. Остава благородната маестра **Райна Кабауванска** като глас и като преподавател, но и като откривател на млади музикални таланти. Обичани от широката публика са **Лили Иванова**, **Йорданка Христова**, **Камелия Тодорова**, **Маргарита Хранова**. Има много женски гласове в народната музика - с ярък отпечатък са **Валя Балканска** и **Янка Рупкина**, „Мистерията на българските гласове“.

Златни момичета

В спорта цели 37 години никой не можа да подобри световния рекорд от 209 см на **Стефка Костадинова** в скока на височина. На 30 август 1987 г. на II Световно първенство по лека атлетика в Рим тя направи постижение, което се оказа трудно да бъде надминато... **Ивет Лалова** си спечели име като най-бързата бяла жена на планетата: „Много държави ме искат, но как да целуна друг флаг? Обичам България“. **Станка Златева** стана първата българка световна шампионка в борбата. С множеството значими отличия **Таня Богомилова** се радва да е наричана златната рибка на българското плуване. Имаме и множество златни момичета в художествената гимнастика.

Да, и преди, и сега България има много силни и талантиливи жени, които ще се помнят.

Триумф на силния дух

ДА ВЗЕМЕМ ВДЪХНОВЕНИЕ И ИМПУЛС
ЗА ДЕЙСТВИЕ ОТ ТЕЗИ, КОИТО
ПРИЕХА ДА СПОДЕЛЯТ СВОЯ УСПЕХ

Жените сте способни да сътворяват чудеса! Но понякога имате нужда някой да ни даде допълнителна доза вяра и кураж, да ни върне фокуса върху правилната за нас посока – това са думи, изречени от жена и адресирани не само към жените.

В дните, когато усещаме повея на пролетта, това е най-хубавото време да насочим интерес към жените, макар че днес вече няма неподходящо време за това. Жените са навсякъде и в най-различни роли. Какво ли им е струвало да се доказват, да се налагат и утвърждават, какъв път е трябвало да изминат и каква пропаст да прескочат, докато се различат границите на дискриминационното отношение към

жените, на които не се е полагало да учат наравно с мъжете, да се занимават с наука, да навлязат в територията на мъжките професии, да изкарват пари, да управляват бизнеси, да заемат високи обществени длъжности...

И ако усетим, че краката ни се клатят, когато водим твърде тежки битки, когато губим смелост, когато търсим смисъл, когато ни липсва вдъхновение, когато нямаме „компас“ и не знаем посоката, да отворим тези страници, за да вземем кураж от най-успешните и да полетим. Тук не представяме „мъжки момичета“, а жени с присъствие, чар, устойчивост, визия, знания, умения, професионализъм, творчески заряд, силен дух, непоколебимост... Да си вземем от тяхното въодушевление.

Попитахме ги:

Как се измерва успехът?

Как постигат баланс между кариерата и личния си живот?

Кои са каузите, зад които застават като жора и професионалисти?

С коя една-едничка дума ще се опишат?

Кои са жените, които ги вдъхновяват?

Срещата с толкова красив ум е празник! Не храним илюзии някой да приложи едно към едно нечия формула „Успешна съм, защото...“ и да повтори същия успех. Достатъчно е откровението на някоя от жените, които приеха да са част от тази удивителна среща, да даде някому тласък да търси себе си и своето място, да положи още малко или още много усилия, да поеме още по-голяма доза риск, да се зареди с огромно количество вяра в себе си и в своите възможности, за да стигне до своя триумф.

Всеки има своя тарка за своя успех и за успехите на другите. Но каквото и да си говорим за успеха, действието е основният ключ към него.

Галина Гавраилова

Съсобственик и извънпозителен директор на „Комсед“ АД, като вече 10 години ръководи този 35-годишен бизнес, който превръща в реалност мечтите на децата в България. Поема го от баща си Огнян Гавраилов през 2015 г., когато за съжаление той внезапно напуска този свят. Компанията е създадена през 1989 г. от Огнян Гавраилов, Росен Филитонов и няколко техни състуденти, като първоначално започват да развиват дейност в областта на програмирането и компютърния софтуер за преждова връзка в училищната система.

Галина е родена малко преди появата на фирмата. Когато поотраства, през ваканциите влиза в ролята на продавач-консултант и така трупа опит. Завършва Софийската патентатическа гимназия, както и две висши магистърски степени в УННС - макроикономика и счетоводство. Тези знания са необходимата основа, която ѝ дава увереност по-здрав да държи управлението на компанията в тези турбулентни времена.

Брандовете, които се предлагат в магазините на „Комсед“, безспорно са с високо качество и са предпочитани от клиентите.

Личен архив

Успехът се измерва с... щастливите детски погледи и усмихнати лица при вида на нашите продукти. Измерва се още с това да поддържаеме добри бизнес отношения с нашите доставчици и заедно да постигаме високи резултати и удовлетвореност от съвместната ни работа.

Постигам баланс между кариерата и личния живот... като се старая да се отнасям с внимание и грижа и към двете сфери. Подкрепата от семейството внася спокойствие в про-

фесионалната среда.

Само една дума, която ме описва... ще посоча две – усърденост и прецизност.

Жените, които ме вдъхновяват: Те вече не са идеал, който е далеч от нас. Всеки ден срещам жени, които ме вдъхновяват и които заслужават да бъдат уважавани. Те са уверени, развиват своите професионални качества, грижат се за семействата си и съумяват да запазят нежността си.

Анелия Костадинова

Има над 20 години опит в индустрията за киберсигурност като лидер в разпространението на решения за информационна сигурност в България и Европа. Едно от най-разпознаваемите лица на индустрията за киберсигурност у нас, тя е управител на „КОМПЮТЪР 2000 България“ – дистрибутор на решения за киберсигурност за Югоизточна Европа. Призната за приноса си в развитието на индустрията за киберсигурност в България чрез наградата „Предприемач на годината“ за 2021 г.

Успехът се измерва със... силата на духа, който се изисква, за да стигнеш до върха; с преодолените препятствия; с броя решени „нерешими“ проблеми; с пътя, който извървяваме, за да стигнем до целите, които си поставяме. Който има силата да не се отказва, стига там, където иска да стигне. Предприемачеството изисква отдаденост, силен дух и непреклонност. Човек трябва да се старае да е най-добър в това, което прави, тогава успехът и признанието идват. Удоволствието от това да си успешен предприемач и удовлетвореността, че правиш нещо за себе си и за другите, е несравнимо с нищо друго. Но има нещо, което малцина предприемачи ще признаят, а то е, че върхът е едно много самотно място. Най-тежките решения, най-трудните задачи са винаги за този, който стои на върха. Макар да работим в екип, макар да обсъждаме всичко, в крайна сметка отговорността е за мениджъра, който ръководи екипите.

Постигам баланс между кариерата и личния живот благодарение на доброто планиране на времето и правилните приоритети. Според проф. Питър Коен от Babson College „най-добрият показател за успех е дали човек има контрол върху времето си. Колкото повече свобода има какво да прави със своето време, толкова по-успешен е“. Аз съм постигнала тази свобода да разпределям времето си сама, да правя неща, които ми доставят удоволствие с хора, които харесвам и уважавам. Имам предвид, не само в свободното време, но и в бизнеса, който управлявам.

Каузите, зад които стоя като човек и професионалист, са пропагандирането на здравословен начин на живот, борбата с пандемията от рак и сърдечно-съдовите заболявания. Много искам учебните програми да включват повече знания за здравословния начин на живот, за храненето, за това, как човек, избирайки един здравословен начин на живот, всъщност помага не само на себе си, но и на цялото общество. По този начин ще се възпитава една по-ранна осъзнатост по темата „здраве“, което е важно за всеки човек.

Само една дума, която ме описва: енергия и страст - във всичко, с което се захвана.

Жените, които ме вдъхновяват: Вдъхновявам се от хора, отдадени на мисията, на която са се посветили. В България такива са д-р Людмила Емилова, Йордана Димитрова с Академия „Великолепната жена“; Елена Маринова, съосновател на Musala Soft. Особено вдъхновяващи за мен са жени пионери в типично мъжки сфери на науката и бизнеса, които са пробивали пътя за правата на съвременната жена. Примери за това са Мария Кюри и Розалинд Франклин - английска биофизичка, която има огромен принос в определянето и изясняването на структурата на ДНК, на вирусите, на каменните въглища и на графита. Подобно на много жени учени, Франклин е била лишена от признание през цялата си кариера. Трябва да отбележим и факта, че има немалко примери на мъже предприемачи и визионери, които са вдъхновение за всички нас.

Д-р Цветелина Спиридонова, д.м.

Собственик и извънпациентен директор на лечебни заведения „Хигия“, хирург

Успехът се измерва с... Успехът не се измерва. Успехът е себеусещане. Мисля си, че постигането, „успяването“ на цели, е свързано с възможността да правиш хората около теб щастливи. Изобщо успехът, сам по себе си, не е свързан с егоизъм или центризм. Ако с много вложени лични усилия и лишения някой около теб ще се почувства по-добре и по-щастлив или жив, това вече е успех. И си заслужава. Това, което нося дълбоко в себе си, като мисъл за бягство от трудни ситуации, са пациенти в Спешното отделение, които излязоха от клинична смърт и момента, в който видях на монитора, че сърцето тръгва отново. Тази мисъл е невероятен мозъчен опият, дава ти много успокоение, че си си свършил работата за някого добре. Дори не помня имената, само мига - като вечност.

Постигам баланс между кариерата и личния живот... Не знам дали постигам баланс. Не си падам по измерванията. Там съм, където трябва да бъда на 99.9%. Колкото е необходимо и докогато е необходимо. Опитвам се, когато правя нещо, винаги да е на границата на максималното. Старая се да е по най-добрия начин и най-необременяващо за останалите. Нямам усещането, че синът ми изпитва липса за мен. Научен е на много лобов, отношение и самостоятелност. Като част от баланса е може би и фактът, че никога не мисля за миналото. То е минало, не желая и не позволявам да пречи на новото в живота ми. Планирам бъдещето до седмици. Опитвам се да дам максимален шанс на настоящето и да го реализирам по най-красивия начин.

Каузите, зад които стоя като човек и професионалист: Понятията човек и лекар за мен са идентични, така са се стекли обстоятелствата. Преди всичко очаквам хората да бъдат хуманни, самокритични и всеотдайни в това, което правят. В медицината има само две думи, които мога да определя като каузални - почтеност и професионализъм. Единственото нещо, за което мога да кажа, че презирам, е лъжата във всичките ѝ проявления. Понятието благородна лъжа е оксиморон. Само нелепите хора лъжат, независимо дали става въпрос за лична, професионална, социална или политическа тема.

Само една дума, която ме описва: Доверие.

Жените, които ме вдъхновяват: Мария Склодовска Кюри - забележителна фигура в света на науката. Такъв блестящ ум да се изяви в най-мъжките времена на науката през 19-и век означава, че е гениален и че е намерила правилния път, за да изпълни мисията си. На нея дължим основополагащите открития в радиологията,

рентгенологията и тя е първата жена-преподавател в Сорбоната. Смятам, че част от успеха е не само да имаш качества и способности, но и да намериш начин да бъдеш допуснат да ги изявиш и осъществиш. София Лорен, с изключителната си женска енергия и висота в професионализма. При нея ме впечатлява способността и да отгледа двама синове, бидейки блестяща съпруга и кинозвезда. Има уникални очи. Всъщност, очите са изнесена част от мозъка на хората и затова в тях виждаме интелекта и емоцията. Истината е, че харесвам непокорството, неприкосновеността и смелостта, които ведно дават кураж. Куражът не е просто отсъствие на страх, а осъзнаването, че да направиш нещо е много по-важно от това да те е страх.

Мария Назарова

Успехът се измерва с... само с любовта, която можеш да дадеш и можеш да получиш.

Постигам баланс между кариерата и личния живот...

Балансът между кариерата и личния живот е предизвикателство за мен и често семейството и приятелите ме карат да се замисля, че има какво да подобря. Все пак намирам начини да си осигуря моменти на бягство - изключвам телефона, не проверявам имейли и напълно се откъсвам от работата, за да презаредя. Голямо значение има и това, че най-близките ми приятели са извън професионалната ми сфера. Те са моята reality check, който ми напомня, че балансът не е само разпределяне на времето, а и избягване на пълното потъване в корпоративната среда.

Каузите, зад които стоя като човек и професионалист: Моя лична кауза през последните години е осъзнаването на нашия отпечатък върху природата. Като любител на кампингуването се старая да предавам посланието за уважение към околната среда. Тази година завършвам личен проект - документален филм за местността Иракли и традицията July Morning, уникална за България. Проектът е ценен за мен, защото улавя не само духа на това емблематично място, но и културата на хората, които го пазят.

В корпоративен план подкрепяме социални и екологични каузи, като даваме възможност на всички служители да участват. Вярвам, че устойчивата промяна идва както от личните усилия, така и от общите действия на една сплотена общност, каквато смятам сме изградили и в Монделийз.

Само една дума, която ме описва: устрем.

Жените, които ме вдъхновяват: Много жени ме вдъхновяват - някои са световноизвестни, а други са част от моя личен кръг. Общото между тях е силата да отстояват правата си, въпреки трудностите. Сред тях е Малала Юсафзай - символ на смелост, която рискува живота си, за да защитава правото на образование за момичетата. Но вдъхновението ми не идва само от големите фигури в историята - възхищавам се и на жените, които всеки ден преодоляват трудности, борят се за себе си и за другите, постигат успехи и променят средата около себе си.

Не бива да забравяме и мъжете, които подкрепят равноправието и признават качествата и способностите на жените. Исторически примери като Джон Стюарт Мил и Фредерик Дъглас, както и съвременни лидери като Барак Обама и Джъстин Тръго показват, че истинското равноправие не отнема, а дава на всички. Важни са и мъжете в ежедневието ни - тези, които подкрепят партньорките, колежките и дъщерите си и възпитават синовете си да уважават жените по убеждение, а не по задължение.

Аз самата имах щастието да израсна в семейство, в което равнопоставеността беше ценност. Това ми даде увереност да се справям с предизвикателствата, свързани с половите различия, и да постигам успехи въпреки тях.

Кънтри мениджър на Монделийз в България от юли 2023. Преди това като мениджър планиране на категория „Бисквити“ успешно управлява позиционирането на продуктите в Югоизточна Европа. С богатия си опит при продажбите и планирането и над 17 години в Монделийз, Мария е доказала своята решителност, претинавайки през различни бизнес етапи: търговски позиции, секторен мениджър за страната, търговски мениджър за Сърбия и Босна и Херцеговина, както и мениджър „Планиране на категориите и активациите“ за Югоизточна Европа. Днес тя ръководи бизнеса в България, следвайки глобалната стратегия на Монделийз Интернешънъл, като позиционира тарките на пазара и развива екипите.

Д-р инж. Боряна Манолова

Главен изпълнителен директор на Siemens за България, Северна Македония и Украйна. Магистър е по електротехника и по мениджмънт и фирмено управление. През 2014 г. защитава докторска степен по специалността „Електроснабдяване и електрообзавеждане“ в РУ „Ангел Кънчев“. Д-р инж. Манолова е заместник-председател на КРИБ, член на УС на Съвета на жените в бизнеса в България и на Българската тинно-геоложка камара. Тя е и председател на Настоятелствата на Висшето училище по телекомуникации и пощи (ВУТП) и на Русенски университет „Ангел Кънчев“.

Успехът се измерва с... трайното положително въздействие, което създаваме - не само като ползи за нашите служители, клиенти и акционери, но и като позитивна трансформация на обществата и икономиките, в които работим.

В Siemens успехът означава насърчаване на иновации, които решават предизвикателства от реалния свят - от по-ефективни енергийни системи и устойчиви производствени процеси до дигитални решения, които трансформират инфраструктурата, транспорта, здравеопазването.

Лично за мен успехът е пътуване, а не самоцел. Той може да се измерва както чрез високите професионални постижения и доволните клиенти, така и чрез усещането за общност в екипа, който ръководя, в смислените проекти, които трансформират ежедневието на милиони, в споделените ценности и визия.

Постигам баланс между кариера и личен живот като... се опитвам да бъда изцяло отдадена на това, което правя в дадения момент, независимо дали става дума за сложен професионален проект или спокойна вечеря със семейството ми. Този подход на съзнателно присъствие е моя начин да направя така, че да съм успешна и в двете сфери.

Мисля, че професионалният успех и личното благосъстояние не са конкуриращи се, а по-скоро свързани екосистеми, които се подхранват и укрепват взаимно. Разбира се, този подход изисква непрекъснато „калибриране“. Понякога професионалните ангажименти са на първо място, а друг път личните взаимоотношения вземат превес.

Няма универсална формула, нито фиксирано съотношение между работа и личен живот, който работи при всички - балансът е динамичен и се променя според обстоятелствата. Ключът не е да се постигне перфектен, статичен баланс, а да се намери устойчив, гъвкав подход, който зачита както професионалните ангажименти, така и личните приоритети.

Каузите, зад които стоя като човек и професионалист, са... свързани с моя кариерен път, както и с ангажимента ми като съосновател и член на УС на Съвета на

жените в бизнеса в България. Те включват теми като многообразието и приобщаването, равенството между половете, областяването на жените. Друга тема, която ме вълнува и зад която заставам с цялото си сърце, е устойчивото развитие на обществата, икономиките и общностите и ключовата роля на технологиите като един от основните двигатели на този напредък. Вярвам, че устойчивото развитие и социалната отговорност са от съществено значение за бъдещето и че компании като Siemens могат да бъдат двигатели на положителната промяна.

Една дума, която ме описва: целеустремена.

Жените, които ме вдъхновяват, са... онези, които предизвикват статуквото - от забележителни учени като Мария Кюри до наши съвременници като Шерил Сандбърг и Джасинда Ардърн, които демонстрират, че визионерското лидерство не е присъщо само на мъжете. Това, което обединява тези изключителни жени, е, че не се боят да бъдат себе си, да поемат рискове, да преследват мечтите си и да вдъхновяват останалите. За мен това е формулата на успеха.

Светослава Георгиева

Личен архив

Управляващ директор на Unique Estates | Christie's International Real Estate и член на Съвета на директорите на компаниите в Realto Group. Притежава богат управленски опит и задълбочено познаване на бизнеса за недвижими имоти, придобити като регионален директор за град София на АДРЕС, директор „Бизнес развитие“ в Realto Group и оперативен директор в Unique Estates в продължение на осем години. Завършила „Икономика и управление на търговията“ в Икономически университет, град Варна.

Успехът се измерва с... чувството, че съм обичана като жена и съпруга, горда като майка на две дъщери, удовлетворена като ръководител на екип от над 70 професионалисти и доказани експерти в сферата на недвижимите имоти.

Постигам баланс между кариерата и личния живот... като не слагам рязка граница между тях и дори не мисля за успешната формула на този баланс. Той се случва естествено, защото влагам себе си, личните си качества и житейски възприятия в професията, а като майка, приятел и съпруга не съм много по-различна от образа, в който ме познават колегите, с които работя.

Каузите, зад които стоя като човек и професионалист, подкрепят вярването ми, че всеки ден трябва да давам най-доброто от себе си в това, което правя. В същото време изисквам максимума от колегите си и от близките, с които споделям живота си.

Само една дума, която ме описва,... майка.

Жената, която ме вдъхновява в професионален план, е Весела Илиева, управляващ партньор на Unique Estates I Christie's International Real Estate и мой дългогодишен бизнес партньор и приятел. Възхищавам се на огромния ѝ кураж да прави смели крачки, на визионерството ѝ в бизнеса, на нестихващата ѝ потребност да учи и да мотивира хората си да учат, на готовността ѝ да влезе в огъня заради всеки един от тях.

Мой idol в личен план е актрисата Кейт Бланшет, която е майка на четири деца и активист с ярка гражданска позиция. Тя притежава класа и безупречен стил, с които преминава възхитително през времето, изпъква с увереност и непоколебимост, уникално чувство за хумор и способност да се променя красиво през годините.

Елена Кристиано

Собственик и управител на Christian of Roma Group, една от най-успешните компании в сферата на красотата в България. Нейната любов към Италия я отвежда в този бизнес и вече 30 г. тя с изключителен финес превръща фризьорството в една от най-атрактивните професии. Подчертаният ѝ собствен стил и афинитетът към всеки детайл са в основата на изграждането на един от най-устойчивите екипи в индустрията, който днес включва над 80 души и обслужва хиляди клиенти в различни точки на страната. За своята високоотговорна професионална дейност, перфектен мениджмънт и етично отношение към хората, с които работи, Елена Кристиано е отличавана с много престижни чуждестранни и национални награди. През 2023 г. тя бе удостоена и с най-високия приз на Академията за мода „Златна игла“ за цялостния ѝ принос към българската мода.

Успехът се измерва с... доверие. Успехът не е една точно определена точка в картата на живота ни, не е един покорен връх. Успехът е пътешествие, изпълнено с малки ежедневни сполуки, огромни постижения, костващи време, неуспехи, които се превръщат в качествени уроци. Успехът е в доверието, което изграждаш, а то олицетворява името ти пред света. Доверието на клиентите, партньорите, приятелите и семейството ти. Доверието, което събуждаш у тях и трябва да пазиш и коवेश всеки ден, за да става все по-здраво и устойчиво на времето.

Постигам баланс между кариерата и личния живот... Моята работа е моята мисия на този свят. Вярвам безусловно в това и тази вяра ми помага да живея пълноценно и щастливо. Но балансът е важен, затова винаги, когато имам дори и няколко минути време, ги посвещавам на себе си и близките си. Да потегля на кратко пътешествие, да изпия чаша кафе, да се обадя на близък човек, да си тананикам италианска песен, да облека красива рокля - това са малките неща в живота, които уравновесяват везната на Човека и Професионалиста.

Каузите, зад които стоя като човек и професионалист,... имат смисъл. Да помагаш не е въпрос на средства, а въпрос на сърце. Младите, стартиращите таланти, хората на изкуството, тези в неравностойно положение - всички ние сме едно общество, един свят. И всеки един от нас има право да се чувства част от цялото. Да подкрепям благородна кауза за мен е неразделна част от живота и работата ми. Да „давам“ ме изпълва със смисъл, който нося в душата си и не е нужно да афи-

Личен архив

ширам пред публика.

Само една дума, която ме описва: хармония. В мен живеят Жената, Майката, Професионалистът. Всички те са в хармония една с друга, всяка една от тях прави другата по-добра, заедно израстват, подкрепят се и съжителстват щастливо, за да бъде Елена Човекът, който стои пред вас.

Жените, които ме вдъхновяват,... са тези, които се борят. Които печелят всеки ден малки и големи битки с живота. Жените, които се сблъскват с "мъжкия" свят, но запазват пламъка на Жената в себе си. Вдъхновяващи са не само грандиозните кариерни успехи, вдъхновение ми носят жените, които всяка сутрин се будят, за да се грижат, да помагат, да обичат и да правят света едно малко по-красиво място за всички нас.

Зарина Генчева

Външната реклама е нейна сила и тя е управляващ директор на „МОУШЪН АРТС“ ООД, по-позната с тарката си Метрореклама - компания с над 20-годишна история и традиции в рекламната сфера. Зарина Генчева е основател и председател на УС на Транспортната индоор и аутдоор рекламна асоциация, която е представител на българския outdoor рекламния бизнес в Световната асоциация за външна реклама World Out of Home Organization. Член е на Съвета на директорите на БИЛБОРД АД – публична компания, която осъществява дейност в областта на дигиталния и широкоформатния печат и притежава най-голямата печатна база в страната. Член е на УС на КРИБ. Зарина Генчева е носител и на наградата „Мисис Икономика“ за 2022 г.

Успеха измервам с... резултата, който постигам в полза на другите, с радостта, която съм предизвикала. Усещам го и с онова невидимо, но много силно вътрешно удовлетворение, което ме кара да се усмихвам без повод, а само при мисълта за свършеното.

Бизнесът за мен е... като живо същество, което трябва да възпитава и развива с последователност, упоритост и дисциплина. Същество, което храниш с енергията и работата си, за което страдаш, когато не е съвсем добре, и с което празнуваш успеха. Бизнесът, като всяко дете, невинаги е благодарен и не всеки път се отплаща с очакваното за усилията ти, но винаги те кара да си горд, защото си го създал и отгледал.

Семейството и моят дом... са моят смисъл, сила, упование, вдъхновение и радост.

Средата, хората, приятелите.. са три различни неща. Средата и хората, често не зависят от теб и, за разлика от приятелите, рядко можеш да избереш. Приятелите са моят втори пристан след семейството. Те са изборът, който подсказва какъв човек си и ти самият.

Постигам баланс между кариерата и личния живот... винаги, защото кариерата ми е част от семейството! Естествено, понякога се налага да правя компромиси в името на кариерата и обратно, но във всеки един от тези моменти имам подкрепата и разбирането и на семейството, и на колеги и партньори. Това е голямата ми сила.

Двигателят в мен е... желанието да вдъхновявам за добро и красота, да виждам повече усмихнати и удовлетворени лица около себе си, да се развивам и да раста заедно с любимите ми хора, с екипа ми и да реализирам и най-невероятните идеи, които имам, а после да се радвам на успеха. Вънувам се, когато тествам лимитите на смелостта си и още повече, когато отново успявам.

Израствам чрез... трудности, грешки и научени уроци. Израствам и с благата гума, и с добронамерената критика - те ме окриляват по неповторим начин.

Урокът, който бих желала да предам, е... човек винаги да върви със свой собствен ритъм, по свой собствен път - с отговорност, смелост и постоянство. И това ще бъде най-великото и най-удовлетворяващото приключение, което може да си представите.

Промяната е... неизбежна. Всичко се променя и носи възможности. Невинаги съм я харесвала, но никога не ме е плашила.

Непознатото, което искам да изследвам, е... силата на духа. Ако мога, искам за секунди поне да съм в главата на някоя от непреходните исторически личности и да усетя онова, което ги е направило велики. Също така искам да разбера какво може да накара лошия човек да стане добър и бих се радвала да имам възможностите да му дам точно това, което го променя, за да има повече добри хора наоколо.

С най-голямо вдъхновение споделям и развивам иновациите си в бизнеса, поемам предизвикателства и обичам да организирам изненади за моето семейство и за приятелите си.

Каузите, зад които стоя като човек и професионалист,... са свързани с развитието на културата във всеки смисъл на тази дума и с опазването на природата и околната среда, което вярвам, че трябва да бъде кауза на всеки човек и отговорен бизнес. Така имаме шанс да намалим щетите, които всеки ден нашата планета Земя понася от свръхпроизводството и свръхпотреблението през този век.

Само една дума, която ме описва: справедливост.

Жени, които са еталон за мен: В бизнеса се възхищавам на изпълнителния директор на „Дженерал Мотърс“ г-жа Мери Бара, а в ежедневието - на всяка жена, която е съумяла да постигне баланс в това, което е дала, и това, което е получила в живота си, за да го живее в удовлетворение и смисъл.

Марина Кобакова

Борислав Дачев

Успехът се измерва с... хората, на които си помогнал и които си вдъхновил. Да успея да помогна дори на един човек да повярва в себе си и да осъществи потенциала си. Това е и моята лична кауза като човек и професионалист!

Постигам баланс между кариерата и личния живот... Не вярвам, че е възможно да се постигне баланс между професионалния и личния живот. Въпрос на осъзнат избор. Работя още от студентските ми години, оформих се професионално във водещи одиторски компании, учила съм се от топ професионалисти и съм имала честта да работя с невероятни колеги. Ето защо работата винаги е била двигател и неизменна част от живота ми. Така и ще бъде. Семейството ми е моята подкрепа, радваме се на пълноценни моменти заедно, обичаме природата, пътешествията и книгите. Не ни е нужно много, а да изживеем всеки миг на момента и с радост.

Каузите, зад които стоя като човек и професионалист: Две са каузите, на които съм отдадена ежедневно - устойчивото развитие и младите хора. Да подкрепям младите хора да развиват потенциала си по пътя им към личностно развитие и да придобиват лидерски качества с отговорност към себе си и към обществото.

Само една дума, която ме описва: целеустремена.

Жените, които ме вдъхновяват: Не една жена е извор на вдъхновение за мен. Жени, които въпреки трудностите успяват да вдъхновяват, да постигат целите си, да отглеждат и развиват децата си и да бъдат пример за обществото. На първо място - моята майка Ирина, която е пример за умна жена - инженер и математик, изключително подкрепящ родител за мен и сестра ми, а сега и за своите внуци. Принцеса Катрин Уелска - невероятно елегантна дама, изключително ангажирана с обществеността, каузи, силна и с чар. Проф. Брене Браун - изследовател, световноизвестен автор и университетски преподавател, автор на "Dare to lead", прекарвайки 10 г. в изследване на Живота с цялото си сърце, тя говори за това колко е важно да прегръщаме уязвимостта и несъвършенствата си, за да живеем истински и с достойнство.

Заета позицията главен изпълнителен директор на българския клон на ИНГ Банк - глобална финансова институция от нидерландски произход с присъствие в над 35 държави. Кариерното ѝ развитие претинава през големи международни компании като „Делойт“, „Артур Андерсен“ и „Райфайзенбанк“. Тя има над 20-годишен експертен и лидерски опит в областта на финансите и банковото дело. През 2008 г. се присъединява към ИНГ Банк България, като скоро след това заема различни ръководни позиции в области като бизнес развитие, кредитиране и регионална лидерска роля, свързана с устойчиви финанси и решения за корпоративни клиенти на ИНГ Банк, регион Европа, Близкия изток и Африка.

Силвия Търмодолова

Собственик и управляващ директор на S Events - бутикова агенция за корпоративни събития с богато портфолио от клиенти и партньори, пионери в своята област. Завършила е Европейско право и право на информационните технологии в университет Robert Schuman, Страсбург, Франция. Създава компанията през 2019 г. след почти 12 години опит в сферата на събитийния мениджмънт.

Всяка сутрин се събуждам с вдъхновение, усмивка и нестихващо желание да създам следващото уникално събитие. Преди малко повече от 15 години една дама отвори за мен врата, зад която не бях надниквала, предостави ми възможност да се уча и развивам в сферата на event management (събитийния мениджмънт). През годините се научих не само как да организирам събития, но също да вярвам в себе си и в нарастващото ми желание да създавам уникални преживявания. Така се появи S Events, компанията, която естествено отразява моите ценности, виждания и опит, за да превърне всяко събитие в шедевър, създаден с любов и внимание към детайла. S Events е нещо повече - място, където се срещат идеи, креативност, отдаденост и споделяни емоции. Ние не просто организираме събития, ние създаваме преживявания, които остават в сърцата на хората завинаги.

Моето най-голямо постижение е увереността, с която вървя по пътя си, любовта, с която работя, и усмивката, която виждам на лицата на нашите клиенти, партньори и екипа, който стои зад мен.

Гордея се, че съм жена, която гради настоящето и бъдещето на България. Вярвам, че съм пример за младите хора, че ги вдъхновявам да върват в себе си, да следват мечтите си и да не се страхуват да поемат рискове. Искам да им покажа, че с много труд, упоритост и любов към това, което правиш, можеш да постигнеш всичко. Вярвам, че бъдещето е в ръцете на хора, които не чакат, а действат. Те са нашата надежда и нашата сила. Затова е важно да ги подкрепяме, да им даваме възможности да се развиват и да им помагаме да реализират своя потенциал.

Моето послание към всички жени: Не се страхувайте да бъдете себе си, да следвате сърцето си и да преследвате мечтите си. Вие сте силни, талантлив и способни да постигнете всичко, което пожелаете!

Успехът се измерва с... щастието, което изпитваш и което доставяш на хората около теб.

Борислав Дачев

Постигам баланс между кариерата и личния живот... като не слагам разделителна черта между двете, те са „аз“ и ме определят. Чували сте за хората, които нямат нито един ден трудов стаж в живота си, защото определят професията си като страст и начин на живот! Аз съм сред тях.

Каузите, зад които стоя като човек и професионалист... споделянето на добрия пример и възможността да вдъхновиш други хора, да им подадеш ръка, да ги подкрепиш. Да предизвикваш усмивки всеки ден.

Само една дума, която ме описва,... позитивна.

Жените (жената), които ме вдъхновяват: Дамите в моето най-близко обкръжение са не само подкрепа, но истинско вдъхновение за мен, всяка от тях е толкова уникална, силна и отдадена. Благодаря ви!

Арх. Весела Мирянова

Тя е съосновател, председател на Съвета на директорите и талантиран собственик на АРТЕКС ИНЖЕНЕРИНГ АД. За да реализира мечтата си да отбеляза хората до техния нов дом, учи в Строителния техникум „Христо Ботев“ и във Висшия институт по архитектура и строителство, завършвайки ги с отличие. Специализира в областта на финансите, маркетинга и социалната ангажираност на компаниите. Член е на Управителния съвет на Българската търговско-промишлена палата, на УС на Клуба на жените предприемачи и тениджъри, както и на други професионални и благотворителни организации.

Успехът се измерва с... разхубавяването на София с всяка наша сграда и с щастието, което клиентите ни намират в своя дом. Когато си спомня как е изглеждало едно място в града преди и как сега, след работата на АРТЕКС; когато открия начин младо семейство да се сдобие с дом, въпреки трудностите; когато неща, въведени от нас, стават практика в жилищното строителство и са очаквани от клиентите, тогава си казвам: „Успяхме“. После, естествено, работата продължава. Успехът никога не е окончателен.

Изкушавам се да добавя с какво най-вече свързвам своя успех в работата: с екипа на АРТЕКС, изграден от 1993 г. до днес. Мотивирани, себевзискателни професионалисти, които вярват, че у нас трябва да се гради по световни стандарти, че вдъхновената архитектура и отговорното строителство движат напред цялото общество.

Постигам баланс между кариерата и личния си живот... като не се вманиачавам на тази тема. Не изчислявам колко време, усилия и страст влагам в професионалната сфера и колко - в личната. Не ги и разграничавам категорично. И в двете намирам радост и смисъл. Освен това ските, плуването, боди балетът и най-вече оживеното общуване с двамата ми внуци ме поддържат във форма за всичко, пред което ме поставя денят.

Каузите, зад които стоя като човек и професионалист: Подкрепям всички благотворителни инициативи на дамския „Лайънс клуб“ за подпомагане на деца в неравностойно положение, участвам активно с дарения и помощи за Фондация „Свети Никола“. Най-голямата ми тревога днес е свързана с изолацията, с капсулирането ни като индивиди или като малки групи, защото това е първата стъпка към апатията, към озлобяването дори. Затова отделяме значителни средства и време за инициативите на фондацията „Нашият дом е България“, които целят сплотяване на обществото ни около непреходни ценности.

Само една дума, която ме описва: войн. Не можеш да направиш добро, ако не си готов за битки. Не можеш да си добър човек, ако не си силен. Съдържанието на доброта не може да се изчерпи с положителни мисли и оптимизъм. Винаги съм я свързвала със смелост, с решителност, с готовността да отстояваш принципите си.

Жените, които ме вдъхновяват: Маргарет Тачър с желязната си воля. Лейди Даяна с харизмата, с елегантността си. Преподобна Стойна - с вярата си. Това е само началото на списъка на вдъхновяващите ме жени. Всъщност всяка от нас тръгва оттам, докъдето са прокарали пътека безброй жени преди нея. Всяка от нас има честта и дълга да направи крачка напред - заради самата себе си и заради всички момичета.

Ирена Уакова

Изпълнителен директор на „Дънди Прешъс Металс Крумовград“ ЕАД. Има магистърски степени по инженерната химия и по екологичен мониторинг, контрол и здраве. През 2015 г. е избрана за една от стоте най-вдъхновяващи жени в световната тинна индустрия на най-големия международен форум за инвестиции в тинното дело Mines and Money.

Успехът се измерва със... смелостта да продължиш напред, когато всички предизвикателства изглеждат непреодолими. Със силата да водиш екип, вдъхновявайки го да вярва в общата цел и да се бори за нея с отдаденост и упоритост. За мен успехът е в стойността, която оставяме за нашите служители, местните общности и околната среда. В способността да се създава дългосрочна стойност, която води към устойчивост, развитие на индустрията и хората, които я поддържат. Успехът е и в непрекъснатото учене и усъвършенстване, иновациите и стремежът към едно по-добро бъдеще.

Постигам баланс между кариерата и личния живот... чрез ясно определени приоритети и дисциплина. В динамичната и предизвикателна среда на минната индустрия балансът изисква не само отдаденост на работата, но и внимание към личните нужди и взаимоотношения. Със сигурност не е лесно, но със стратегическо планиране, делегиране на отговорности и ясни граници успявам да намеря време както за важните бизнес ангажименти, така и за моето семейство.

Каузите, зад които стоя като човек и професионалист... се основават на отговорността към бъдещето - както на нашата индустрия, така и на обществото като цяло. Като изпълнителен директор на „Дънди Прешъс Металс Крумовград“ вярвам в устойчивото развитие, което съчетава икономическите ползи с грижа за околната среда и хората. Това е една от основните каузи, която защитавам и силно вярвам в нея - да развиваме успешен бизнес, който да бъде не само икономически успешен, но и социално отговорен.

Вярвам във важността на иновациите и технологиите като двигатели на бъдещето. Вярвам във важността на екипната работа и изграждането на здрава корпоративна култура.

Като жена в лидерска роля стоя зад кауза за равенство и включване в индустрията. Старая се да бъда пример за младите жени, които искат да последват моя път - да покажем, че няма бариери пред амбицията, упоритостта и решителността. Нашата компания дава добрия пример за

това, около 50% от ръководните позиции са заети именно от жени, което ме кара да се чувствам горда, че работя там.

Само една дума, която ме описва: баланс.

Жените, които ме вдъхновяват... са тези, които не се страхуват да водят, да поемат отговорност и да преследват мечтите си. Това са жени, които съчетават сила с емпатия, които изграждат успехи чрез упоритост, но същевременно не забравят стойността на честността, уважението и подкрепата към другите. В нашата индустрия, припозната като предимно мъжка, всяка жена, която пробива пътя си и се развива, става пример за всички нас. Вдъхновяват ме успешните дами, които трансформират бизнеса, водят с визия и създават положителна промяна в обществото. Те ме мотивират да вярвам, че няма граници, а само възможности за тези, които са готови да поемат предизвикателства и да водят с увереност.

Ваня Иванчева

© Томи Тончев

Успехът се измерва с... постигането на устойчиви бизнес резултати, превръщането на предизвикателствата във възможности, с въвеждането на иновации и влиянието върху обществото. Успешният лидер не само управлява ефективно ресурсите на компанията, но и вдъхновява своя екип, развива таланти и се стреми към устойчиво бъдеще. Важен фактор за успех е умението ежедневно да се вземат бързи, точни и ефективни решения, което в края на деня се измерва с удовлетворението от добре свършената работа.

Постигам баланс между кариерата и личния живот... като внимателно определям приоритетите си, установявам и спазвам ясни граници между личния и професионалния живот, управлявам активно времето си и се грижа за себе си. В различни периоди от живота тези правила имат различна тежест, но грижата за себе си чрез спорт, разходки сред природата, хобита и социални контакти присъства винаги. Напоследък „онлайн детоксикацията“ е чудесна възможност да се откъснем от технологиите и да се обърнем към реалния живот. Щастлива съм, че мога да докажа, че е възможно да се съчетава успешна кариера с грижата за 3 деца в различна възраст и с различни интереси.

Каузите, зад които стоя като човек и професионалист... са свързани с устойчивото бъдеще, равенството, приобщаването, иновациите и развитието на таланти. Вярвам в равните възможности за всички и се стремя да създам работна среда, в която всеки има шанс да се развива и изразява свободно идеите си. Shell предоставя множество възможности за активна работа по тези каузи.

Като професионалист в енергийния сектор подкрепям проекти, които са насочени към бъдещето на мобилността, насърчават използването на възобновяема енергия и намаляват въглеродния отпечатък.

За мен е важно да допринасям за общността, в която живея и работя. Това включва участие в благотворителни инициативи, подкрепа на местни проекти и насърчаване на екологични практики в ежедневието. Стремя се да бъда пример и вдъхновение за децата и колегите си, като показвам, че е възможно да се комбинира успешна кариера с активен принос към обществото.

Само една дума, която ме описва: енергична.

Жените, които ме вдъхновяват: Винаги съм се възхищавала от моята майка за нейната сила, енергия и всеотдайност! Вдъхновявам се от успешни дами лидери като Сюзан Воджицки и Мариса Майер, които доказват на света, че е възможно да управляваш големи компании с добри бизнес резултати и да имаш щастливо семейство. Вдъхновяващ пример за мен е и Опра Уинфри с нейната изключителна упоритост и самодисциплина.

Има над 25-годишен опит в Shell, а от 2022 г. е извънплатен директор на Shell България. Тя е също главен финансов съветник в Shell за Централна и Източна Европа. Притежава две магистърски степени от УНСС - Международни икономически отношения и Счетоводство и контрол. Отвъжена, с три деца.

Зорница Стойчева

Зорница Стойчева е създател на Le Petit Quchè, Quchè Wine • Sweet • Social и оперативен директор на Zornitza Family Estate. Тя е визионер, който съчетава елегантност и прецизност с безкомпромисен стремеж към съвършенство. За нея успехът се измерва не само в постижения, но и в устойчивото въздействие, което остава след себе си. Вярва в етичния лукс, женското лидерство и издигането на България като дестинация за висока гастрономия и изискан начин на живот.

Успехът се измерва с... Няма една общовалидна дефиниция. Успехът не е еднократно постижение, а е и устойчивото въздействие, което остава след себе си. Измерва се със смелостта да поемаш рискове, с възможността да изграждаш нещо значимо и с начина, по който вдъхновяваш и подкрепяш другите. Успехът е в изграденото доверие, в автентичността, с която подхождаш към света, и в непрекъснатото усъвършенстване. В крайна сметка успехът не е крайна точка, а процес на постоянно развитие и награждаване.

Постигам баланс между кариерата и личния живот... Балансът е едно от най-ценните, но и най-динамичните състояния. Той не се крие в равното разпределение на времето между работа и личен живот, а в умението да бъда изцяло присъстваща в момента - независимо дали съм в ролята на лидер, визионер, приятел или просто човек, наслаждаващ се на малките радости.

Уча се да делегирам, да приоритизирам и да създавам пространства за вдъхновение, където и професионалното, и личното се допълват, а не си противоречат. Един от ключовите елементи за мен е заобикалянето с правилните хора - екип, на който мога да се доверя, и близки, които ме зареждат и ми напомнят за стойността на миговете извън работата.

Каузите, зад които стоя като човек и професионалист: Вярвам, че бизнесът има отговорност не само към икономиката, но и към културата, обществото и средата, в която се развива. Затова винаги съм защитавала идеята за етичния лукс - такъв, който уважава качеството, произхода и естетиката, но също така и човека зад продукта, устойчивите производствени практики и културното наследство.

Освен това съм дълбоко убедена в необходимостта от насърчаване на женското лидерство - в бизнеса, в предприемачеството, в изкуството и в социалните каузи.

© Личен архив

Само една дума, която ме описва: непоколебима.

Жените, които ме вдъхновяват... са онези, които не се страхуват да предизвикват статуквото. Онези, които носят не просто талант, а визия. Историята ни дава примери за такива жени - от Коко Шанел, която промени разбирането за елегантността и женската свобода, до съвременни лидерки, които творят, управляват и вдъхновяват.

Но най-силното вдъхновение идва не само от великите имена, а и от жените около мен - онези, които изграждат, обединяват, борят се за мечтите си и не се отказват. Всяка жена, която остава вярна на себе си, която създава със страст и променя света около себе си, е източник на вдъхновение.

Адв. Миглена Менева

© Димитър Марков

Успехът е... собствена категория, напълно субективна - от гледна точка на човека, времето, мястото. Въпросът за успеха е не как го замерваш, а как го излъчваш. Той се излъчва в начина, по който говориш, в погледа, в увереността, с която вървиш. Не е само резултат - успехът е състояние на духа, което другите усещат, без да им го доказваш. Успехът „украсява“ жената по много специален начин.

Постигам баланс между кариерата и личния живот... като се радвам и на двете. Така балансът не е толкова сложен. Хората са склонни да разглеждат кариерата и личния живот на плоскостта на някакво противопоставяне, едва ли не като полюси - или си на единия, или на другия. За мен това са два елемента на човешката реализация, които само заедно носят пълнота.

Каузите, за които стоя като човек и професионалист: При каузите е като в любовта - въпрос на химия. Припознавате се от първата среща. Каузата идва с човека и неговата енергия. Влизам в каузата на хората, с които работя, защото само така стигаме заедно до целта. Последната кауза, за която се борихме с „Албена“ - най-голямата туристическа компания в България, беше за стартирането на проекта за изграждане на пречиствателната и ВиК инфраструктура на Северното Черноморие и водния цикъл на региона. Каузата беше водата като безценен ресурс и морето на България. Има и малки каузи, които като капки дъжд пълнят морето - привидно гребни, но без тях нищо не би се случило. Това са личните жестове и отношението - да помогнеш, да подкрепиш, да вдъхновиш.

Една дума, която ме описва: Неспираща, но също и осъществяваща.

Жените, които ме вдъхновяват,... това са огнени превъплъщения: жена от картина, жена от разказ, жена от филм, жена от улицата, всяка има с какво да въодушеви. Жената с изконните си женски ценности е най-голямото вдъхновение, което задвижва целия свят.

Практикува професията адвокат в продължение на 15 години и е старши съдружник в Адвокатско дружество „Георгиев, Тодоров и Ко“. От 2013 г. е председател на Съвета на директорите на „Албена“ АД. Започва професионалния си път през 2002 г. в Министерството на регионалното развитие. Адвокат Менева е един от учредителите на Асоциацията по право на Европейския съюз, като през 2008 г. се обучава в Съда на ЕС. Експерт е в Комисията по устройство на територията, архитектура жилищна политика към Столичния общински съвет. През последните 8 години е отличавана за адвокатската си работа от най-престижните независими агенции в света - Legal 500, Chambers, IRFL 1000.

Мария Ангелова

Заема позицията директор „Хора и култура“ и е част от екипа на МЕТРО България от февруари 2020 г. Има повече от 20 години опит в областта на човешките ресурси в различни транснационални компании в сферата на производството и бързооборотните стоки. Заема позицията в МЕТРО в доста трудни времена, но никога не се отказва от основната си цел – да развива хората в компанията и да се грижи за тяхното здраве и щастие. Завършила е Политология в Софийския университет и има двата синове.

Успехът се измерва със... спокойния сън през нощта. И с хората, които си докоснал, на които си помогнал и които са се усмихнали заради теб.

Постигам баланс между кариерата и личния живот... трудно. За мое щастие, работата ми носи истинско удовлетворение и възможност да се развивам и уча непрекъснато. Затова понякога двете неща се размиват за мен. Щастлива съм, че имам до себе си човек, който ме подкрепя и ми дава време и пространство да правя това, което харесвам. Знам, че съм истинска късметлийка за това. Децата ми вече са големи и се надявам, че не са се чувствали ошетени от кариерата ми като малки.

Каузите, за които стоя като човек и професионалист... са образованието и ученето през целия живот. Вярвам, че можем да постигнем промяна човек по човек. Но затова е необходимо да останем любопитни и да не спираме да учим.

Много съм щастлива, че от позицията си имам възможността да помагам на нашите хора

© МЕТРО

в компанията да се развиват чрез разнообразни образователни програми. Защото вярвам, че инвестицията в знание е инвестиция в бъдещето.

Само една дума, която ме описва... Колкото и нескромно да звучи: вдъхновител.

Жените, които ме вдъхновяват,... са всички жени, които успяват да жонглират с лекота с работа, деца, съпруг, домакинство и още много други. Не спирам да се възхищавам на това всеки път.

Емилия Илиева

Успехът се измерва с... държата, която оставяме по пътя си, защото той не е гарантиран и постоянен - има върхове и спадове, и за да се случи, се нуждае от вяра в уменията и възможностите. Успехът не идва случайно и не се постига лесно. За него трябва да се работи непрекъснато и неуморно, трябва да можеш да преодолееш себе си и да се лишиш от нещо в името на успеха. Той не идва сам и трябва да бъде споделен, за да е истински.

Постигам баланс между кариерата и личния живот... като в малкото свободно време, което имам, се награждавам с много удоволствия и грижа за бъдещето. Обичам да пътувам, спортувам, да се забавлявам и да прекарвам повече време със семейството и любими хора.

Каузите, зад които стоя като човек и професионалист: Благотворителност и подкрепа на хората в нужда. Участвам в кампаниите на Българската Коледа, БЧК, SOS детски селища.

Само една дума, която ме описва: мъдра.

Жените, които ме вдъхновяват: Има много такива жени, но ще избира само една и това е Кристилина Георгиева и нейният успех. Тя е управляващ директор на Международния валутен фонд и една от най-влиятелните жени в света.

Част е от екипа на ГРУПА ГЕОТЕХМИН, където работи от 1998 г. През този период е заемала различни позиции в сферата на финансите, търговията и управлението. Винаги е била силно мотивирана да работи, с много желание и енергия, приема промяната. През годините г-жа Илиева е срещала много таланти хора, обучавала ги е и заедно са изградили екипи, устойчиви на предизвикателствата и динамиката на времето. Участвала е в реструктуриране на дейността на различни дружества и оптимизиране на процеси, работила е усилено по създаването на условия за дигитализация и нейното внедряване там, където е възможно.

Нейните ценности са почтеност, лоялност, коректност, постоянство и вяра във възможностите да успявате заедно, въпреки трудностите.

Румяна Иванова-Николова

Професионалният ѝ път в „Геотрейдинг“ АД започва от 2014 г. като зам.-главен счетоводител, следват позициите главен счетоводител и финансов директор. През годините участва активно във внедряване на ERP системата и подобряване на процесите. През 2024 г. заема позицията заместник изпълнителен директор, а през 2025 г. поема ръководната роля на изпълнителен директор в „Геотрейдинг“ АД. Има над 25 години опит в сферата на финансите, с магистърска степен „Счетоводство и одит“. Тя споделя: „Важно за мен е човек да е отговорен, гъвкав и да има желание непрекъснато да се развива и учи, да е в крак с днешния ден и предизвикателствата му.“

Успехът се измерва с... вътрешното чувство на удовлетворение, щастие и завършеност. Когато човек се чувства доволен от живота си и постигнатите резултати, това е важен показател за успех. Но животът винаги ни провокира и никога не ни оставя на едно място. Затова имам един любим цитат на Букър Т. Уошингтън: „Успехът не се измерва с постиженията, а с изминатите предизвикателства“.

Постигам баланс между кариерата и личния живот... Едно от най-важните неща в живота е балансът, както ин и ян, които се намират в динамично равновесие. Те се зареждат непрекъснато в един хармоничен цикъл. Аз се стремя да следвам този принцип. В личния ми живот съм жена със своята чувствителност и грижовност, която обича споделеното време с близките си хора. В бизнеса се налага да съм смела и решителна.

Каузите, зад които стоя като човек и професионалист: Света, в който живеем, ни принуждава ежедневно да мислим над темите, свързани със зелената енергия. И като човек и професионалист работя над тези въпроси. Необходимо е да бъдем честни и отговорни към средата, която обитаваме.

Само една дума, която ме описва: постоянно и гъвкаво.

Жените, които ме вдъхновяват: Конкретна личност, която изцяло да ме вдъхновява, не мога да посоча. Истината е, че образът на силната, самостоятелна и амбициозна жена става все по-ярък през последните години. Личността на жената се свързва с нейните многообразни роли в съвременното общество. Но се възхищавам на жените, които запазват своята женска същност и природа, и в същото време притежават вътрешна мъдрост.

Магдалена Гоцева

Борислав Димитров

Успехът се измерва с... умението да пренесеш личните постижения в полза за другите - в работата, семейството, приятелите и обществото. Успех е да нямаш търпение да отидеш на работа сутрин и със същото нетърпение да се прибиращ вечер вкъщи при семейството си. Успех е да си полезен и да имаш баланс в живота.

Постигам баланс между кариерата и личния живот... Баланс на практика означава двете страни да са равни - активът да е равен на пасива, а той се измерва в резултат. Баланс за мен е, когато цял ден гориш в работата си, да се прибереш вечер у дома и да се радваш на резултатите заедно със семейството си.

Каузите, зад които стоя като човек и професионалист: Основна кауза за мен е да следвам ценностите си, да запазя морала и вярата в доброто, приятелството и да ги предам на следващото поколение. Често заставам зад каузи, които ме докосват. Почетен член съм на Фондация „Здравно Бъдеще“ и участвам в „Лигата на отговорните“ към Фондация „Програма Генерация“. Много често чувам, че доброто трябва да се прави тихо, да не се споделя, когато помагаш. Бунтувам се срещу тази максима и не я подкрепям. Тихо може да правят добро само хората, които могат директно, генерално да решат даден проблем. Когато е необходима помощ, обединение, тогава вярвам, че трябва да се говори, защото "Доброто е заразно" и вярвам, че "До всяко добро същество ще застане и още едно".

Само една дума, която ме описва: жена.

Жените, които ме вдъхновяват... са смелите жени. Знаещите жени. Можещите жени. Силните духом жени. Жените с вътрешна красота и морални ценности. Жените, които намират баланса между професионален и личен живот. Жената като цяло и всяка една лична история е вдъхновяваща.

Нежна сила в изцяло мъжки бизнес, над 20 г. Магдалена Гоцева успешно управлява „РИМ-РОК България“ - сетейна компания за създаване на изкуствени скали, които приличат на естествени, летящи острови, впечатляващи ледени скали и пещери, фигури и красиви настилки. Магистър по икономика и магистър по интелектуална собственост от УНСС, София. Отвъжена, с две деца. Представител на Българска търговско-промишлена палата за община Бобошево.

Инж. Диана Миткова

Борислав Димитров

Собственик и управител на „Видекс Артс“ ООД, водеща компания във взривните дейности за граждански цели. Вече две десетилетия е част от тази динамична индустрия. Ръководи значими проекти, които допринасят за развитието на инфраструктурата и икономиката.

Основана през 2001 г., „Видекс Артс“ ООД работи с клиенти от пътната инфраструктура и минодобивния сектор и има ключова роля в добива на инертни материали от каменни кариери, изграждането на магистрала, тунели, железопътни съоръжения, водни и енергийни инфраструктурни прежки.

Успехът се измерва с... Успехът не е момент, титла или крайна точка - той е начин на мислене и действие. В индустрия, където всяка грешка има цена, успехът се измерва не само в постигнатите резултати, но и в прецизността, отговорността и правилните решения в точния момент. Той е в способността да отстояваш принципите си, да ръководиш уверено и да намиращ решенията там, където другите виждат пречки. Истинският успех не е само в личните постижения, а в това, което оставяш след себе си - в изградени възможности, стабилност и доверие, което не се печели с думи, а с действия.

Само една дума, която ме описва... устойчива.

Жените (жената), които ме вдъхновяват... Вдъхновяват ме жените, които са силни, но не губят своята женственост. Жените, които не се страхуват да взимат решения, да поемат отговорност и да устояват на трудностите. Тези, които са едновременно твърди и справедливи, но и човечни. За мен истински вдъхновяващи са жените, които не просто успяват, а го правят със стил, достойнство и характер. Виждам ги не само в историята, но и в ежедневието - в работата, в семейството. Онези дами, които не чакат нещата да се случат, а ги правят реалност.

Постигам баланс между кариерата и личния живот... За мен балансът не е фиксирана формула, а динамичен процес. Вярвам, че той не се крие в стриктното разделение на времето, а в умението да присъстваш истински във всяка роля - независимо дали си на работа или с най-близките си хора. Понякога кариерата взема превес, друг път личните моменти стават приоритет. Но за мен най-важното е да давам най-доброто от себе си и в двете. В крайна смет-

ка, успехът няма стойност, ако няма с кого да го споделиш.

Каузите, зад които стоя... Не вярвам, че човек трябва да се ограничава само с една кауза. Вярвам в смислените действия, в помощта, която идва точно когато и където е най-нужна. Няма значение дали става въпрос за подкрепа на деца, които имат нужди или мечти, но не и възможности. Или за инициативи, които наистина променят средата около нас. Важното е помощта да бъде искрена, навременна и да достига до хората, които наистина се нуждаят от нея. В крайна сметка, доброто не се измерва в мащаба - то идва от сърцето и се отразява в очите на даващия, а благодарността е там, в очите на онзи, който получава надежда, че доброто съществува и му се случва точно на него.

Мирела Ненчова

Ливен архив

Завършва 43-о ОУ в София, Текстилен техникум и след това магистратура Теология в СУ „Св. Климент Охридски“. През 1992 г. създава Sea of Silver and Gold (SSG) - български бранд за бижута от благородни метали и скъпоценни камъни. Вдъхновена от силата и красотата на естествените камъни, Мирела превръща SSG в символ на изящество и неподвластен на времето стил. Всеки детайл в колекциите ѝ е внимателно подбран, за да разкаже история – за елегантност, енергия и индивидуалност. SSG не просто предлага бижута, а създава истински скъпоценни спомени. От 19 г. е член на „Лайънс клуб София-Витоша“.

Успехът се измерва с... личното удовлетворение. Човек може да заблуди обществото, но не и съвестта си. Когато чувстваш, че целите, които си си поставил, са изпълнени по възможно най-добрия начин, то тогава се чувстваш щастлив и удовлетворен и нищо не може да промени този факт.

Балансът между кариерата и личния живот е тема, разисквана както в киното, така и в сериозни изследвания, но е нещо, което всеки сам за себе си решава. Всичко зависи от нашите лични приоритети. Нашият успех има значение преди всичко за нас самите, за това дали ще постигнем така желаното чувство за състоял се правилно живот. Отговорът, за съжаление, идва доста късно и често е неочакван. Затова аз се придържам към старата максима „Прави каквото трябва, а да става каквото ще“.

Каузата, която подкрепям през целия си живот, е да се дава равен шанс на всеки. Това е причината да се занимавам с благотворителност, защото през нея може да се постигне изравняване на неравенствата. Дълбоко съм убедена, че пътят на тази моя кауза минава най-вече през образованието и това е фокусът на следващите проекти, които смятам да развивам.

Самоеднaгума, която ме описва- търсеща.

Мария Бонева

Бизнес дама, която има зад гърба си едни от най-успешните модни, медийни и събитийни проекти в страната. Горда майка, щастлива баба и отдадена съпруга, Мария Бонева е съсобственик и управляващ директор на CodeMedia Group - една от най-успешните и бързоразвиващи се медийни компании в страната.

Успешна съм, защото... Успехът за мен не е просто резултат, а процес. Не е крайната спирка, а всяка малка стъпка, която правим всеки ден, за да бъдем по-добри и по-вдъхновени. Аз съм успешна, защото знам как да се изправям след всяко предизвикателство и как да превърна препятствията в трамплин. Никога не съм разчитала на лесни победи и кратки пътища - всичко, което съм постигнала, е плод на постоянство, труд и вяра, че дори в най-тежките моменти има изход. Успешна съм, защото никога не съм се отказала. В живота ми е имало периоди, в които съм била на ръба - физически, емоционално и професионално. Преживях едно от най-тежките изпитания, които човек може да си представи, и въпреки това избрах да се боря, да продължа напред, да дам смисъл на болката. Не просто да оцелея, а да изградя нещо ново, по-силно, по-значимо. Тази вътрешна сила е моето най-голямо оръжие. Успешна съм и защото вярвам в екипа и в хората около мен.

Постигам баланс между кариерата и личния живот... като се обграждам с правилните хора и приоритизирам важното. Балансът не означава да деля времето си на две равни части, а да влагам енергията си там, където има най-голямо значение - в семейството, в екипа, в проектите, които имат смисъл. Понякога работата изисква пълна отдаденост, но ако правиш това, което обичаш, границата между личното и професионалното се размива по естествен начин. Важното е да не губиш себе си, да отделяш време за презареждане и да помниш, че успехът е истински само когато има с кого да го споделиш.

Каузите, зад които стоя като човек и професионалист... са свързани с подкрепата на жените, които преминават през трудни моменти, и с даването на шанс на младите таланти. Също така чрез платформите ни в медиите искам да изграждам позитивна и вдъхновяваща среда, която да помага на хората да бъдат по-уверени, по-здрави и по-успешни. Вярвам, че промяната започва от нас - от малките стъпки, които правим всеки ден, от подкрепата, която даваме, и от примерите,

Ливен архив

която оставяме. Когато имаш силен глас, трябва да го използваш за добри каузи, а не само за собствена изгода.

Само една дума, която ме описва: непоколебима.

Жените, които ме вдъхновяват... са тези, които не се страхуват да променят правилата. Възхищавам се на жени, които успяват да се наложат в бизнеса, в изкуството, в обществения живот, независимо от препятствията. Вдъхновяват ме онези, които не просто се борят за своя успех, а създават възможности и за другите. Вярвам, че всяка силна жена, която е преодоляла трудности и е постигнала своите мечти, може да бъде модел за подражание и двигател на промяната.

Адв. Биляна Мончева

© Борислав Димов

то и клиенти да има една компания, работата трябва да бъде свършена от хора, и то качествено. Щастлива съм, че екипът ми е изключително добре подготвен, отговорен и много целеустремен нещата да се случват и клиентите да са удовлетворени от постигнатите резултати.

Постигам баланс между кариерата и личния живот... Жените сме доказали, че можем да носим множество отговорности и в същото време да се отличаваме в избраните от нас области. В съвременето ни освен да бъде добра домакиня, отгледана майка, от жената се очаква да бъде и добра в работата си. Аз винаги работя по-добре с една доза по-високо ниво на адреналин. Но много е важно да се намери балансът. За мен това се оказва още едно нещо, което трябва да се науча да правя. А балансът е в добрата организация и разбирането и подкрепата на семейството. Фокусирана съм и върху отглеждането на един достоен човек в лицето на дъщеря ми Биляна. Полагам много усилия да бъде образована и да носи заряда и финеса на една истинска дама.

Каузите, зад които стоя като човек и професионалист: Бих перефразирала едно популярно твърдение - не красотата ще спаси света, а добротата и любовта. Стремя се да откликвам на каузи и инициативи, които могат да променят живота на хора, и особено деца, към по-добро. Освен че имам дейно участие в различни благотворителни организации, самата аз всяка година инициирам поне две благотворителни събития. Устойчиво подкрепям фондация „Калинки за живот“ за децата, болни от таласемия. Успяхме да ремонтираме единственото детско отделение по хематология в ИСУЛ, ремонтираме и единственото детско отделение по УНГ отново там. На последното ни голямо събитие събрахме пари и ще изградим параклис в двора на болницата.

Само една дума, която ме описва: Любов.

Жените, които ме вдъхновяват: Удоволствие е да се работи с дами, доказали се в своите сфери. Ролята на менторството и взаимната подкрепа между жените в бизнеса е от голямо значение, защото те говорят на един език. Изключителна чест е за мен да членувам в Съвета на жените в бизнеса в България и да споделяме общ път. Почетен председател съм на Дамски клуб "Бизнес на високи токчета". Ментор съм и на Младите дами в бизнеса, част от най-голямата мрежа за женско предприемачество Бизнес на високи токчета. Членувам устойчиво от създаването на клуба и в „Бизнес лейди“. Всички тези жени са моето ежедневно вдъхновение и стимул да продължавам да влагам женската си енергия във всичко, което правя. Споделям изцяло мисълта на Маргарет Тачър „В ада има специално място за жени, които не подкрепят други жени“. Вярвам в женската подкрепа и енергия, в споделянето и в приятелството. ⑩

Прокурист в консултантска компания „Еко Гауб“ ООД от създаването ѝ през 2012 г. Професионалната ѝ кариера е свързана с консултиране, подготовка и изпълнение на европейски проекти в публичния и частния сектор и в областта на енергийната ефективност.

Успехът се измерва с... За мен, за моя път с абсолютна сила важат думите на Есте Лаудер „Никога не съм мечтала за успех. Работила съм за него“. А какво е успехът? Това е да свършиш добре работата, която си поел. Понякога има безсънни нощи, безкрайни пътувания, срещи и разговори, но удовлетворението, което те изпълва след всеки добре изпълнен проект, аз наричам успех. И най-важното – моят екип е моята сила! Колко-

PRINT YOUR BRIGHT IDEAS

billboard

www.billboard.bg

Постоянството на КАПКАТА

© Pixabay

Някои от съставките на успеха, споделяни от жени, които постигат високи бизнес резултати

▲ Тони Григорова

Дайте на жените възможност, и те ще покажат, че умеят да създават, да развият и да управляват печеливши бизнес. Даже по-добре и от мъжете. Макар зад тях да не стои многовековният опит, в който мъжете са били глава на семейството и тяхна е била грижата да осигурят прехраната на своето домочадие. Днес обаче жените наравно с мъжете работят и редом с тях се изявяват като бизнес лидери.

Качества

Но да видим някои от предимствата, които изпълват на базата на социологически проучвания и съпоставки: Жените са по-коректни от мъжете, но са подценени. Редица бизнес качества са им по-присъщи, отколкото на

мъжете, но ролята на жените като ръководители все още е пренебрегвана и има нужда от насърчаване. По правило жените са по-дисциплинирани, те са по-лоялни и всеотдайни в работата, а се оказва, че са и по-пестеливи. Когато са на ръководни постове, често проявяват по-голяма грижа към работниците и служителите, отколкото мъже, които заемат подобен пост.

Заложби

Във всяка жена е залегнала дарбата да твори, да стопанисва, да съхранява и преумножава. Във всяка представителка на „слабия пол“ е заложена адаптивност, креативност, но също рационален подход и внимателна преценка на обстоятелствата. В развития свят вече ги няма онези категорични обществени нагласи, които да пречат на жените да създават свой бизнес, успешно да го управляват и да имат карьерна и финансова свобода. Те може да се реализират в сфери, в които видят ниша, но усетят и личен

потенциал да се отдадат точно на това. Дори има менторски програми, насочени към жени, които имат добри идеи за развитието на свой бизнес, но чувстват необходимост от ноу-хау как това да стане по най-добър и сравнително бърз начин.

Резултати

Някои казват, че задължителното условие е да имаш талант точно в онова, с което се захващаш. Но други уверяват, че резултатът, който гониш, идва като следствие от добрата идея, от вярата в себе си, че можеш да я осъществиш, от действителността, която предприемаш, от труда, който влагаш, но и от способността да се адаптираш към променящите се условия и към непостоянството на пазара. Все повече стават успешните жени предприемачи, които с примера си стимулират и други да се хвърлят в подобно приключение, като създават свой бизнес. Подкрепа в това отношение може да се получи от предпри-

емаческите организации на жените в бизнеса. Чрез тях те може да получат достъп до знания, до партньори и клиенти, до нови пазари. Твърди се, че жените са по-интуитивни от мъжете и затова в този бързо променящ се свят те си дават сметка колко е важно постоянното себеразвитие, придобиването на нови знания, на полезни умения и навици. Затова и ще ги видим като участнички в редица курсове и обучения, които им дават възможност да надграждат и да са адекватни на най-новите тенденции, да развият нюх за новостите, от които има нужда, а и самите те да създават новото търсене.

Предприемачески дух

Ще чуем жени да казват, че най-успешни в бизнеса са онези, които съмняват да разгорят у себе си духа на предприемачеството, както и тези, които са превърнали някоя своя страст в бизнес, така че „да не им се налага нито един ден да работят“. На високи постижения и щастлив живот се радват тези, които постигат баланс между работа и кариера. Когато се чувстват удовлетворени

в личните отношения, когато развият талантите си, когато намират време да кажат „Да!“ на своето хоби, когато си дават сметка, че почивката не е време, откраднато от бизнеса, те са много по-продуктивни, иновативни, креативни и създават въздушевление около себе си. И това намира пряко изражение в бизнеса и работата им, но и във всичко отвъд този предел.

Осъзнаване

За жените предприемачи е особено важно да хармонизират всички сфери на живота си. Не е нужно никоя бизнес дама да е свръхжестива - да изглежда като супермодел, да е отлична домакиня, да превъзхожда мъжете в преговори и в бизнес резултати. По-скоро е важно да има правилен фокус и осъзнаване, че голямата прави и лекарството, и отровата. Умението да създаде работещ екип, добре да подбере хора, на които да има доверие и да може да им делегира отговорности - това е част от формулата за успех. Друга най-ценна съставка в тази формула е управлението на времето, от което го голяма степен зависи формирането на баланса.

Постоянство

Много от жените имат ограничаващи вярвания, че бизнесът е нещо твърде сложно, че на жените предприемачи не се гледа сериозно, че средата в България не позволява една жена добре да разгърне някаква дейност. На страха очите са големи, той е най-голямата спирачка във всичко. Но който се бои от мечки, не ходи в гората и не създава своя компания. А ако тя вече е налице, може да се доверим на народната мъдрост, че капката дълаба камъка не със сила, а с постоянство. Може да се опита и препоръката на англичаните: „За да привлечеш добро богатство, похарчи ново пени за стар приятел, сподели старо удоволствие с нов приятел и повдигни духа на истински приятел, изписвайки името му върху криле на дракон“. Но каквото и да се прави, каквото и бизнес да се развива - и от жени, и от мъже, без съмнение може да се следва една от заръките на Алберт Айнщайн: „Опитайте да не се превръщате в човек на успеха, а по-скоро се превърнете в човек на стойността“. Тогава и резултатите сигурно ще са по-добри, а и всички ще са по-доволни. Да опитаме... ☺

Кой ще спре ТРЪМП

НА ПЪТЯ НА ГОЛЕМИТЕ ЗАКАНИ ЗА ВИСОКИ МИТА И НИСКИ ЛИХВИ ЗАСЕГА НЕ МОГАТ ДА ЗАСТАНАТ ЕСКСПЕРТИТЕ, НО СТОИ РЕАЛНОСТТА

Бисер Манолов

Знаете ли каква е разликата между теорията и практиката? Ами - практиката. В този ред на мисли, допускате ли каква е разликата между най-голямата любов на Тръмп - тарифите, и реалността? Познатите - реалността.

След първия месец на арогантност, непредсказуемост, атаки, претенции и тройна доза нарцисизъм от страна на новия властелин във Вашингтон, някак си започва да се вижда в мъглата силуетът на „пороя на девалвираните закани“. Знаем, че звучи малко сложно и претенциозно, но ще разясня за какво става въпрос малко по-надолу. Бих желал да започна със следното - виждам много рационален позитивизъм в хаоса, който Тръмп ни стовари, защото е време за голямото събуждане за Старата Европа. И това е въпрос

на оцеляване без алтернативи.

Но да се върнем на любовта на Тръмп към тарифите. Той вярва, че митата могат да бъдат огромен източник на приходи за хазната в момент, когато Америка страда от липса на приходи, въпреки че като дял от приходната част на американския бюджет те са пренебрежително малки. Тръмп вярва, че тарифите ще помогнат за ренесанса на американското производство, въпреки че повишението им ще доведе до увеличаване на цените и стимулиране на неефективните производства. Той твърди, че тарифите са

„универсалното ханче“ за преговори

с останалия свят, забравяйки, че всяко прегозирание с ханчета има ефекта на отрова.

Да се върнем към реалността. Повишените мита могат да нанесат изключително сериозни поражения на американската индустрия, по-специално на автомобилното производство. Търговското споразумение между САЩ, Мексико и Канада направи американските производители на коли твърде зависими от безмитния внос от двесте съседни държави. При 25% увеличение на митническите ставки за държави ще станем свидетели на заличаване на печалбата на General Motors, Ford и Stellantis - „голямата тройка“ от Детройт, според Barclays Bank. И сега - голямата изненада, Тръмп е

провел телефонни разговори с Клаудия Шайнбаум, президент на Мексико, и с Джъстин Трюдо, премиер на Канада, в които са се разбрали засега да няма повишение на митата. Представяте ли си каква изненада?

А спомняте ли си заканите на Тръмп да наложи 60% по-високи тарифи върху китайския внос? Това обещание-закана беше въртяно по всички медии с гръмкото заглавие „Начало на новата търговска война между Китай и САЩ“. Да, но в момента увеличението е само с 10 на сто. На годишна база оскъпяването на китайския внос ще бъде с 20 млрд. долара при тези тарифи, а не както Тръмп си правеше сметката за допълнителни приходи в размер на 450 млрд. долара. И знаете ли защо стана така? Защото реалността е най-ефективният коректор на всяка идея. В случая тя идва под формата на завърналата се инфлация.

Разумните икономисти алармираха Царя на Капитолия, че при тези нива на митата спрямо Китай инфлацията ще експлодира.

И тук ще припомня мърморенето на Тръмп по отношение на високите лихви в САЩ. Да, няма как да караш автомобил на пълна газ с дръпната ръчна спирачка. Няма как да имаш и ниски лихви, и високи мита. Чували ли сте за предложението „Мар-А-Лаго“? За самото предложение - може би не, но знаете, че това е имотът на Тръмп в Палм Бийч, където той живее. За какво

става въпрос? Според Джим Бианко, един от най-приближените хора до новия президент, е проведена среща в имението му, на която е дискутирана възможността да бъдат притиснати чуждестранните инвеститори в краткосрочни американски държавни облигации да ги заменят с дългосрочни. Говори се за матуритети между 50 и 100 години. Идеята е за

граматично реструктуриране на американския дълг

което ще доведе до значително подобряване на фискалното салдо, ще отслаби долара и ще намали цената, на която се финансира американското правителство. Както можете да допуснете, и в този случай влиза в употреба тактиката „тарифи срещу дълг“. Друга съществена част от плана е създаването на „Суверенен държавен фонд“, в който отново чуждестранните инвеститори ще бъдат притиснати да инвестират. Трябва да се отбележи, че за въпросния „суап“ (замяна) най-активно се е коментирала идеята да бъдат емитирани 100-годишни облигации с нулева лихва и с голям дисконт в цената. Казано по-ясно - това означава, че всеки инвеститор няма да получава никаква лихва за 100-годишен период, за което ще бъде компенсирал с голямо намаление в цената от номинала, а на падежа ще получи целия номинал. С други думи, ако това стане, няма как да бъде измислена по-голяма финансова шуротия!

Не трябва да имате никакво съмнение, че цялата тази идея най-вече цели притискането на Китай. Лично аз считам, че вероятността такъв план да бъде реализиран клони към нула. Даже да допуснем чисто хипотетично, че това стане възможно, ще последва незабавно намаляване на кредитния рейтинг на американския държавен дълг, което в прав текст означава финансов Армагедон.

Да, в момента никой не може да застане на пътя на голямата уста на Тръмп, освен реалността. Явно всички ще трябва да се заредим с „китайско“ търпение и просто да си свършим работата мълчаливо и без никакви компромиси, този път. ②

Калина Миленкова, Никола Газдов, Никола Делев и София Бек (от ляво надясно)

ESG & FRIENDS 2025

Визионерите за устойчиво бъдеще

ЗЕЛЕНИТЕ ПОЛИТИКИ ОСТАВАТ ПРИОРИТЕТ ЗА БИЗНЕСА, ВЪПРЕКИ ПРОМЕНЯЩИТЕ СЕ РЕГУЛАЦИИ И НАТИСКА ВЪРХУ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА

✦ **Божидара Живкова**

Живеем в изключително динамичен свят, в който регулациите се променят, но бизнесът трябва да продължи да следва целите си за устойчивост и не трябва да се отклонява от този път. Това е основният извод от международния форум ESG&Friends 2025, организиран от първата платформа за устойчив бизнес в България ESGnews.bg. Събитието се състоя в края на февруари при огромен интерес и с участието на представители на бизнеса, изпълнителната власт, академичната общност и експерти. Фокусът на четвъртото издание беше „Устойчиви. Гъвкави. Конкурентни“, а участниците споделиха своя опит и пре-

дизвикателства при прилагането на директивите.

Накъде

„Зелената сделка остава ключов елемент в политиката на Европейската комисия, който ще бъде изпълнен. Проблемите, които се опитваме да разрешим с постигането на тези цели, се влошават. В същото време се намираме в съвсем различна среда отпреди 4 или 5 години – заради войната в Украйна, цените на енергията, конкуренцията от страна на други чуждестранни играчи“, посочи Свен Гентнер, ръководител на отдела за корпоративно отчитане, одит и агенции за кредитен рейтинг в Генерална дирекция за финансова стабилност, финансови услуги и

Елън Усилини

Марина Стефанова, Милена Ангелова, Свен Гентнер, Христина Пендичева, Пламен Вълнев (от ляво надясно)

капиталови пазари на Европейската комисия.

Все пак се обсъждат промени, които да засилят икономическата позиция на бизнеса в Европа. „Директивата може да проработи единствено, ако имаме обща европейска рамка, която действа във всички държави членки. Разбираме, че има нужда от промени, които да помогнат на бизнеса. Такива промени ще бъдат направени. Това не означава обаче, че изискванията ще изчезнат. Устойчивостта остава изключително важен

елемент“, категоричен бе Гентнер.

Отчитането - основно предизвикателство

Основното предизвикателство за компаниите у нас е докладването, свързано с климата и околната среда, и по-конкретно - необходимостта от изграждане на експертиза, която се гради бавно и трудно. Липсата на данни е друга пречка, която срещат компаниите при стартиране на процеса за докладване. „Това е същест-

вен проблем за холдинговите компании с много дъщерни дружества от най-разнообразни икономически дейности. Това прави събирането на данните и консолидирането им след това още по-трудно“, коментира Христина Пендичева, държавен експерт в дирекция „Регулиране на финансовите пазари“ в Министерството на финансите.

Друг казус е, че в някои държави от ЕС директивата CSRD все още не е транспонирана и това затруднява дейността на българските компании. В този смисъл се очаква помощ от Еврокомисията и най-вече споделяне на добри практики.

Пламен Вълнев, представител на ИДЕС и асоцииран партньор в KPMG България, събщи, че вече има над 300 обучени и вписани одитори. Въпреки това „има разминаване в очакванията за това какво компаниите си представят, че одиторите правят, и какво ние можем да направим“, коментира той.

Устойчиви вериги на доставки

С развитието на регулациите и натиска върху бизнеса за по-прозрачни и устойчиви практики, на-

Валентина Божева, Петя Гуламали, Гергана Манолова и доц. Иван Ангелов (от ляво надясно)

Себастиан Ветер, Маргита Колчева, Оля Пенева, Стефани Боровец, Ивана Цветкова (от ляво надясно)

длежащата проверка на веригите на доставки става ключов елемент от корпоративната отговорност. „Всички сме чували за CSRD регулацията. Тя не е единствена. Отчитането е особено трудна задача за малките и средните предприятия. Липсва капацитет, липсва разбиране по темата, липсват ресурси“, обясни Ивана Цветкова от Българската мрежа на Глобалния договор на ООН. Стефани Боровец, съосновател на експертната консултантска фирма, фокусирана върху бизнеса и човешките права CORE – The Human Side of Business, посочи, че темата е била дебатирана широко в Германия. „Чували сме за прекъсвания на веригата за доставки или други подобни проблеми с репутацията, които също влияят негативно. Затова компаниите са решили да работят върху тях. Тези компании са по-напреднали и приветстват този вид законови рамки, тъй като те създават един вид правна сигурност, а това помага за изграждане на равни условия, където всички компании да се придържат към едни и същи изисквания“, посочи тя.

Маргита Колчева, ESG мениджър в Йетел България, обясни, че отлагането на директивите не решава проблемите, а само може да ги забави. „Първата ключова стъпка е хората, които отговарят за закупуване на продукти и услуги, да преминат през обучения и осъзнатост на този процес. Не само да знаят стъп-

ка по стъпка какво ще трябва да направят те със своите доставчици, но и да разберат защо правят това. В най-добрия случай да знаят малко повече и за всяка една от темите, по които ще ангажират доставчиците“, посочи Колчева. Тя разказа, че служителите в отдел „Снабдяване“ на Йетел България са преминали не само обучение по пет ESG теми, които компанията провежда за всички служители, но и 1/3 от тях са били част от ESG Академията, организирана със Стопански факултет на СУ „Св. Климент Охридски“. (Повече по темата четете на стр. 54-55.)

Aurubis дава приоритет на етичните и устойчиви практики, като следи за отговорното добиване и закупуване на всички материали. „Ние знаем, че индивидуалният подход е в основата на добрите и прозрачни отношения с всеки наш бизнес партньор. Изисква се различен начин на работа с минните компании, с рециклиращите предприятия или с търговците на метали“, заяви Себастиан Ветер, който ръководи екипа по Отговорно снабдяване в Aurubis като част от Департамента за корпоративна устойчивост. Компанията е внедрила доброволен стандарт за устойчивост Sorper Mark, известен като Медния знак, който насърчава устойчивостта във веригата на доставки.

С фокус към DEI

Въпреки че напоследък чуваме все

повече критики относно многообразието (от англ. DEI - diversity, equity and inclusion – многообразие, равнопоставеност и включване), то е необходимо за създаване на устойчива и просперираща среда за всички.

Петя Гуламали от Тръст за социални постижения (TSA) поясни, че икономическите ползи от многообразието не се свеждат само до доходност, а обхващат многообразните аспекти на бизнес цикъла и бизнес средата. Според данни на Gallup от 2020 г. служителите, които се чувстват приобщени на работното си място, са 50% по-ангажирани и 67% по-малко склонни да напуснат работното си място. По отношение на иновациите, Harvard Business Report представя статистика, че многообразните компании са 70% по-иновативни заради многообразието от таланти, които имат. „Над 2/3 (83%) от представителите на поколение Z биха предпочели да работят в компании, в които политиките за многообразие са приоритет“, обобща Петя Гуламали.

„Във Фантастико Груп следваме стратегия за равнопоставеност, многообразие и включване, която е динамична. Стремим се да развиваме както мъжете, така и жените. 60% от близо 3000 служители при нас са жени, а 30% от тях са представители на висшия мениджмънт. Даваме си сметка, че за да има тази креативност, от която всички имаме нужда при взимането на решения,

поколенческият микс е много важен“, коментира Валентина Божева, вице-президент на компанията. Тя подчерта, че във Фантастико Груп екипът е много пъстър и в компанията работят хора от 10 националности и от различни възрасти - от студенти до пенсионери.

Енергийната трилема – и колко ще струва

„Енергийната трилема в момента е най-голямото предизвикателство пред икономиките и държавите“, категорична бе София Бек, управляващ директор и съдружник в Boston Consulting Group. „Трите компонента на трилемата са: сигурността на доставките, устойчивостта на процеса (зеленият аспект) и ценовата достъпност. Да се постигне баланс между тях е много трудна задача и в Европа избрахме специфичен начин да я решим. Мое лично мнение е, че може би не избрахме най-добрия начин“, посочи Бек. Според нея след началото на войната в Украйна и послевалата енергийна криза Европа започна да се концентрира основно върху сигурността на доставките. Неэффективно бяха разходвани много средства, а това доведе до намалена конкурентоспособност. Сега отново на фокус е устойчивостта.

За да изпълни своите ангажименти по Зелената сделка до 2030 г., на България ще е необходима инвестиционна програма от 10 милиарда

евро. „Средствата трябва да бъдат насочени за изграждане на нови капацитети за производство на енергия (4,5 ГВ нови мощности), декарбонизация, мрежи за пренос, нови технологии“, посъветва София Бек.

Новото поколение лидери

Светът има нужда от ново поколение лидери – устойчиви лидери. Това заяви Елън Уасилина, основател и изпълнителен директор на Trosadero Forum Institute. „Главната тема днес е сигурността. Но има и друга война – енергийна и технологична. И за да спечелим битката, имаме нужда от лидери, които могат устойчиво да се адаптират към развитието на света и да осигуряват стоки и услуги на клиентите си, като спазват екологичните, социалните и корпоративните принципи“, добави Уасилина.

Според нея държавите, които плащат за зеления преход, ще имат по-устойчива икономика. Тези, които не го направят, ще останат назад, техните икономики ще страдат, а народите им ще имат все повече и повече здравословни проблеми.

Добрите практики

С интересен факт започна своята презентация доц. д-р Светослав Ценов, изпълнителен директор на Astellas Pharma за България, Гърция, Румъния и Унгария: „Само преди 20

години фармацевтичната индустрия произвеждаше повече вредни емисии от автомобилната. Сега, разбира се, нещата са различни!“. И допълни с още член от компанията – „През изминалите 8 г. намалихме нашите емисии с 40%. Целта ни е да постигнем до 2030 г. 60% намаление и да сме въглеродно неутрални до 2050 г. 40% от енергията, която ползваме, идва от ВЕИ. Преди 15 г. този процент беше едва 2%“.

Над 14 млрд. долара инвестиции в иновации пък е направил друг световен гигант – Филип Морис Интернешънъл. Генералният мениджър за България Денис Стробикин представи по време на събитието първия местен доклад за социално-икономическото въздействие, изготвен от ЕУ България. „От началото на трансформацията на бизнеса ни в България расте и броят на доставчиците на продукти и услуги, с които работим. От тях 75% са местни компании. Когато става въпрос за многообразие и включване – над 40% от мениджърските позиции в компанията ни се заемат от жени. Но ако погледнем към висшето ръководство, процентът вече нараства до 72%“, разкри Стробикин.

Опит в различните аспекти на ESG споделиха още участници от Сименс България, Кока-Кола България, Мастъркард България и други.

Повече по темата четете в ESGnews.bg. ®

Доц. д-р
Светослав
Ценов

Денис Стробикин

Числу ESG смемку

**ДВЕ ГЛЕДНИ ТОЧКИ КЪМ УСТОЙЧИВОСТТА
– ЛИЧНАТА И КОРПОРАТИВНАТА, КЪМ
КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА, РЕСУРСИТЕ И
ГРИЖАТА ЗА ПО-ЧИСТА ОКОЛНА СРЕДА**

 Георги Георгиев

Темата за екологията, климатичните промени и опазването на околната среда започна да се измества от геополитическо пренареждане отвъд Океана, което поставя икономиката преди всичко. В Европа се усеща известно разколебаване от устрема към Зелената сделка и други екологични практики, които се очакваше да имат своята задължителност. Реална е опасността ефектът на махалото да тръгне в обратната посока, движено от аргументите колко са важни усилията срещу климатичните промени, но и как могат да минем без тях. ESG (Environment Society Governance) е понятие за ангажираността на организациите в екологичната (E) и социалната (S) и начина да се постигнат чрез прозрачен

и етичен модел на управление (G). Компаниите, които вече са инвестирали доста в подготовката на хора и системи за тежката регулативна отчетност, са склонни нещата да продължат по трудния начин. Но има и други извикания. Четвъртото издание на конференцията ESG & FRIENDS 2025, организирана от първата специализирана медия за популяризиране на ESG в България ESGnews.bg, събра голяма аудитория. В кулоарите разговаряме с хора, които силно са ангажирани с темата, но имат своя гледна точка към устойчивостта и европейските регулации, които целят да въведат определена рамка. Започваме с позицията на представител на публична компания с производство в България:

Терминът Устойчивост в последните години се превърна в клише. Вторият закон на термодинамиката гласи, че устойчиви са системите, които са в равновесие. Това на езика на икономиката означава да се намеру

правилният баланс

между конкурентоспособност и регулации. Навлизаме в период, в който започва отричане от принципи, отстоявани досега, и въплътени в съответна законодателна рамка. Устойчивостта – с нея са свързани проекти, инициативи, философия на правене на бизнес, която изисква десетилетия. Това не са дейности, които днес да предприемем и утре изведнъж да спрем. Големите индустриални компании в Европа инвестират собствени средства не само с репутационни цели, за да са ролеви пример, който да покаже, че системата може да работи. Те отстояват такава бизнес философия, която се гради на основата на устойчивост в най-различни аспекти, като в същото време се развива конкурентоспособност и това е правилният

model.

Вече безспорно има бизнес, който следи за своя екологичен отпечатък, развива зелени стратегии и практики, проявява отговорно поведение. Въпросът обаче е доколко има смисъл в

административната
тежест

на отчитането на всичко това по точно зададен модел и доколко е полезно. Ползността се обуславя от два фактора: Първо, по-чиста природа, отговорност, подреденост, спазване на принципи в името на по-добър бизнес, но и на обществото като цяло. От друга страна, бизнесът трябва да е конкурентоспособен. Пазарите в Далечния изток и новата политика, която се задава от Северна Америка, поставят нови въпроси какво и как да се прави. Отговорите може да дойдат чрез разговори с тези, които вземат решения. Разковничето е, че Европа трябва да спазва своите изисквания до степен, която не нарушава фундамента, върху който тези регулации са изградени, но и да не убива конкурен-

тоспособността на собствените си компании. Така се стига до темата дали тези регулации не са много тежки, дали не са силно бюрократични, не са ли в известна степен излишни. В момента се намираме в здравословен период на

оценка на въздействието

как приетите норми работят и какво е редно да се коригира. Несъмнено решенията, които са важни за оцеляването на европейския бизнес, трябва да бъдат взети чрез разговори на представители на бизнеса с Европейската комисия и Европейския парламент. Приетият Механизъм за коригиране на въглеродните граници (Carbon Border Adjustment Mechanism) няма да позволи в Европа да се внасят суровини, произведени в трети страни с висок въглероден отпечатък, които пакос това правят гъмпинг на европейския пазар. Тепърва ще се види какво е действието на този механизъм, определян от някои бизнес групи като бюрократична лудост. Здравият разум казва, че пазарът движи нещата,

а регулациите трябва да действат
камо

здравословно обуздаване

В първите три индустриални революции първо е била иновацията, откритието. След това идва бизнесът, който го въвежда, а после идва регулаторът, за да постави рамки, които да не позволят на бизнеса да се самозабрави, да не му дават шанс да стане монополист и да убие конкуренцията. Сега по отношение на ESG първо се правят регулациите, след това се търсят иновациите, които да обслужат тяхното спазване. Предстои например въвеждане на забрана на двигателите с вътрешно горене, без да сме готови с технологията, която напълно да ги измести – първата ще се търси отговор имаме ли издръжливи батерии, знаем ли как да ги рециклираме, имаме ли мрежа от зарядни станции и т. н. Очаква се да дойде бизнесът, който да въведе иновациите, които още ги няма, но с условието да се съобразява с вече въведените регулации.

Заг абрѣвѣатурата ESG стоят

принципи

Напоследък започва да се мисли, че

това е само название на архитектура под регулации. Тази архитектура е полезна само тогава, когато обслужва тези принципи по щадящ бизнеса и потребителите начин. Но как да разтоварим добрите намерения и грижата за природата от тежките окови, които регулациите налагат? Отговорът не е в нищо една от ответе крайности.

Има компании, които със свои средства финансират мерките за чиста околна среда и за намаляване на въглеродния отпечатък от тяхната дейност. Но има и компании, които искат това да се прави със субсидии, т. е. с обществени средства. Така се вижда в порочния кръг всичко да става по-скъпо и се пита кой ще плати сметката. Този въпрос разкаква фундаментално на ЕС, базиран на принципите за социална солидарност.

Разклатеното равновесие

може да се възстанови отново с разговор какво е постижимо, кое не е постижимо и дали е реалистично непостижимото да стане изпълнимо, на каква цена, без да бутаме основите.

Започва да расте пропадта между нормите и регулациите, от една страна,

на, и реалната икономика и потребителските навици, от друга. Реална е опасността отчетността да се превърне в смисъл на грижата за природата и устойчивия начин на живот.

Ето и мнението на Ангелия Панева, изследовател в Института за климата, атмосферата и водите при БАН. Тя завършва своята дисертация в Университета в Олденбург в Германия, в която фокусът е върху екологичната икономика и управление на устойчивото развитие:

Устойчивото развитие започва да отива на заден план, макар значимостта на темата да е много голяма. В условията на войни да се говори за екология и еко-бомба, може да изглежда дори лицемерно. Геополитиката в момента не е в подкрепа на устойчивото развитие, въпреки че необходимостта от икономическа самостоятелност, особено в сферата на енергетиката и храните, се проявява с голяма сила по време на кризи, като пандемията и войните. Предизвикателствата пред бизнеса в тези условия са значителни, но усилията за внедряване на устойчиви екологични и социални практики са

още по-необходими. Действия в тази насока биха намалили зависимостта от нестабилни пазари и биха повишили дългосрочната устойчивост срещу бъдещи кризи. Това, върху което всеки от нас обаче може да се фокусира, е

личният ни пример като потребители

Всеки може да има свой принос за по-малък екологичен отпечатък, но правим ли го? Аз полагам усилия в тази посока и повече от 15 години съм вегетарианка. Месната индустрия изисква огромни ресурси. Например за производството на 1 kg месо са необходими

14 хил. л. вода, което е многократно повече в сравнение с растителните храни. Научните изследвания показват, че вегетарианската диета може значително да намали негативното въздействие върху околната среда.

Хранителната диета е само един аспект на екологосъобразния начин на живот. Може да мислим и върху

придвижването

– дали чрез автомобил, велосипед или обществен транспорт. В Германия живях 10 години и там нямаше нужда от кола, ползвах колело и градски транспорт. Но връщайки се в София,

това за мен е непосилно. Живея до „Камбаните“. За да стигна до автобусна спирка, ми трябва автомобил, тъй като за велосипед няма подходяща инфраструктура.

От малка съм научена на разделно събиране. Бутилките се връщаха, хартията се предаваше, но и последният пункт за вторични суровини в столичния кв. „Младост“ затвори. Сега оставам годните за рециклиране опаковки в кофите за разделно събиране.

Облеклото

е друг важен елемент. Текстилната индустрия е сред най-замърсяващите. Бързата мода силно допринася за това, а по тази тема все още малко се говори в България. Малцина се замислят къде са произведени дрехите, които купуват, и при какви условия са изработени, но и много малко от търговците са готови за подобна прозрачност. Време е да се акцентира не върху количеството на дрехите, които имаме в гардероба си, а върху тяхното качество.

Транспорт, облекло, храна – в тези сегменти всеки може да допринася за по-чистата среда. Когато хората се включват в бойкоти, използвайки пазара като средство за изразяване на своите политически въпроси, може да се твърди, че участват в акт на „политическо консуматорство“. Това се отнася до осъзнатия избор да се купуват или избягват определени продукти, стоки или услуги поради политически съображения. Такъв избор се прави въз основа на фактори като екологичен отпечатък, справедливост, честност или оценка на практиките на бизнеса и правителството. Изборът дали да купим

български или вносен продукт

ни превръща в икономически и политически активни потребители, тъй като чрез него решаваме къде и в какъв вид бизнес ще инвестираме парите си. Като осъзнати консуматори можем да предпочитаме местните производители, като по този начин намаляваме и необходимостта продуктите да изминават огромни разстояния.

Като изследовател работя по темата за устойчивото развитие и прехода към него в Централна и Източна Европа. Правя анализ на практиките в публичната администрация. В България капацитетът за разработване и изпълнение на ефективна национална

Ценностната система, културата и духовният аспект са важен елемент от устойчивото развитие, напомня Анелия Панева, изследовател от БАН

стратегия за устойчиво развитие е все още ограничен. Такава стратегия би могла да служи като ключов ориентир и коректив за бизнеса на територията на страната. Румъния обаче е добър пример с намерението си до 2026 г. да бъдат обучени над 2 хил. експерти. В северната ни съседка първи в ЕС в своята държавна администрация въвеждат длъжността „Специалист по устойчиво развитие“. Целта е тези теми да бъдат прилагани в съответния контекст на местно и национално ниво. Икономиката и обществото трябва да се развиват в рамките на

допустимото натоварване на околната среда

и границите на планетата. Темата за устойчивото развитие следва да се разглежда в цялост, като се вземат предвид всички аспекти на човешката дейност и тяхното въздействие върху природата.

Националните и международните компании, които са по-прогресивни, иновативни и отговорни, следват висок стандарт и полагат целенасочени усилия да се развиват в областта на устойчивото развитие. Това е тема, от която не бива да има отстъпление. Още с доклада „Границите на растежа“ през 1972 г. започва на поли-

тическо ниво да се говори за устойчивото развитие. Сред заключенията се откроява твърдението, че предвид темпа на развитие, ако не се предприемат промени в историческите тенденции на растеж, ограниченията ще станат очевидни до 2072 г., което ще доведе до „внезапен и неконтролируем спад както на населението, така и на промишления капацитет“. Но се посочва, че на съществуващите тенденции на растеж има възможности да бъде повлияно, за да се постигне устойчива екологична и икономическа стабилност. В противовес на научната аргументация

консуматорското общество

продължава да се развива с пълна сила. В моето детство имаше добри практики, които работеха – системата за продажба на кисело мляко в стъклени буркани, производството на селскостопанска продукция за собствено потребление, практиката да поправяме неща от бита, извършване на доброволен труд в обществена полза – но те бяха разрушени в името на обществото, което все повече идентифицира щастието и красотата с високото потребление на стоки и услуги.

Затова ценностната система, културата и духовният аспект също не бива да се пропускат в дискурса за

устойчивото развитие, тъй като те представляват фундамент на нашите усилия и стремеж като общество. Ако не развием по-осъзнато съществуване отвъд новите дрехи и стоки, екзотичната почивка в чужбина и излишеството, в което да се „кънем“, устойчивото развитие няма как да пребъде.

Какво и колко ни е достатъчно

за да се чувстваме доволни, е въпрос, на който всеки сам си дава отговор и в него намира израз личният баланс между материалното благополучие и духовното удовлетворение. Темата за достатъчността е аналогично отнесена и до бизнес средата. Моделът на бизнеса, ориентиран към достатъчността, се фокусира върху създаването на стойност, като приоритет имат устойчивостта и осъзнатата консумация. Той цели да намали използването на ресурси и да задоволява истинските нужди без свръхпроизводство или отпадъци, насърчавайки баланс между рентабилността и отговорността към околната среда.

Устойчивото развитие е свързано с качествена промяна, основана и на разбирането „Развитие без растеж“, при което се задоволяват потребностите, без да се надхвърля капацитетът на природните ресурси. ☐

© Pixabay

© Борислав Димов

Създаване на УСТОЙЧИВИ ВЕРИГИ ЗА ДОСТАВКИ

5 СЪВЕТА ОТ YETTEL ЗА ЕФЕКТИВНО АНГАЖИРАНЕ НА ДОСТАВЧИЦИТЕ ПО ESG ТЕМИТЕ

В теорията на хаоса се счита, че привидно малко действие като пърхането на крила на пеперуда може да предизвика значителни промени някъде другаде по света. Позната още като „ефектът на пеперудата“, тази идея присъства аналогично в света на бизнеса чрез веригата на доставките. **Това, което се случва на хиляди километри от нас днес, може да има ефект върху собствените ни операции утре.**

Тази взаимозависимост става още по-ключова на фона на климатичните промени, защитата на човешките права и динамично развиващите се регулации за устойчиво развитие. Докато на дневен ред все още е поетапното въвеждане на задължителното отчитане за редица нефинансови индикатори, което се изисква от Директивата за отчитане на корпоративната устойчивост (CSRD), новата голяма задача пред бизнеса вече е тук. А именно – работата с цялата верига на стойността по разнообразни ESG теми.

Европейският съюз вече очертава регулаторната рамка в тази посока чрез Директивата за надлежна проверка на дружествата във връзка с устойчивостта (CSDDD), която акцентира върху управлението на климатичните и социалните

рискове във веригите за доставки. Макар все още да не е напълно ясно откога и как ще се прилага, вече виждаме все повече компании, сред които и Yettel, които са предприели действия в тази посока.

През 2024 г. телекомът изготвя план за ангажиране на доставчиците си по ESG темите, част от петгодишната му стратегия за устойчиво развитие. В основата му стои Кодексът за поведение на доставчиците, прилаган на ниво e& PPF Telecom Group, който гарантира високи социални, екологични и етични стандарти.

Процесът включва и оценка на потенциални рискови доставчици. Компаниите, с които Yettel работи, попълват въпросници за опазването на околната среда и намаляването на въглеродния отпечатък, трудовите отношения и спазването на човешките права.

„В анкетите изискваме от доставчиците повече информация, отколкото би ни се наложило при въвеждането на директивата, но тя е важна за нас като отговорна компания – за борбата с корупцията, здравето и безопасността на работното място, както и как самите те управляват устойчивостта. По този начин насърчавате активния диалог и сътрудничеството отвъд законодателните ни задължения“, посочва Маргита Колчева, мениджър „Устойчиво развитие“ в Yettel.

По думите ѝ първият етап на оценяване не само иницира разговори с доставчиците, но и позволява обмен на информация за вза-

имните амбиции в областта на устойчивото развитие. Резултатите показват, че доставчиците се справят добре с въпроси като здраве и безопасност на работното място, защита на човешките права и етични бизнес практики.

„От друга страна, при някои има поле за подобрение при измерването и намаляването на въглеродния отпечатък, както и поставянето на дългосрочни публични цели относно опазването на околната среда. Има и още една област, в която виждаме необходимост от развитие – ангажирането на доставчиците по ESG темите. Именно в тези две направления ще насочим усилията си“, допълва още Маргита Колчева.

На база на натрупания опит в процеса на оценка и ангажиране на доставчиците от Yettel представят своите изводи и съвети, важни за компаниите, които тепърва започват този процес.

Подготовката започва вътре в организацията

Принципът „отвътре-навън“ е ключов за устойчивите вериги на доставки. Процесът започва с обучение на екипите по снабдяване, които най-често общуват с доставчиците. Важно е те не само да знаят практическите стъпки, но и да разбират значението на процеса.

„В Yettel правим обучения за всички колеги по темите за устойчивото развитие, а още преди да започнем с ангажирането на доставчиците 1/3 от екип „Снабдяване“ успешно завърши ESG Ака-

Маргита Колчева,
мениджър „Устойчиво развитие“

демията, организирана вече три поредни години заедно със Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, уточнява Маргита.

Личният контакт е важен

Изпращането на шаблонен имейл за попълване на въпросник рядко може да доведе до желаните резултати и дава пример с пилотната група доставчици, при която се налага екипът да се свързва лично с всяка една компания подизпълнител, за да обясни целта на въпросника.

Цели vs. очаквания

„Не можем да очакваме, че всички наши доставчици ще покриват ESG стандартите още в самото начало. Но е важно да ги уверим, че ценим прозрачността и отговори като „нямам такъв документ“ или „не знам“ са приемливи. Нека възприемаме този процес не като спринт, а като марафон към устойчивостта, който бягаме заедно с нашите партньори“, казва още Маргита Колчева.

Търпение и гъвкавост към малките и средните предприятия

Една от основните дискусии около новите регулации е как те ще се прилагат за малките и средните предприятия. „В Yettel се стремим да вървим заедно по този път и да съдействаме с каквото е необходимо на по-малките ни доставчици. През тази година планираме да наградим индивидуалните разговори с няколко по-общи дискусии и обучения по темата“, казва още Маргита.

Индивидуален подход

Прилагането на еднакви изисквания към всички компании, без да се вземе предвид техният мащаб или други особености, може да създаде сериозни затруднения. „Да вземем например едно микропредприятие, състоящо се от трима души. Възможно ли е то да осигури равно представяне на половете в рамките на организацията? Подобни казуси показват, че не можем да третираме всичките си достав-

чици еднакво, а е нужен индивидуален подход“, пояснява мениджърът „Устойчиво развитие“.

Визията на Yettel

„Ако при някои бизнеси емисиите от Обхват 3 (индиректните емисии, генерирани от доставчици и клиенти) представляват между 40% и 65%, то при Yettel този дял надхвърля 90%. Или казано с други думи, 90% от отпечатъка ни като компания се образува или в дейността на доставчиците, или от последващата употреба на нашите продукти и услуги от страна на потребителите. Това подчертава необходимостта от тясно сътрудничество с партньорите ни“, казва Маргита Колчева.

Според нея устойчивата верига на доставки не се базира само на задължения, поставени от клиентите към доставчика, а се гради чрез активна комуникация между двете страни. Подобен вид сътрудничество не само помага на страните да намерят възможности за подобрения, но и би довело до идеи за иновации. ☺

СОФИНВЕСТ

ще е стандарт за качество

ОБЩИНСКОТО ДРУЖЕСТВО СЕ МОДЕРНИЗИРА И ДИГИТАЛИЗИРА, ТО ТЪРСИ НОВИ ВЪЗМОЖНОСТИ И ИЗЛАЗ ИЗВЪН ПРЕДЕЛИТЕ НА СТОЛИЦАТА

✍ Тони Григорова

- Арх. Панайотова, как ви изглежда София през висотата на надзора, упражняван от „Софинвест“ ЕАД над обекти, които се изграждат, ремонтират или реконструират?

- София е динамичен град в развитие, постоянно променящ се жив организъм с неповторим ритъм на живот и дух на обитаване. Пряк резултат от специфичните социални и икономически процеси, които формират облика на столицата, е градската среда, моделирана и оформена предимно от строително-инвестиционния процес. От висотата на надзора погледът ми става по-малко критичен, тъй като още по-добре осъзнавам колко е сложна комуникацията между възложител, строител, надзор. Убеждавам се, че всеки участник в строителството трябва да носи отговорностите си и да изпълнява функциите си по най-добрия начин. В София са направени много неща и това е основа да се продължи напред. Но не бива да губим мярката, нея трябва да я имаме във всяка сфера на нашия живот.

- Как се чувствате в тази сравнително нова за вас роля?

- Вече съм в усилено работно темпо. Досега съм била от другата страна и е предизвикателство да се включа в инвестиционния процес точно като строителен надзор. Влизам подготвена, имам добър поглед върху работата и отговорностите на консултантските фирми.

- Кое е най-голямото предизвикател-

ство за вас?

- То стои пред всяка компания - да си върши работата качествено, в срок и законосъобразно. Динамиката изисква бързи и компетентни решения във всяка работна ситуация. Липсват кадри. Предизвикателство е да удовлетворяваме нуждите на Столичната община и на частните възложители, които се надяваме да стават все повече при нас.

- Разкажете за работата и възможностите на „Софинвест“...

- Основната дейност на „Софинвест“ е извършването на независим строителен надзор и технически контрол в проектирането и строителството, изготвяне на оценки, консултантски услуги и експертизи, баланс на земни маси и рекултивация на терени, транспортиране, складиране на машини, съоръжения, обзавеждане и групи материали и изделия, учредяване на ограничени вещни права върху недвижими имоти и строителни обекти с изрично разпоредително решение на Столичния общински съвет. Принципал на дружеството е Столичната община. Досега работата е била предимно по общински обекти. Сега се опитвам да разширя този периметър и да сме пълноправен играч на пазара отвъд ангажиментите към обектите на общината.

- В какво е най-голямата сила на „Софинвест“?

- Хората и опитът - те са незаменими. Нашият голям капитал е екипът, който е с богат опит в инфраструктурни обекти и високо строителство. Имаме специфична експертиза, каквато малко други компании могат да предложат.

- Как задържате тези хора с опит на този голям пазар, на който добри специалисти се търсят отвсякъде?

- Екипът е сплотен, а на работното място е важен човек да има и такъв ком-

© Красимир Сираков

Архитект Деляна Панайотова е изпълнителен директор на „Софинвест“ ЕАД от аято на 2024 г. Преди това е началник на Дирекцията за национален строителен контрол (ДНСК). Завършила е Университета по архитектура, строителство и геодезия през 2003 г. Натрупала е опит в сферата на инвестиционното проектиране в строителството и има значителна практика в административната. Работила е в направление „Архитектура и градоустройство“ към Столичната община. Била е главен архитект на Община Хасково. Заета е длъжността началник на РДНСК Хасково и зам.-началник на ДНСК.

отношение, достойна заплата, хубава работна среда - това мотивира хората да остават в „Софинвест“. Компанията се е доказала като достоен и незаменим партньор. Благодарение на това имаме привилегията да работим по знакови, специфични и много интересни обекти. Насърчавам колегите да дават идеи, да предлагат решения и да имат творчески подход.

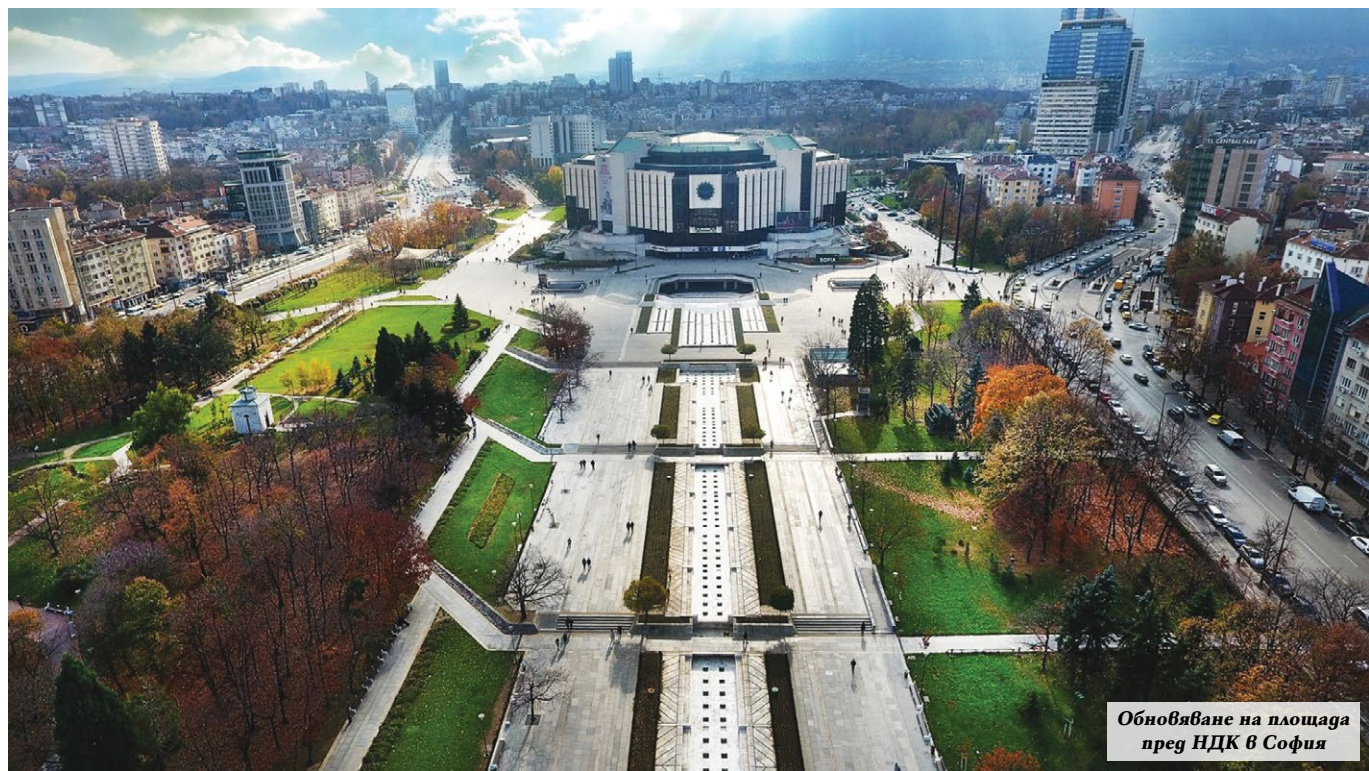
- Как ви посрещнаха в „Софинвест“ и в какво е предимството начело на компанията да застане „външен“ човек?

- Посрещнаха ме много добре, за което им благодаря. Мисля, че работим в хармоничен и диалогичен режим. Когато в компанията влезе нов човек, той идва с необременена и иновативна визия за работата и живота на компанията. Рутината и опитът си имат своите незаменими предимства, но се надявам аз да съчетая опита, който имам, с предимствата на новаторско и кре-

форт. След встъпването си в длъжност направих оценка на работата и предприех повишаване на заплатите, тъй като прецених, че финансовият ресурс на фирма-

та позволява това. С някои хора се разделихме, но то е част от оптимизацията, която направих. Ще опитам с малки стъпки да подобрим материалната база. Добро

та на компанията. Рутината и опитът си имат своите незаменими предимства, но се надявам аз да съчетая опита, който имам, с предимствата на новаторско и кре-

Обновяване на площада
пред НДК в София

тивно мислене и подход. А аз имам фокус и почерк, който ще даде нов тласък в работния процес.

- Какво е характерно за вашия почерк на ръководител?

- Много е важно всеки ръководител правилно да оцени силните и слабите страни на хората в екипа и да възлага точните задачи на правилните хора. Когато един ръководител правилно структурира задачите и следи за тяхното изпълняване – ще има бързина и коректност.

- „Софинвест“ работи ли извън столицата?

- Вече имаме няколко обекта извън територията на Столичната община. Трябва да разширим присъствието си на пазара.

- Какво по същество е строителният надзор и защо той е важен в строително-инвестиционния процес?

- Надзорът обединява и търси баланса между интересите на останалите участници в инвестиционния процес. Нашата задача е да пазим интересите на възложителя, като следим за законосъобразното изпълнение на строежа, качествено и в срок. Надзорната дейност е отговорна, иска се правилен подход към всеки от участниците в процеса – проектант,

възложител, строител, а съответно и администрацията, която се включва от поражането на инвестиционната идея до реализирането на обекта и успешното му въвеждане в експлоатация. Надзорът не е пасивен участник, а двигател и опора в инвестиционния процес.

- Какви амбиции имате за „Софинвест“?

- Компанията трябва да се превърне в стандарт за качество. „Софинвест“ се ползва с добро име. Ще наградим с още повече доверие, коректност и професионализъм.

- В дигиталната ера сайтът на всяка компания е ключов елемент от комуникацията. Какво предстои за sofinvest.org? Как „Софинвест“ се цифровизира?

- Сайтът се обновява и модернизира. Въведохме деловодна система за обмен на документи с цел по-бързата комуникация между институциите. Мислим за дигитализацията на архива, който досега е само на хартия. При нас се пазят ценни проекти и повече не може да разчитаме само на живата памет за съхранение на архива.

- Какъв подход ще приложите към въпроса с кадрите?

- Имам желанието да привлеча

ме нови хора. Асистент съм към катедра „Индустиални сгради“ в УАСГ и се надявам със стажове да заинтригуваме студенти да дойдат и да се запознаят с работата, а после може да останат при нас. В тази трудност, която ние, а и изобщо бизнесът, изпитваме с кадрите, правилната формула е да се намери баланс между опитните хора и младото поколение, което да поеме от техния опит. За младите е важно да има къде да натрупат практика и ние сме отворени за тях.

- „Софинвест“ е дружество, което е 100% собственост на Столичната община. В годините бяхме свидетели на твърдения, че и държавата, и общините са лош собственик. Приемате ли това за вярно?

- Такава генерализация не бива да се прави. Хората създават модели на поведение и отношение.

- Основен фокус на този брой на нашето списание са успешните жени. Някои ще кажат, че сте се нагърбили с мъжка работа. Вие как усещате тази своя професионална ангажираност?

- Ние, жените, имаме склонност да изпитваме нещата и сме много полезни в сферата на строителния надзор, незаменими даже. В ня-

кои отношения сме по-диалогични, но умеем да си пазим територията и интереса. Аз се основавам на опита си, ръководила съм и други институции. Смятам, че съм се доказала като добър ръководител, който успява оперативно да организира процеса, а като жена имам по-деликатен подход към всеки.

- Как една жена се изгражда като добър ръководител?

- Жените търсят решения, проявяват по-голяма чувателност и имат по-бърза адаптация.

- Кога усетихте, че имате качества на лидер?

- Първият такъв момент беше, когато в края на 2015 г. станах главен архитект на Община Хасково.

- Защо Хасково ви се стори тясно?

- Аз съм човек, който се стреми към развитие. Още от студентската скамейка в УАСГ работя в София, а Хасково беше „лирично отклонение“. Завръщането ми в София беше връщане към мястото, в което искам да работя и живея. Иначе всеки град има своята красота и специфика. Засега София отговаря по-добре на моите конкретни търсения и очаквания.

- Виждате ли се извън България?

- За себе си ще кажа, че съм артистична натура, широко скроена, обичам предизвикателствата в професионалната си сфера. Не е

невъзможно да изляза извън България, не съм си сложила ограничения и спирачки. Но сега съм фокусирана върху „Софинвест“ и не разглеждам подобни възможности. Обмяната на опит извън страната е нещо много полезно за разширяване на миогледа.

- Вашият път показва, че трудностите не ви плашат. Коя е вашата „тайна“ на успеха?

- Тичам на къси разстояния. Това ще рече, че се опитвам да решавам конкретните си задачи по възможно най-оперативния и коректен начин. Фокусирам се и оптимизирам работата. Разбира се, малките стъпки са в контекста на голямата картина, която никога не губя, а тя се рисува с тонове като морал, честност, професионализъм, а също не и приятелство.

- Кои са някои от имената в архитектурата, на които се възхищавате?

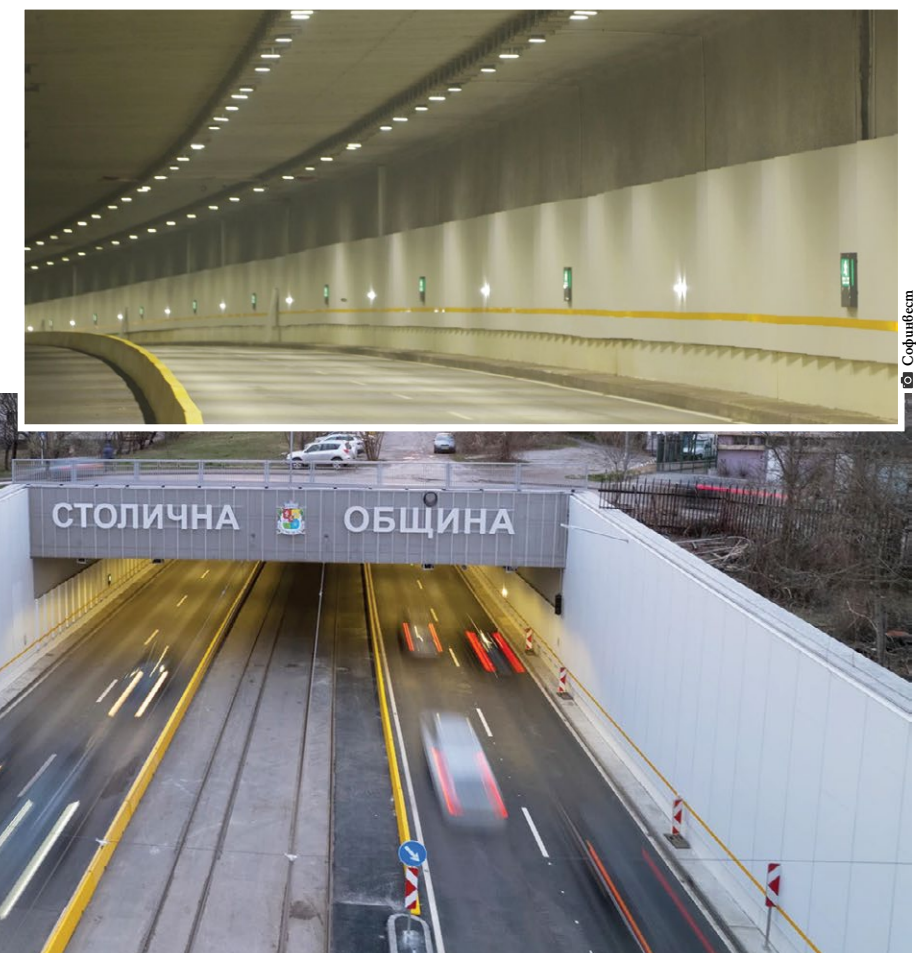
- Ще призная, че ми импонира Заха Хадид – първата жена, получила наградата „Прицкер за архитектура“ през 2004 г. Архитектурата ме привлича с това, че може да заложиш на артистичното, не толкова на практичното. Важно е архитектът да може да се освободи от захватката на строгите функционални решения и да позволи на мисълта си да ги облече в това, което въображението дава и сърцето му иска.

- Думи, с които мотивирате себе си и другите?

- Движението напред и промяната са смисълът на живота. Важно е човек да се развива и да става все по-добър в онова, което прави.

- И как звучат тези думи, пренесени към „Софинвест“? Какво ще кажете на колегите си?

- Работата нас чаква. Колкото повече, толкова повече. За да получава, човек трябва да дава. ☺

Ремонт и рехабилитация на транспортния тунел „Аюлин“ по бул. „Царица Йоанна“ в София

SOFINVEST

will be a standard of quality

THE MUNICIPAL COMPANY IS MODERNIZING AND DIGITIZING, AND IS ALSO LOOKING FOR NEW OPPORTUNITIES AND A Foothold OUTSIDE THE BULGARIAN CAPITAL

✍ Toni Grigorova

Arch. Panayotova, being at the head of supervision exercised by Sofinvest EAD over sites being built, renovated or reconstructed, what is your view of Sofia?

Sofia is a dynamic city in development, a constantly changing living organism with a unique rhythm of life and spirit of habitation. A direct result of the specific social and economic processes that shape the appearance of the Bulgarian capital is the urban environment, modeled and shaped primarily by the construction and development process. From the height of supervision, my view becomes less critical, as I realize even better how complex communication between the client, the builder, and the supervisor can be. I am convinced that each stakeholder in the construction industry must bear their responsibilities and perform their functions in the best possible way. A lot has been done in Sofia, and this is the basis for moving forward. But we should not lose track – in fact, this applies to every sphere of our lives.

How do you feel about this relatively new role for you?

I am already working at an accelerated pace. Coming from the other side of the industry, it is a challenge to get involved in the development process as a construction supervisor. However, I come in prepared, I have a good view of the work and responsibilities of consulting companies.

What is the biggest challenge for you?

The same that faces every company – to do its job well, on time and legally. The dynamics require quick and competent solutions in every work situation. There is a shortage of staff. The challenge is to satisfy the needs of Sofia Municipality and the private clients, who we hope will increase in numbers.

Tell us more about the work done by Sofinvest and the company's abilities.

The main activity of Sofinvest is the provision of independent construction supervision and technical control in design and construction, preparation of estimates, consulting services and expertise, balance of land masses and reclamation of terrains, transportation, storage of machinery, equipment, furniture and other materials and products, establishment of limited property rights on real estate and construction sites with an explicit order of the Sofia Municipal Council. The principal of the company is the Sofia Municipality. Up until now its work has mainly concerned municipal sites. Now I am trying to expand this scope, so it can become a full-fledged actor in the property market beyond the commitments to the municipal sites.

What is the greatest strength of Sofinvest?

Its people and experience – they are irreplaceable. Our greatest capital is our team, which has extensive experience in infrastructure sites and high-rise construction. We have specific expertise that few other companies can offer.

How do you retain these

experienced people in this market when good specialists are sought everywhere?

Our team is close-knit, and it is important for a person to have such comfort in the workplace. After taking office, I evaluated the work done and took steps to increase salaries, as I considered that the company's financial resources allowed for this. We did part ways with some people, but it is part of the optimization that I made. I will try to improve the material base with small steps. Good attitude, decent salary, nice working environment – this motivates people to stay at Sofinvest. The company has proven itself to be a worthy and irreplaceable partner. Thanks to this, we have the privilege of working on significant, specific and very interesting projects. I encourage my colleagues to give ideas, propose solutions and have a creative approach.

How were you welcomed at Sofinvest and what is the advantage of having an "outsider" at the helm of the company?

They welcomed me very well, for which I thank them. I think we work in a harmonious and dialogical mode. When a new person joins the company, they come with an unencumbered and innovative vision of the work done here. Routine and experience have their irreplaceable advantages, but I hope to combine the experience I have with the advantages of innovative and creative thinking and approach. And I have a focus and a style that will give a new impetus to the work process.

What would you say is characteristic about your

Красимир Обрakov

management style?

It is very important for every manager to correctly assess the strengths and weaknesses of the people in the team and to assign the right tasks to the right people. When a manager correctly structures the tasks and monitors their implementation – there will be a quick integrity and correctness.

Does Sofinvest work outside Sofia?

We already have several sites outside of Sofia Municipality. We need to expand our presence on the market.

What is construction supervision and why is it important in the construction and development sector?

Supervision unites and seeks a

Architect Delyana Panayotova has been the executive director of Sofinvest EAD since the summer of 2024. Before that, she was the head of the Directorate for National Construction Control (DNSK). She graduated from the University of Architecture, Civil Engineering and Geodesy in 2003. She has gained experience with development projects in construction and also has significant public administration experience, having worked in the "Architecture and Urban Planning" department at the Sofia Municipality. She was also the chief architect of Haskovo Municipality and was also the head of the Haskovo RDNSK and deputy head of DNSK.

balance between the interests of the participants in the site development process. Our task is to protect the interests of the client by monitoring the legal implementation of the construction – we do it well and on time. Supervision means

responsibility; it requires a correct approach to each of the participants in the process – architect, client, builder, and respectively the administration, which is involved from the birth of the investment idea to the implementation of the site and

its successful commissioning. The supervision body is not a passive participant, but a driver and support factor in the development process.

What is your ambition for Sofinvest?

This municipal company must become a standard of quality. Sofinvest has a good reputation. We will build on this with even more trust, honesty and professionalism.

In the digital age, the website of a company is a key element of its communication strategy. What is next for sofinvest.org? And how is Sofinvest being digitized?

Our website is being updated and modernized. We have introduced a document exchange system for the purpose of faster communication between institutions. We are thinking about the digitization of our archive, which exists only in paper form. We keep valuable projects, and we can no longer rely only on living memory to maintain the archive.

What approach will you take to the issue of personnel shortage?

I have the aim to attract new people here. I am an assistant at the Department of Industrial Buildings at UACG and I hope that through internships we can intrigue students to come and get acquainted with the

Reconstruction of Todor Kableshkov blvd.

work, and then they can stay with us. In this shortage that we, and the sector in general, are experiencing with personnel, the right formula is to find a balance between experienced people and the younger generation. The latter can take advantage of the experience of the former. It is important for

young people to have a place to gain experience, and we are open to them.

Sofinvest is a company that is 100% owned by the Sofia Municipality. Over the years, we have witnessed allegations that both the state and the municipalities are bad owners. Do you accept this as true?

Addition to the 9th French Language High School „Alphonse de Lamartine“

Such generalizations should not be made. People create patterns of behavior and attitude.

The focus of the current issue of our magazine is successful women. Some will say that you have taken on a man's job. How do you feel about this professional commitment of yours?

We, women, tend to tinker with things and so we are very useful in the field of construction supervision, irreplaceable even I might say. In some respects, we are more dialogical, but we also know how to protect our territory and interest. I am basing this on my own experience as I have also led other institutions. I believe that I have proven myself as a good manager who is able to organize the process operationally, and as a woman I have a more delicate approach to everyone.

How does a woman develop as a good leader?

Women seek solutions, show greater audibility and adapt faster.

When did you first feel that you had the qualities of a leader?

The first such moment was when, at the end of 2015, I became the chief architect of the Municipality of Haskovo.

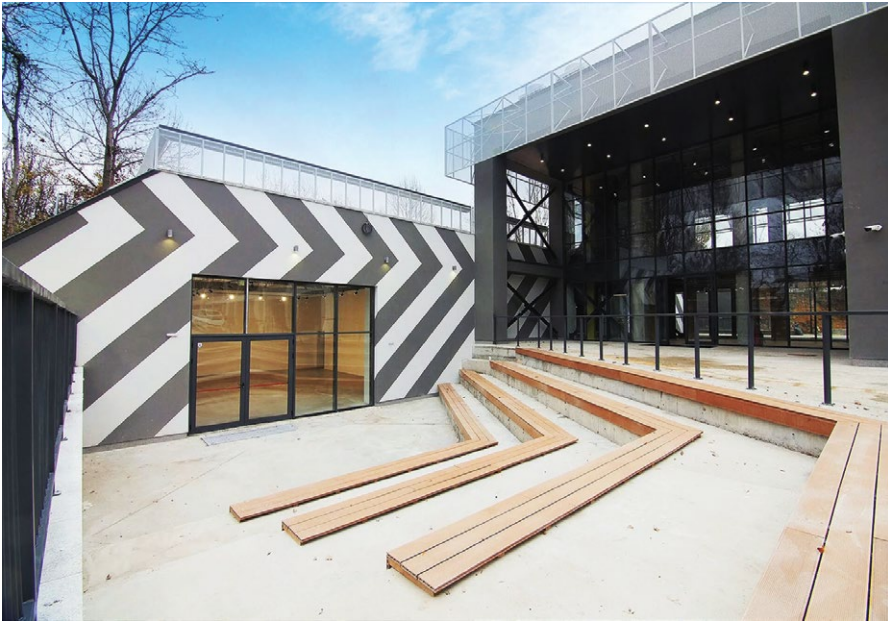
Did Haskovo seem too small to you?

I am a person who strives for development. Since my student days at the University of Applied Sciences and Arts, I have always been working in Sofia, so Haskovo was only a "lyrical detour" so to say. My return to Sofia was a return to the place where I want to work and live. Still, every city has its own beauty and specific features. So far, Sofia better meets my own needs and expectations.

Do you see yourself living outside Bulgaria?

I can say about myself that I am artistic, broad-minded and I love challenges in my professional field. It is not inconceivable for me to go outside Bulgaria, and I have not set any limitations or brakes on that. But right now, I am focused on Sofinvest and I am not considering such opportunities. Gaining experience abroad is something very useful for broadening one's worldview.

Your career path shows that

Toplocentrala - Center for Contemporary Arts

hardships do not scare you. What is your "secret" to success?

I run short distances. This means that I try to solve my specific tasks in the most operational and correct way possible. I focus and optimize my work. Of course, these small steps are in the context of the big picture, which I never lose sight of. That big picture is painted in tones such as decency, honesty, professionalism, and even friendship.

Who are the architects that you admire?

I will admit that I am impressed by Zaha Hadid - the first woman to receive the Pritzker Architecture Prize in 2004. Architecture attracts me because it allows you to focus

on the artistic and not so much on the practical. It is important for an architect to be able to free himself from the grip of strict functional solutions and allow his thoughts to clothe these in the products of his imagination and his emotions.

How do you motivate yourself and others?

Moving forward and changing are the meaning of life. It is important for a person to develop and become better at what they do.

And how do these words apply to Sofinvest? What would you say to your colleagues?

Work awaits us. The more, the better. In order to receive, we must also give.

Адв. Добрина Павлова: Доверявайте се на

ОПИТЕН КОНСУЛТАНТ

**НАЙ-ГОЛЯМОТО ПРОФЕСИОНАЛНО ПРИЗВИНИЕ
Е ДА ОТГОВОРЯ ПРАВИЛНО НА НУЖДИТЕ НА
КЛИЕНТА И ДА ЗАЩИТИ ИНТЕРЕСА МУ**

Яна Колева

Адв. Павлова, в какво е вашата професионална сила?

Енергетиката е моята тясна специалност, в посока производство на електроенергия от ВЕИ – фотоволтаични и вятърни системи, системи за съхранение, търговия с електрическа енергия. От 2010 г. активно се занимавам с това и съм минала през всички динамичи на пазара.

Как се насочихте към тази сфера?

В кантората, в която по онова време работих, това беше една от специалностите. Видях потенциал, имаше и раздвижване на пазара, инвестициите се засилиха. Това ме провокира да видя какво ще е развитието.

Най-големите предизвикателства, през които преминахте?

Лицензирането! Над определена мощност на проект се изисква издаването на лицензия за дейността по производство на електроенергия от Комисията за енергийно и водно регулиране. Процедурата по нейното издаване изисква задълбочено познаване на целия проект – от придобиването на вещните права до момента, в който централата започне да произвежда ток. Най-голямото предизвикателство е било да обхвана целия процес, да разбера всичко в детайл и да го синтезирам в изискуемите от КЕВР форма и съдържание. В разговор с икономисти и инженери извеждаме най-важното за бизнеса на клиента.

Какво изпитание за професии-

нализма ви е работата с клиентите?

Най-голямото изпитание е да отговоря правилно на нуждите на клиента, като защита интереса му, но и да намеря баланса за неговия бизнес, гледан и през призмата на по-дългосрочна визия. В последната година навлезе технологията за съхранение на електрическа енергия – този елемент се добавя в съществуващи централни и се оформя като задължителен в новите проекти, за да осигури тяхната жизненост и устойчивост във времето. Има и възможност да се ползват европейски средства за това, което изисква познаване на редица наднационални норми.

В какъв бизнес партньор се превърнахте?

Кантората и аз сме ключов партньор. Лицензирането на един проект е основополагащ негов елемент, без който не е възможна реализацията на произведената електроенергия. Голяма част от клиентите ни се доверяват също в преговорите и встъпването в договори за проектиране и изграждане на централите, както и с търговците на електрическа енергия, които да осигурят стабилен приход.

Темата за либерализацията на енергийния пазар е нож с две остриета. Едното пробжда сега бизнеса – и той иска компенсации за прекалено високите цени. Другото предстои да пробде битовите потребители. Компенсациите не са ли антипазарен механизъм?

Бизнесът може да фиксира своите разходи с дългосрочни договори за изкупуване с насрещна страна производител, включително от ВЕИ. Този подход ще осигури и за производителя фиксирания приход, независимо от динамиката на борсата. Така и двете страни гарантират своя интерес. Но е много трудно да убедиш клиента, че си струва да фиксира цената, като си носи риска от това тя да падне или да се увеличи. Най-добре е големите консуматори да имат диверсификация на портфолиото от доставки. Конкурентоспособността на бизнеса е важен елемент от икономиката на страната, но изземването на приходи от производители и търговци не е най-доброто решение. Терминът Свръхпечалба в условията на свободна търговия не е икономически издържан, защото трябва да има регулирани приходи, над които да се приеме, че нещо е прекомерно.

Вашият кратък съвет към бизнес потребителите на електроенергия?

Да си намерят доверения търговец.

Как клиентите да се ориентират кой консултант да изберат?

Важно е да се доверят на опитен консултант, който добре разбира нуждите на своя клиент.

Голяма част от големите индустриални консуматори на ток изграждат собствени соларни централни...

Оценявам го като добра възможност. Работим с доста компании, които правят такива инвестиции. Имаше и европейска подкрепа, от която някои се възползваха. Но тези количества соларна енергия няма как да посрещнат нуждите на 24-часов

© Кристиан Сираков

Добрина Павлова е адвокат в Адвокатско дружество „Георгиев, Тодоров и Ко.“, като се присъединява към екипа през май 2020 г. Преди това е ръководила отдел „Енергетика и капиталови пазари“ в друга адвокатска кантора. Повече от 15 години адв. Павлова фокусира практиката си в сферата на енергийното право и природните ресурси, като представява клиенти както от публичния, така и от частния сектор. Участва в редица проекти за изграждане и въвеждане в експлоатация на енергийни обекти. Тя е адвокат, препоръчван от независимите правни справочници Legal 500 и Chambers and Partners в редица области на правото.

Ако двете се развиват по линейния им план, би следвало да се случат по едно и също време и ще са две едновременни сериозни предизвикателства за гражданите. Либерализацията е като влизането в еврозоната – говори се, че нещо трябва да се случи, без да се очертаят ясни предимства и условия защо, кога и защо точно тогава.

Как взехте решението да смените работата?

Над 11 години бях в друго дружество, натрупах много опит и имах нужда да предизвикам себе си. Оценявам това нелеко решение за правилно, тъй като много наградих като юрист и като професионалист не само в областта на енергетиката. Излязох от зоната си на комфорт и... попаднах на правилното място.

Кои са важни за професията ви качества, които притежавате?

Прецизността, подредеността и педантичността са решаващи в моята работа. Клиентите очакват да зная всичко. Предупреждавам ги за всички рискове и се надявам да не се проявят, но е важно да се вземат мерки. Харесва ми възможността да се развивам заедно с клиентите си.

Енергетиката минава за мъжка територия. Как се справяте?

Клиентът ми се е доверил и влизам със самочувствие в залата, която е пълна предимно с мъже инженери и специалисти. Една силна жена сред толкова много мъже винаги се откроява. ☺

цикл на производство. Това налага диверсификация на енергийното портфолио.

Как гледате на предстоящата либерализация на енергийния пазар и за битовите потребители?

Ще е доста трудно за хората, тъй като няма достатъчно задълбочена комуникационна стратегия как точно ще стане либерализацията. Тя е ангажимент, свързан с усвояване на средства по Националния план за възстановяване и устойчивост и няма как да я пренебрегнем.

Пред какво ще са изправени битовите потребители, освен пред висока цена?

Гражданите трудно си обясняват защо да правят нещо, щом токът продължава да тече, макар и евентуално на по-висока цена. В услуга на потребителите ще са платформите за сравнение на цените, това ще им помогне да вземат най-добро решение за доставчика на услугата.

Ако пълната либерализация на електроенергийния пазар и влизането в еврозоната съвпадат?

НИКОЛАЙ СТАНЧЕВ, главен изпълнителен директор на „Дженерали Застраховане“ АД:

GENERALI

расте в здравното застраховане

С ПРИДОБИВАНЕТО НА ОЗОФ „ДОВЕРИЕ“ ЗАД УДВОЯВАМЕ ПАЗАРНИЯ СИ ДЯЛ И АМБИЦИИТЕ НИ СА ДА ПРЕДОСТАВЯМЕ НАЙ-ДОБРАТА УСЛУГА

Яна Колева

- Г-н Станчев, Generali завършва придобиването на Обединения здравноосигурителен фонд „Доверие“ ЗАД - какво стои зад тази новина, дошла в средата на февруари?

- ОЗОФ „Доверие“ е вече част от семейството на Generali. Придобиването е в унисон със стратегията на Generali за постигане на балансиран портфейл, което означава да растем и в сегменти извън автомобилното застраховане. Придобихме компания, която е специализирана и с дълги традиции в предлагането на здравно застраховане. Отличната услуга на „Доверие“ - това беше решаващо за придобиването на компанията.

- „Дженерали Застраховане“ предприема настъпление в здравното застраховане. Как се мери големината на пазарния дял и какво да се има предвид, когато говорим за точно този сегмент?

- С придобиването на „Доверие“ удвояваме пазарния си дял и това ни поставя сред лидерите на пазара. С растежа в здравното застраховане постигаме още по-добра диверсификация на бизнеса си на пазар, който е доминиран от автомобилното застраховане и инвестициите ни в иновативни и дигитални решения ще може да се използват от още повече клиенти. Големината в здравното застраховане, освен с премиения приход, се мери с

броя клиенти, сумата и количеството на изплатените щети, проведените профилактични прегледи и най-вече с нивото на контакта със застрахователната компания. Здравното застраховане е с най-голяма честота на щетите и всеки досег със застрахователя има потенциала да произведе негатив в клиентския NPS.

- Тази сделка поражда ли амбиции да станете номер едно откъдето аритметичния сбор?

- Слоганът на обединението показва ясно намеренията ни: **Две истории, едно бъдеще - силни в грижата за Вас.**

Амбициите ни са да предоставяме най-добрата услуга на пазара на здравно застраховане в България. Комбинирайки силните страни на двете компании, ще подобрим начина на ползване и постигането на по-добри условия за нашите клиенти в лечебните заведения от абонаментната верига. Те ще получат отлична координация на здравните услуги, които им се полагат по закупените от работодателя застрахователни пакети. Високото ниво на дигитализация ще подобри и ускори достъпа до адекватна здравна помощ.

- В какво е най-голямата сила на „Дженерали Застраховане“?

- На първо място е страхотният екип от хора, който сме създали. Амбицията ни е да бъдем партньор за цял живот на клиентите си, което

дава посока на всички наши действия и решения. „Дженерали Застраховане“ предоставя голям набор от продукти и услуги. „Доверие“ е компания, която предлага само здравни застраховки. Нейните клиенти ще получат достъп до цялото разнообразие от индивидуални и семейни застрахователни продукти и услуги на „Дженерали Застраховане“. В Generali считаме, че инвестициите в персонализирани продукти, дигитални решения и отлично клиентско преживяване ще помогнат на нас и на мрежата ни от агенти да се доближим още повече до клиента и неговите потребности. Затова на местно ниво въведохме най-добрата платформа за управление на взаимоотношенията ни с клиенти - Сейлс Форс. Създадохме и излязо нов корпоративен сайт, който да обяснява застраховането на по-достъпен език. Обновихме онлайн портала за клиенти - My Generali, и той предлага цялостно онлайн дистанционно обслужване по застрахователния договор: сключване на нови застраховки, подновяване на застраховки, плащане на вноски и предявяване и проследяване статуса на претенции.

- Всяко придобиване има и своите предизвикателства. Кои ще са те?

- Интеграцията на две компании носи възможности, но и предизвикателства, които изискват внимателно управление. Културната интеграция ще изисква изграждане на единна организационна култура, съчетаваща най-добрите практики на двете компании и запазваща мотивацията на служителите. Технологичната интеграция ще включва синхронизация на

IT системите и дигиталните услуги, за да осигурим безпроблемен достъп до продуктите и услугите. Успехът на интеграцията ще зависи от ефективното управление на тези области и отворената комуникация с всички заинтересовани страни.

- С какво ОЗОФ „Доверие“ може

да обогати вашите практики, продукти, култура?

- „Доверие“ има многогодишен опит в насочването и ефективното решаване на медицинските проблеми на всеки отделен клиент. Човешкият подход е изключително ценен в съвременния свят, а специалистите от

„Доверие“ са успели да го индустриализират. Ще се стремим да го запазим, защото е в унисон със стратегията и ценностите на Generali.

- Какво е добре да знаят съществуващите клиенти?

- Всички договорености с която и да било от двете компании ще се спазват стриктно, така както са установени. За договорите в сила няма да се променят нито покритите рискове, нито нивата на премията, нито практиките в администриране и ползване на застраховката. Контактните лица по договорите остават същите, както и ползването на абонаментната мрежа. Сделката няма да окаже въздействие върху съществуващите клиенти, като условията на техните активни полици остават в сила, а нашият екип ще бъде на разположение за съдействие при възникнали въпроси.

- Обобщете опита от тази сделка...

- Нашият опит показва, че при подобна сделка е важно тя да има положителен ефект върху всички засегнати страни - купувачи, продавачи, служители, партньори и най-вече върху клиентите. ☺

За по-качествена медицинска помощ

Като обичаен процес в пазарния свят - така г-р Мими Виткова, изпълнителен директор на ОЗОФ „Доверие“, посреща трансформацията, която следва от придобиването: „Надявам се обединението на двете дружества да създаде условия за споделяне и налагане на положителния опит в организиране на здравното обслужване на застрахованите лица в нестандартните условия на българското здравеопазване. Здравната застраховка не е само застрахователно обезщетение, а по-скоро осигуряване на условия за качествена медицинска помощ. Със своите из-

исквания към здравната система застрахователите стимулират добрите практики в нея и трябва да изискват от държавата адекватни мерки за нейното развитие в полза на гражданите. Визията за обединение е обща и тя включва разбирането, че трябва да вземем най-доброто от опита на двете дружества и да наложим на пазара на здравното застраховане продукт, който удовлетворява очакванията на клиентите“. Ето и нейната препоръка: „Търпеливо и мъдро да извървим пътя на обединението с мисълта, че изграждаме по-добро бъдеще“.

Какво пречи на българската ЕЛЕКТРОИНДУСТРИЯ

СЕКТОРЪТ ОСТАВА ВОДЕЩ В ИЗНОСА НА СТРАНАТА, НО ТРИ КЛЮЧОВИ ПРОБЛЕМА СПЪВАТ РАЗВИТИЕТО МУ

Българската електроиндустрия продължава да се развива и остава най-голям износител с най-голям принос към експорта на страната. И това е не толкова благодарение на държавна подкрепа, а въпреки политическия хаос, в който и този бизнес остава нечут и неразбран. Българската асоциация на електротехниката и електрониката (БАСЕЛ) изнесе данни за растежа и очерта някои от проблемите, които сагат „таван“ в производството и реализацията на продукцията:

Яна Колева

Казус, който не просто буди недоумение, а създава огромен проблем, е фактът, че над 60% от обществените търгове се печелят от компании в страни извън ЕС, като Китай и Турция. „Нашата продукция е на едно от най-добрите нива в световен мащаб, ценово тя е по-привлекателна от западноевропейското производство“, коментира г-р инж. Димитър Белелиев, председател на БАСЕЛ. От името на организацията той апелира българската държава да въведе практиката, прилагана в Германия, Румъния и Франция, за изключване от правото за участие в търгове на фирми от държави, които не са подписали Централноевропейското споразумение за свободна търговия ЦЕФТА. Така ще се стимулира българското производство и европейската конкурентоспособност. Китайските фирми имали интерес да спечелят наши търгове, за да вземат референции, които после да им послужат в Западна Европа.

Липса на работна ръка

Другият въпрос, ключов за растежа и развитието на тази индустрия, е липсата на работна ръка на всички нива. Сред причините се сочи раздутият щат и високите възнаграждения в държавните енергийни предприятия, както и дългите срокове и тромавите процедури за наемане на работна

ръка от трети страни. Браншът вече разчита на работници и служители от Узбекистан, Непал, Филипините. „Ако държавата не предприеме мерки за намаляване изкривяването на пазара на труда и не облекчи наемането на работници от трети страни, въпросът с кадрите ще стане катастрофален“, предупреждават от БАСЕЛ.

Институциите бездействат

Съществен проблем е, че липсва и държавна политика за подпомагане развитието на бранша, а сложните про-

цедури за участие в европейски програми спъват тяхното прилагане и отблъскват бизнеса от участие. Заради общата несигурност в страната и непредвидимостта в данъчната политика, потенциалните инвеститори се затрудняват да преценят дали си струва първо да развиват бизнес в България. Проблемите в електротехническата и електронната индустрия ще се задълбочават, ако няма държавна политика за насърчаване на българското производство, но и визия за развитието на пазара на труда, алармират от бранша. Ръководството на БАСЕЛ обръща внимание и на липсата на закон за браншовите организации, макар за това да се говори от поне две десетилетия. Този закон „пропуск“ също влияе негативно, тъй като позволява на управляващите да елиминират гласа на организациите, които имат важни функции за консолидиране

ЧИСЛАТА ГОВОРЯТ

Общ преглед на развитието

5,9 млрд. евро оборот през 2023 г.

11,1% дял от износа през 2024 г.

1257 предприятия – 2023 г.

57 200 служители – 2023 г.

Източник: ЕВРОСТАТ

Инж. Ораин Димитров – изпълнителен директор на БАСЕЛ, г-р инж. Димитър Белелиев – председател, инж. Иво Русев – член на УС организацията (от ляво надясно)

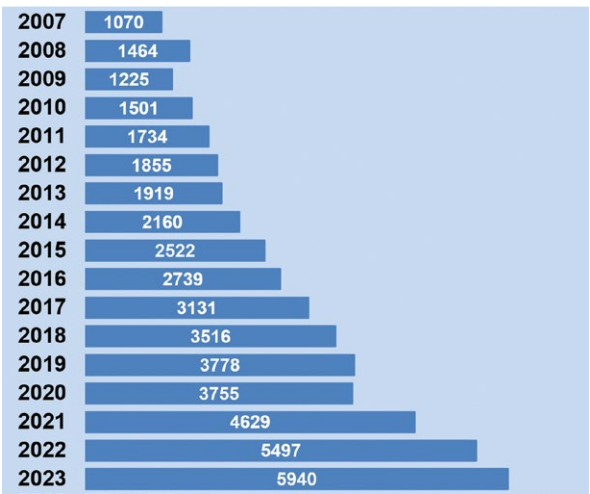
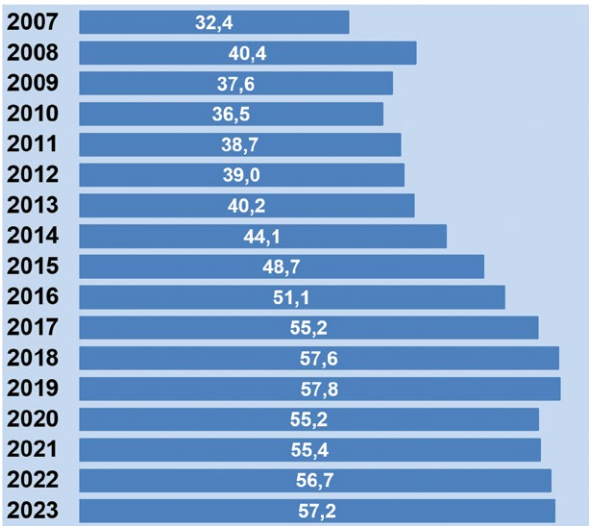
БАСЕЛ

то на бизнеса. Добре работещ модел е установен в Германия и Австрия и той би могъл да се приложи и у нас, като се вземат предвид спецификите на българските условия, предлага ръководството на БАСЕЛ. Тогава гласът на национално представените браншови организации ще има по-голяма тежест при вземането на решения на държавно ниво. Ефектът от това ще се измерва така: „По-добра среда - по-добър бизнес“.

Принос

„Електротехническата и електронната индустрия са ключови за българската икономика. Компаниите в сектора имат динамично портфолио и сериозен принос към технологичния напредък и експортния потенциал на България“, коментира инж. Орлин Димитров, изпълнителен директор на БА-СЕЛ. В производството и ремонта на електронни уреди и електрически съоръжения работят около 1250 фирми с около 57 хил. служители. Електроиндустрията остава с най-голям принос в износа на България, като годишният оборот на бранша е стигнал над 6 млрд. евро. Най-голям дял в експорта имат части за апарати за напрежение над 1000V, електронни интегрални схеми, електрически апарати за напрежение до 1000 V, кабелни форми

за автомобили, трансформатори, електрически табла, електрически акумулатори, хладилници и бойлери. Данните на Евростат сочат, че към

края на октомври 2024 г. този сектор генерира от износ около 4 млрд. евро, което е над 11% от общия износ на преработващата индустрия в България, въпреки лекия спад от 3.2% в сравнение със същия период през 2023 г.

Нагоре или надолу

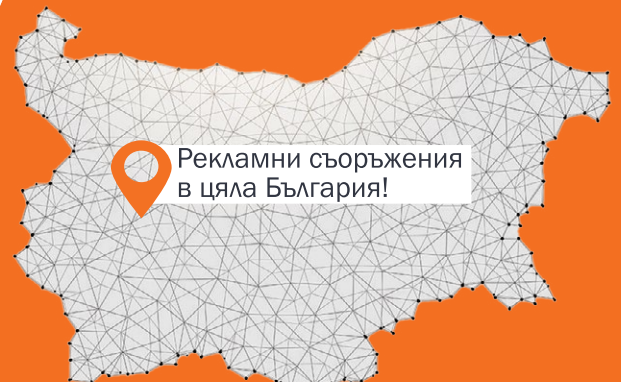
Спад от 3,2% се наблюдава и при експорта като цяло на стоки от България. Една от причините е конюнктурата в Европа и най-вече в двете страни с най-голям дял в българския експорт: Германия (23,2% от износа на бранша) и Италия (6,4% от общия експорт на тази индустрия). „Локомотивът на ЕС – Германия, в последните години претърпя 3 големи удара – Зелената сделка, пандемията и санкциите срещу Русия. Във Франция, Италия и Испания икономическата картина не е по-различна. В момента страните от Източна Европа икономически имат по-голяма стабилност от Западна Европа. Експортът на електроиндустрията е свързан в над 70% с ЕС и ситуацията на Запад неизменно ще рефлектира и тук“, посочва инж. Иво Русев, член на УС на браншовата организация.

Щом браншът търси подкрепа и разбиране от държавните органи на власт, редно е този глас на бизнеса да бъде чул и да се предприемат адекватни мерки. ☺

метрореклама

+359 882 425 848 office@metroreklama.com

Рекламни съоръжения в цяла България!

www.metroreklama.com

ОТКРИЙТЕ НЕОГРАНИЧЕНИТЕ ВЪЗМОЖНОСТИ НА ВЪНШНАТА РЕКЛАМА!

- » в Софийското Метро
- » Брандиране на Автобуси
- » Видимост в големите Търговски Вериги
- » Билборд съоръжения в Градска среда и по Републиканските пътища

Защото е важно рекламата да е на правилното място!

Тийнейджъри на работа

МЛАДЕЖИТЕ МЕЖДУ 16 И 18 Г. ОСТАВАТ ПОСЛЕДНИЯТ СКРИТ РЕЗЕРВ ЗА ЗАЕТОСТ, А КОМПАНИИТЕ ВСЕ ОЩЕ ПЛАХО СЕ НАСОЧВАТ КЪМ ТЯХ

✍ **Мая Цанева**

Дълги летни ваканции, нови консуматорски нужди, желание за самостоятелност – това са предпоставки младежите над 16 г. да търсят работа. И техният брой расте устойчиво през последните 5 години. Както показват данните на Главната инспекция по труда през 2019 г.,

броят на издадените разрешения за наемане на тийнейджъри на 16-18 г. е бил 9407. През 2024 г. институцията е издала 16 808 разрешения за работа на непълнолетни при 14 827 за същия период на 2023 г. Какви са ползите и предизвикателствата пред бизнеса и работещите младежи да се възползват от тази законна възможност за заетост и кариерно развитие?

Възможности

Секторите, които най-често търсят и наемат тийнейджъри, са ресторантьорство, търговия и хотелиерство. Ако се огледате около себе си, ще видите много билбордове на вериги магазини и заведения, които предлагат заетост на половин работен ден или почасово, а ако потърсите в интернет – обяви за работа за през лятото или през свободното време. Но и производствени компании предлагат тази възможност, като от нея се възползват и младежи от уязвими групи с цел по-

бързо и добра адаптация на пазара на труда. Расте броят и на учениците, които свободно предлагат услугите си, включително и като учители на частни уроци, в ИТ сферата, онлайн търговията, грижата за дома и офиса.

Това е поредният „скрит резерв“ за заетост, а статистиката показва, че все по-големият брой работещи младежи се дължи именно на инициативността на самите тях, а не толкова на насърчаваната от държавата форма на дуално обучение например.

Затова е важно нуждите на бизнеса и на тийнейджърите да се засекат

в законна и урегулирана заетост. Това е първата възможност за работа за тях, а за компаниите – да обучат бъдещ служител от училищната скамейка. Екатерина Асенова – изпълнителен директор на ИА „Главна инспекция по труда“ (ИА ГИТ), казва, че се опитват да повишат осведомеността на непълнолетните по въпроси, свързани с трудовото законодателство, поради рисковете, свързани с безопасността на работа. През 2024 г. инспекторите по труда са провели информационни събития в 90 училища в страната. За младежите важат правилата както за всеки друг нает – преди започване на работа, те трябва да разполагат с три документа: екземпляр от трудовия договор, подписан от двете страни с ясно договорени условия в него; копие от уведомлението за регистрацията му в Националната агенция за приходите (НАП) и длъжностна характеристика. Липсата на трудов договор създава риск за трудовете и осигурителните права на работещите.

Работодателите, които проявяват интерес към наемането на непълнолетни лица за работа, могат да се запознаят с процедурата по наемането им, която е подробно описана. Инспекцията е създала организация разрешенията да се издават по-бързо от установения 7-дневен срок. Тя издава дадено разрешение на конкретен работодател, за конкретно лице и за конкретно работно място.

„Рисковете произтичат главно от непознаване на трудовото законодателство и от неспазването на правилата за здравословни и безопасни условия на труд. Разпространена е и порочната практика работодателите рядко да гарантират условия на труд на непълнолетните, съобразени с тяхната възраст, поради краткото време на наемането им. На тях се предлагат работни места с временна, сезонна заетост, които не са толкова вискателни към образованието и квалификацията, но често с повече работни часове от регламентираниите“, пояснява Екатерина Асенова.

Георги Млеканов, HR мениджър в мебелни фабрики „Колорадо“ в Пазарджик, има успешен опит с наемане на младежи, узисащи от ЦНСТ (Център за настаняване от семеен тип). „Преди две години взехме първото момче, тогава той беше на 17 години и 6 месеца, а сега ще започне още едно

Екатерина Асенова, изпълнителен директор на ИА ГИТ

Георги Млеканов

на тази възраст. Първият успя да вземе шофьорска книжка, да си купи кола и да поеме по пътя си. Това е огромна гордост за всички ни“, разказва той. За фирмата това е възможност, която върви с предизвикателства, най-вече с адаптацията и правилната социализация. Но понякога среща трудности при отговарянето на изискванията на Инспекцията за безопасни условия за работа. „Съгласете се, че нашите помещения са огромни и това може да е плашещо. Подхождаме с търпение към младежите, предвиждаме техните въпроси, дори преди да са се сетили да питат. Това ни помага да ги внедрим по-ефективно“, пояснява Млеканов.

Забрани

От Инспекцията по труда напомнят, че младежите могат да полагат труд само след издадено разрешение от институцията, при облекчени условия на труд – 35 часа

седмично при петдневна работна седмица. Те имат право на 26 дни отпуск и следва да получават минимум минималната работна заплата. Това е и най-честото нарушение, което инспекцията установява. За 2024 г. инспекторите по труда са установили 447 нарушения, като по-голямата част от тях засягат отпуските, полагането на нощен и извънреден труд, което е забранено.

На младежите е забранено и да извършват работа, свързана с въздействие на физични, химични и биологични агенти и която създава риск за тяхното физическо и психическо развитие. Кодексът на труда дава право на хората, учещи редовно - независимо дали е в училище, или в университет, да напуснат без предизвестие и без неустойки.

Практиката

Владимир Игнатов и Теодор Джабраилов са двамата младежи, които започват работа преди да навършат 18 г. Те са пример, че при правилния подход трудовите навици се развиват естествено.

„Исках да си купя очила с виртуална реалност, но ми беше неудобно да поискам толкова пари и попитах мама мога ли да започна работа. Каза ми, че първо трябва да навърша 16 години. После трябваше да кандидатствам при работодателя, който е съгласен да поиска разрешение от Инспекцията по труда. Кандидатствах, одобриха ме и започнах работа в обект на голяма верига за бързо хранене“, казва Владимир.

Теодор, на 17 г., започва да работи през лятото на 2023 г. „От малък обичам да работя, защото винаги съм искал да бъда самостоятелен. В началото с приятел работихме на нивата на родителите му, като те ни заплащаха наравно с възрастните. През учебната 2023-2024 г. стажувах във ветеринарна клиника в Ловеч. През 2024 г. (на 18 г.) преминах курс за воден спасител и през лятото работих 3 месеца в аквапарк като спасител“, казва той.

И двамата са търсили и намерили работа проактивно, като това отбелязват като най-голямото предизвикателство. Дали чрез приятели и близки, или по обява, изминаването

Владимир Игнатов

Теодор Джабраилов

на този път създава в тях умение да работят систематично и дисциплинирано.

Георги Млеканов допълва като условие за успешна реализация на тийнейджърите: „Бизнесът трябва да е смел в наемането на младежи, но и да не си позволява подигравки с младите хора. Да не ги третира като по-малко важни за фирмата. Нека създаде условия и организационна култура на правилно приемане на младежите, нека ги търси и насърчава да работят“. За тях е важно гъвкавото работно време и възможност да се учат с правилната подкрепа.

Опитът на Владимир в търсенето на работа дава насоки на работодателите как да се позиционират. „Много младежи разчитат родителите да им уредят работа, но така се лишават от опита, който трупат, когато се справят сами. Аз търсих в интернет работодатели, които предлагат работа за непълнолетни, защото те имат опит с процеса по издаване на разрешение и се очакваше това да стане по-бързо. А и да се съобразяват със съвместяването на работата с ученето. Така се и получи. На второ място, трябваше да са съгласни за работа на 4 часа и да предлагат гъвкаво работно време. След това гледах и местоработата да ми е удобна за пътуване“.

Днес Владимир помага на свои колеги да напишат своето представяне или със съвети как да се представят на интервю. „Кандидатствах за летен стаж и ме взеха веднага. Оказа се, че съм ги впечатлил още със CV-то си, като не е било без значение, че съм работил още като непълнолетен.

Мисля, че бъдещите работодатели приемат този факт освен като опит на кандидата и като сигнал за отговорно отношение към работата. Работата на 16 години ми даде увереност, че мога да се справя с намеренето на заетост“, пояснява той.

Теодор представя като „приключение“ работата си в аквапарк, тъй като за първи път е самостоятелен. „Намерих работата с помощта на роднини и приятели. Научих се как да си правя сметка за парите, как да си готвя, пера дрехите и най-вече развих нивото си на английски език, защото

голяма част от гостите бяха чужденци. Бих посветвал връстниците си да работят от по-малки, защото работата те учи на дисциплина и много отговорности“, обяснява той.

За Владимир е много важно осъзнаването, че в работния процес предаването на опит е основополагащо. Като урок от лятната си работа той посочва, че „ако ти каже мениджърът или някой друг по-опитен колега да правиш нещо, то със сигурност има смисъл да го изпълниш“.

За Георги Млеканов също голямата гордост от работата с непълно-

летни идва от техния личен и професионален успех. „Изграждането на кариери, особено в специфични сфери, е трудно и са нужни повече усилия. Затова се радваме и на малкия брой работещи на възраст 16-18 години. А и когато те са повече, не смятам, че се получава добър ефект, а напротив – обратен. Нашата гордост е първото момче, което започна при нас преди 2 години и още е при нас. Вече е самостоятелен оператор на машина, на която малко хора могат да работят. Той върви по правилния път,“ завършва той. ☺

Зорница Янкова: Хората са сърцето на АУРУБУИС

КОМБИНАЦИЯТА ОТ МЕЖДУНАРОДНАТА ЕКСПЕРТИЗА, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА НЕПРЕКЪСНАТО ПРОФЕСИОНАЛНО РАЗВИТИЕ И СИЛНАТА КОРПОРАТИВНА КУЛТУРА ИМАТ ПРИТЕГАТЕЛНА СИЛА

Тони Григорова

- Г-жо Янкова, във времето на все повече технологии каква е ролята на хората в „Аурубис България“?

- В сърцето на нашата технологична трансформация стоят хората със своята способност да развиват и адаптират процесите. Докато автоматизацията и дигитализацията повишават ефективността, то именно човешката интуиция, креативност и опит правят „Аурубис България“ истински успешна компания. Наблюдаваме как ролята на нашите служители еволюира от изпълнители към създатели на стойност, които интегрират технологичните решения с дълбоко разбиране на производствените процеси.

- Защо е привлекателно да работиш в „Аурубис България“? Как тази работодателска марка се позиционира и популяризира?

- Създаваме среда, която надхвърля традиционното разбиране за работно място. Нашата притегателна сила е в комбинацията от международна експертиза, възможности за непрекъснато професионално развитие и силна корпоративна култура, основана на устойчивост и иновации. Внимателно изграждаме работодателската си марка чрез автентичните истории на нашите служители, през активно присъствие в образователната общност и чрез реалната промяна в региона.

- Какво са хората и какво е тяхното място в завода?

- Нашата динамична общност е

от близо хиляда професионалисти и всеки от нас допринася със своята професионална експертиза. Особено предизвикателство е привличането на специалисти в специфични високотехнологични области - металургия, автоматизация, инженеринг, поддръжка. Имаме активен диалог с потенциални кандидати, градим мост между техните професионални стремежи и нуждите на нашата организация.

- Дефицитът на специалисти е чест проблем. Как го решавате?

- Вместо да го разглеждаме като пречка, ние го превръщаме във възможност за иновативни подходи в развитието на таланти. Създаваме екосистема от образователни партньорства, лидерско развитие, менторски програми и модели за вътрешно израстване. Въдновяващо е млади професионалисти, привлечени от нашите стажантски програми, да се превръщат в ключови експерти в организацията.

- Кои професии се очертават с най-добро бъдеще в Средногорието?

- Бъдещето на региона се формира от сливането на традиционната металургия с дигиталната трансформация. Виждаме как професии, свързани с автоматизация, енергийна ефективност и екологичен мениджмънт, придобиват все по-голямо значение. Нараства нуждата от специалисти, които умеят да балансират техническата експертиза с фокус върху хората, социалната отговорност и устойчивото развитие.

- С какво жените допринасят в

тази тежка индустрия?

- В „Аурубис България“ над 24% са жени, те разчупват традиционните стереотипи в индустрията и присъствието им обогатява организационната ни култура. Жените съчетават аналитично мислене с емоционална интелигентност и си тежат на мястото в лаборатории, качествен контрол, иновации, финанси, комуникации, стратегическо планиране.

- Как „Аурубис България“ - компания с многопластова структура, изгражда лидери?

- Нашият подход към лидерското развитие е многопластов, дългосрочен, систематичен и надхвърля традиционните обучителни програми. Създаваме пространство, където потенциалните лидери експериментират, учат от грешките си и развиват автентичен лидерски стил. Особено ценим способността да се изграждат приобщаващи екипи, където различията се превръщат в източник на нови идеи и начини на работа. През 2024 г. поставихме началото на множество инициативи за отделни целеви аудитории. Стремежът е хората ни да се чувстват ангажирани и уверени в това, че „Аурубис България“ е привлекателното за тях място за работа, което избират всеки ден.

- Как създавате култура на принадлежност към организацията?

- Изграждането на истинско чувство за принадлежност е деликатен процес, който започва с признаването на индивидуалните стремежи и цен-

ности на всеки служител. Фокусирано работим за създаването на пространство за честен и открит диалог, в което хората споделят своите идеи и после може да видят как техният принос формира бъдещето на компанията. Насърчаваме баланса между професионален растеж и лично благополучие, признавайки, че най-силната мотивация идва от усещането за смисъл и въздействие.

- Каква може да е ролята на образованието в подготовката на квалифицирани кадри за конкретни професии в конкретни региони?

- Бъдещето на образованието е в способността му да създава мостове между теоретичните знания и практическите нужди на бизнеса и индустрията. Наблюдаваме как най-успешните образователни инициативи са тези, които насърчават критично мислене, адаптивност и междукulturни компетенции. Ключово е партньорството между образователните институции и бизнеса да изгражда пространства за експериментиране и иновации.

- Кои са факторите за добрата

Зорница Янкова е директор „Човешки ресурси“ на „Аурубис България“ от септември 2022 г. Преди това е натрупала опит в управлението на хора в регионални и глобални роли в разнообразни индустрии и компании като HP/HPE, Scalefocus, Aurubis, Autodesk, Melexis, OMV. Завършила е СУ „Св. Кирил и Методи“ с магистърска степен по трудовата и организационна психология. Сертифицирана е като Senior HR Professional в САЩ през 2005-а и ресертифицирана многократно след това. В периода 2019-2022 г. е била член на УС на Българската асоциация за управление на хора.

професионална ориентация и как те да са в услуга на икономиката при свободното движение на хора?

- В свят на непрекъсната промяна, успешната професионална ориентация се основава на разбирането, че кариерното развитие е по-скоро пътуване, отколкото крайна дестинация. Ключови фактори са ранното експериментиране с различни професионални роли, изграждането на умения, които са приложими във всяка сфера на професионалния ни живот и развитието на глобална перспектива. Особено важно е младите професионалисти да разберат как техните лични ценности и каузи може да се съчетаят с организацион-

ните цели.

- С какво „Аурубис“ отново ви привлича?

- Решението ми да се завърна през 2022 г. отразява моята дълбока вяра в силата на организация, в която мога да имам реален професионален отпечатък - да работя с екип с общи ценности и каузи, дългосрочен ефект на идеите и инициативите, да съм част от смислена работа за развитието на потенциала на хората.

- Ваше ключово послание...

- България е място с огромен потенциал. Ако всеки от нас даде най-доброто от себе си и работи заедно с другите, позитивната промяна е само въпрос на време. ☺

AI ни подарява петъка

ЗА БИЗНЕСИТЕ, ПОЛЗВАЩИ
ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ, 4-ДНЕВНАТА
РАБОТНА СЕДМИЦА ВЕЧЕ Е
РЕАЛНОСТ

✎ Ния Илиева

Изкуственият интелект обещава да отключи нова ера на бизнес ефективност, носейки очевиден ръст на производителността за работодателите. Но има доста ползи от технологията и за служителите – например въвеждането на AI може да им подари още един почивен ден, поставяйки основите на четиридневната работна седмица.

Изкуственият интелект вече е повишил производителността в някои сектори като разработката на софтуер, маркетинга и правните услуги. Скоростни проучвания във Великобритания показват, че изкуственият интелект може да позволи на бизнеса да поддържа производителността си, като същевременно намали работното време на служителите от 40 на 32 часа седмично. За компаниите това означава да правят повече с по-малко – по-малко време, по-малко ресурси и потенциално по-ниски оперативни разходи. За служителите повишаването на производителността може да превърне дълго мечтаната четиридневна работна седмица в реалност. Но дали всички ще могат да се радват на свободни петъци благодарение на новите технологии?

„Въпросът е сложен, защото не всички работни места или сектори могат да се възползват от подобно предимство“, казва Джефри Хамлин, главен оперативен директор на Terwise – компания, която е въвела 4-дневната работна седмица и поради тази причина е определяна като едно от най-добрите места за работа

през последните 7 години на Острова. „Един служител, който извършва работа на ръка и получава почасово заплащане, е много по-малко вероятно да се адаптира към по-кратката работна седмица от счетоводител или маркетинг директор например. По същия начин адвокатска кантора, която таксува на почасова база, има много малък стимул да намали очакванията към членовете на своя екип“, коментира той пред *tasconteur.net*.

За много компании обаче недостатъците на кратката работна седмица са значително по-малко плашещи, а предимствата са осезаеми. Многочислените проучвания показват, че въвеждането на 4-дневен работен режим повишава морала и продуктивността на служителите и спомага за задържането им в компаниите. От фирмите, които са започнали работа с четиридневна седмица, 29% споменават използването на AI като ключов фактор за прехода.

Още през 2022 г. компании от Обединеното кралство се включиха в пилотен проект с 4-дневна работна седмица. Резултатите говорят сами за себе си – 92% успеваемост, подобрен процент на задържане на работната сила и подобро физическо и психическо здраве на служителите.

Множество фирми по целия свят вече са открили предимствата на по-кратката работна седмица и работещите също стават все по-възприемчиви към идеята. Скоростно проучване установява, че 75% от служителите всъщност предпочитат да работят четири дни по десет часа, отколкото пет работни дни по осем часа.

Петъците са непродуктивни

Лесно е да се предположи, че почестото присъствие на служители в офиса би довело до по-високи резултати. Реалността обаче показва друго. Фокусът и енергията на служителите не само не са неизчерпаеми, дори напротив. През последните няколко години стана очевидно, че много членове на персонала обикновено работят по-малко ефективно и продуктивно в петък. Всъщност едно проучване установява, че петък следобед е времето, когато продуктивността на служителите достига най-ниската си точка. Преминването към 4-дневна работна седмица може да е отговор на въпроса как компаниите да се възползват максимално от уменията на своите служители в дните, в които е по-вероятно те да бъдат по-продуктивни.

Бъдещето на работата

AI все повече се разглежда като начин за въвеждане на четиридневна работна седмица, без да се жертва продуктивността. Използването на изкуствен интелект в процесите може да подобри производителността на работниците средно с 14%, според проучване от 2023 г. на Масачузетския технологичен институт и Станфорд, докато изследване на Goldman Sachs предполага, че AI може да автоматизира до 25% от задачите, изпълнявани в момента от служителите. Тези икономии позволяват на бизнеса да преосмисли традиционните форми на работа.

екипи чрез обединяването на хора с допълващи се умения, гарантирайки по-ефективната работа на отдалечените екипи.

Изследване от 2023 г. на Autonomy подчертава трансформацията потенциал на изкуствения интелект. Според констатациите AI може да намали с поне 10% работните часове на почти 9 от 10 работещи в Обединеното кралство през следващото десетилетие. Проучването също така предполага, че до 28% от служителите могат да преминат на 32-часова работна седмица до 2033 г., без да губят заплащане.

Експертите твърдят, че тази промяна предоставя възможност за политиките и бизнеса да преосмислят как AI може да бъде използван в полза на работниците, а не само на работодателите.

Баланс

Да, безспорно изкуственият интелект носи голям потенциал за печалби за бизнеса, но съществуват и опасения, че тези ползи може да са

повече за акционерите, отколкото за работниците. Според Goldman Sachs изкуственият интелект може да заплаши 300 милиона работни места по света. Междувременно Юридическият факултет на Харвард подчертава необходимостта от защита и предотвратяване експлоатацията на работниците в икономика, управлявана от изкуствения интелект. Препоръките на Харвард включват мониторинг върху използването на AI на работните места, установяване на стандарти за безопасност и сигурност и осигуряване на прозрачност около използваните технологии.

„Точно както Хипократ апелира към лекарите „Първо, не причинявайте вреда“, така и работодателите трябва внимателно да смекчат рисковете, когато прилагат значителни промени в технологията или работния процес“, казва Хамлин. В бъдеще AI ще намали нуждата от човешки ресурси, отбелязва той. Този процес вече е реалност в много фабрики, колцентрове и софтуерни компании по целия свят. С нарастването на сила-

та на ИИ нарастват и рисковете за човешкия капитал.

„Неизбежният ръст на автоматизацията ще изисква закони и разпоредби, които да гарантират справедливост за работещите“, казва Хамлин. „Въпреки това, при липсата на политики, които диктуват как трябва да оперират предприятията, от работодателите ще се изисква да вземат трудни решения, които балансират благосъстоянието на тяхната работна сила с потенциала за печалби“. Правилният подход може да повиши производителността, без да намалява нуждата от човешки служители.

Предизвикателства

За персонала на Game Lounge е било предизвикателство как да събере пет дни работа в четири. „Някои служители първоначално се притесняваха как могат да свършат всичко само за четири дни, особено с пренатоварените си графици“, казва Бремек. „Дори получих отпор от някои директори. Но след кратко приспособяване, те се справиха добре“.

Според нея основното е по-добро планиране. „Една от първите промени, които направих, беше съкращаването на времето за срещи

от един час на 25 минути, оставяйки време за подготовка и буфер, ако е необходимо“, обяснява тя. И чрез интегриране на AI в системи за проследяване на работното натоварване, компанията вече може да се похвали с по-добро управление на смените.

Но все пак има доста ограничения пред внедряването на AI на работното място. Не всяка работа може лесно да се автоматизира. За да може изкуственият интелект да намали работните часове, задачите трябва да бъдат рутинни и повтарящи се, което не е валидно за много старши или

творчески позиции.

В идеалния случай прилагането на AI може да премахне един час безсмислена работа, позволявайки на служителите да се съсредоточат върху задачи от по-високо ниво, което в крайна сметка повишава тяхната ефективност и ефикасност. Не е необходимо да се автоматизират всичките 8 работни часа на ден, за да се спестят 8 часа работа за седмица. Ключът е да се автоматизират рутинните задачи, а на хората да се възложи по-смислената работа. Така служителите ще процъфтяват и ще се пестят като цяло – време и пари.

Опитът по света

Все още може да изглежда като напълно революционна стъпка една държава да въведе изцяло 4-дневна работна седмица, но концепцията се тества от известно време в частни фирми и дори за държавни служители. Исландия постави началото още през 2015 г., а пандемията затвърди гъвкавото работно време. С фокус върху повишаването на производителността, намаляването на разходите и борбата с прегарянето, няколко държави са водещи в усилията за нова парадигма на работното място.

През април 2025 г. японската столица Токио ще стане поредната точка по света, въвежда 4-дневна работна седмица за държавни служители. Обявена през декември 2024 г., инициативата има за цел да се бори с намаляващите коефициенти на плодovitост и да предотврати „karoshi“ – термин за един особен местен феномен – смърт от прекомерна работа. Тази инициатива може също така да помогне за справяне с неравенството между половете в работната сила, тъй като в страната участието на жените е 55%, в сравнение със 72% за мъжете. Служителите са насърчавани да вземат три почивни дни, като на родителите се предлага и опция да напускат работа по-рано.

Белгия бе първата европейска нация, която законодателно въведе 4-дневна работна седмица през 2022 г. съгласно Споразумението за труда, наречено „перлата в короната“ на усилията за възстановяване след пандемията. Служителите все още трябва да работят по 40 часа седмично, но новата политика им позволява да съберат тези 40 часа в четири дни. Въведена бе и клауза, която дава на работниците в компании с над 20 служители свободата да игнорират служебната комуникация след работно време (имейли и обаждания), с цел ефективно ограничаване на стреса.

През 2023-2024 г. по шестмесечна пилотна програма в Германия 41 фирми въведоха 4-дневна работна седмица с обещаващи резултати –

след края на програмата 73% от компаниите ще продължат да работят с това намалено работно време. Известна със своята ефективна работна култура, Германия вече може да се похвали с една от най-кратките средни работни седмици в света – 34 часа.

Исландия е първият новатор, тествайки системата между 2015 г. и 2019 г. Работното време на служителите в компаниите от публичния сектор е намалено от 40 на 35-36 часа на седмица, без намаляване на заплатите. До 2022 г. над 51% от работната сила в страната е преминала към 4-дневна работна седмица.

Въпреки че Дания не е приела официално 4-дневна работна седмица, тя се откроява като една от страните с една от най-кратките законово въведени работни седмици в световен мащаб – средно само с 37 часа. Това е в съответствие с акцента на местната култура върху hygge, или създаването на усещане за уют и благополучие, което насърчава добър баланс между работата и личния живот. Датският закон за отпуските, в сила от септември 2020 г., предпоставя на служителите до пет последователни седмици отпускат годишно.

Във Валенсия, Испания, пилотен проект от 2023 г. внесе нов момент в концепцията, тъй като местните празници бяха стратегически подредени, за да оформят четири последователни почивни понеделника, ефективно тествайки 4-дневна работна седмица за 360 000 работници. Правителството въведе и тригодишна пробна програма на стойност 50 млн. евро, за да насърчи компаниите да въведат тази практика.

Известна с добрия баланс между професионалния и личния живот, Холандия в момента може да се похвали с най-кратката средна работна седмица в света – 29 часа. На гражданите е разрешено по закон да изберат работа на непълно работно време, освен ако работодателите не представят „сериозна бизнес причина“ срещу това. ①

Близо ли е ДИГИТАЛНОТО БЕЗСМЪРТИЕ

СПОРЕД ФУТУРОЛОГЪТ РЕЙ КЪРЦУАЙЛ ДО 20 ГОДИНИ
ЧОВЕШКИЯТ МОЗЪК ЩЕ СЕ „СЛЕЕ“ С ИЗКУСТВЕНИЯ ИНТЕЛЕКТ

✍ Мария Иванова

Представете си бъдеще, в което неграмотността, бедността, генетичните дефекти, болестите, старостта и дори смъртта не съществуват. Всичко това не само е възможно, а и ще се случи съвсем скоро, или поне така смята американският компютърен учен и футуролог Рей Кърцуайл. В най-новата си книга „Сингулярността е по-близо“, която излезе на българския пазар през февруари, той прогнозира, че до 2045 г. човечеството ще претърпи пълна трансформация. Само след две десетилетия развитието на нанотехнологиите и задълбоченото

разбиране за човешката биология ще доведат до сливане на човешкия мозък с изкуствения интелект (AI) и хората ще могат да живеят хиляди години, а може би дори... ще постигнат безсмъртие.

Кърцуайл е главен изследовател и визионер в Google, направил множество точни предсказания за бъдещето на обществото ни и технологиите, включително появата на смартфоните, развитието на изкуствения интелект и дори разпадането на Съветския съюз. Последните му прогнози обаче предизвикват противоречиви реакции в научните и технологичните среди. Някои експерти го подкрепят,

вярвайки, че сливането с изкуствения интелект ще доведе до

невиждани възможности

за човечеството. Други обаче са скептични, предупреждавайки за потенциалните рискове и опасности от подобна трансформация.

Един от най-уважаваните технологични визионери в света признава, че развитието на сингулярността крие заплахи, като например възможности за злоупотреби и създаване на автономни оръжия. Но в същото време той вярва, че тези рискове могат да бъдат управлявани. Преди обаче да се спрем на възможностите и опасно-

стите от развитието ѝ, нека уточним - какво е сингулярността?

Терминът „сингулярност“, използван от Кърцуайл, е заимстван от математиката и физиката и се отнася до момента, в който изкуственият интелект ще започне да се развива експоненциално и ще се обедини с човешкия. Експертът прогнозира, че това ще се случи през 2045 г. и тогава хората ще преодолеят ограниченията на биологията си и ще постигнат безсмъртие.

Според Кърцуайл следващите десетилетия ще донесат толкова радикални постижения, че днешната реалност ще изглежда древна в сравнение

с тях. В книгата си „Сингулярността е по-близо“ той не просто предсказва по-бързи компютри и по-развит изкуствен интелект, а предвижда пълна трансформация на живота, такъв какъвто го познаваме. Ето какво, според него, ни очаква в близко бъдеще.

Наноботите и човешкото здраве

Кърцуайл описва бъдеще, при което болестите ще се откриват и лекуват на клетъчно ниво, много преди да се проявят първите им симптоми, а човешкото тяло ще бъде подсилено и подобро отвъд естествените

му възможности. Според визионера в основата на това развитие ще бъдат наноботите - микроскопични роботи, способни да се движат в кръвта, които ще бъдат програмирани да откриват и отстраняват заболявания преди тяхната проява.

Но това не е всичко - наноматериалите, в които ще са интегрирани тези миниатюрни помощници, ще позволяват не само възстановяване на нормалните функции на организма, а и подобряването им. Те ще могат да заменят кръвоснабдяването ни, да създават изкуствени бели дробове, които да насищат тялото с кислород по-ефективно от естествената диха-

телна система и дори да имунизират сърцата ни срещу инфаркти.

Технологиите за редактиране на ДНК, като CRISPR, пък ще ни позволят да коригираме генетичните дефекти, които причиняват редица заболявания, включително рак, диабет и Алцхаймер.

Нанотехнологиите ще имат и козметични приложения. Хората ще могат да променят външния си вид по начин, който сега е възможен само във виртуална среда. Дали това ще доведе до пълна промяна на физическите тела, или обществото ще остане консервативно, предстои да видим.

Най-вълнуващата роля на нанотехнологиите обаче е свързана с разширяването на възможностите на човешкия мозък. Чрез постепенното въвеждане на нанороботи в мозъчната тъкан или свързването на мозъка с компютри ще можем да увеличим капацитета му и да получим нови възможности за познание и развитие.

AI и свръхчовешкият интелект

Според новата книга на Кърцуайл до 2045 г. изкуственият интелект ще надмине човешкия, създавайки свят, в който машините не просто ни изпреварват, а ни учат и помагат. Авторът предвижда, че до началото на 2030 г. изкуственият интелект и нанотехнологиите ще започнат да се сливат с човешкия мозък, което ще позволи директна връзка с „облачни“ системи. Тогава вече няма да ни се налага да пишем и да търсим информация

в интернет. А просто ще формулираме въпросите си и отговорите ще се появяват мигновено в ума ни.

Ако това ви звучи като чиста фантазия, Кърцуайл настоява, че не е така. „Ще преминем отвъд границите на нашите биологични мозъци и ще разширим интелекта и съзнанието си до такава степен, че е трудно да го възприемем“ - твърди той в „Сингулярността е по-близо“, предсказвайки свят, в който подобрените хора ще могат да мислят, учат и решават проблеми с невъобразима скорост.

Дигиталното безсмъртие

От всички ползи на сингулярността 76-годишният Кърцуайл, който отдавна се стреми да живее вечно, изглежда най-развълнуван от перспективата за медицински напредък, задвижван от изкуствения интелект. Той казва, че за всяка година, с която отсрочаваме, научните постижения в областта на дълголетието ни връщат приблизително четири месеца назад. С ускоряването на научния прогрес, благодарение на изкуствения интелект, всяка година ще се връщат повече от 12 месеца, обещавайки все по-дълъг живот за хората.

Кърцуайл стига и още по-далеч в прогнозите си за следващите десетилетия. Според него към средата на века изкуственият интелект ще може да симулира починали хора толкова точно, че разговорите с тях ще са също толкова истински, колкото с близките, които сме изгубили. Тогава ще стане възможно дигитализирането на

човешкото съзнание и прехвърлянето му в компютърна форма. Откритие, което ще позволи съществуването му дори след физическата смърт на тялото. Това, според Кърцуайл, означава, че хората ще могат да живеят много по-дълго, а може би дори вечно. Подобна перспектива обаче крие и сериозни опасности, като например възможността дигитализираното съзнание да бъде уязвимо на хакерски атаки или да бъде използвано за злоупотреби. Въпреки тези рискове, Кърцуайл смята, че дигитализирането на съзнанието, което ще позволи на хората да се развиват много по-бързо и дори да общуват помежду си телепатично, е неизбежно. Въпросът, според него, е не дали, а кога тази технология ще бъде разработена.

Опасностите

Не всички учени обаче споделят ентузиазма на Кърцуайл, че задвижването от изкуствен интелект бъдеще ще бъде рай за човечеството. Някои от тях предупреждават за сериозни рискове, свързани с катастрофалното пренаселване на планетата, ако хората спрат да умират. Както и със социалното неравенство, при което подобрените хора ще доминират над неподобрените, създавайки общества на свръхчовеци срещу изостанали.

Остават без отговор още много въпроси: ако изкуственият интелект надмине човешкия, какво ще го спре да го завладее напълно, както и - можем ли да се доверим на бъдеще, в което недостигът, смъртта и дори самата мисъл са предефинирани? ⑦

ДЕНЯТ ЗАПОЧВА

#ПървиСме

ПОНЕДЕЛНИК – ПЕТЪК

5:55 ч. – 9:20 ч.

СИМЕОН ИВАНОВ

ХРИСТИНА ХРИСТОВА

Изкуствен интелект MADE IN CHINA

КАКВО СТОИ ЗАД БУМА НА КИТАЙСКИЯ DEEPSEEK

✍ Мария Иванова

В края на януари финансовите пазари в САЩ се сринаха, след като китайският стартап DeepSeek представи една от най-мощните системи за изкуствен интелект в света - R1. При това, използвайки много по-малко изчислителни ресурси, отколкото експертите смятаха за възможно. Броени дни след пускането му големият езиков модел на китайската лаборатория временно изпревари ChatGPT и стана водещо приложение в Apple App Store и Google Play. Включването на Китай в напрежението за изкуствения интелект не беше неочаквано за хората, запознати с бранша. То обаче постави редица въпроси, включително - ще могат ли САЩ да запазят лидерството си в този перспективен сегмент, колко всъщност струва да си „отгледаш“ голям езиков модел и дали търсенето на AI чипове ще спадне. Още повече, че други китайски играчи като ByteDance и Alibaba също представиха свои изкуствени интелекти скоро след това.

Тайната на китайското чудо

Шокиращото при DeepSeek е, че неговият модел R1 е създаден с общи разходи за обучение под 6 млн. долара. Сума, която е значително по-малка от милиардите, които се харчат от западни лаборатории като OpenAI и Anthropic, както и големи корпорации като Google и Meta. Китайският стартап обяви още, че R1 е с отворен код. Освен това той е успял да се

конкурира с производителността на модела o1 на OpenAI, само че използвайки по-евтин и по-енергоефективен процес.

Според някои експерти обаче, загуба на китайския изкуствен интелект не стоят единствено неговите мощност и ефективност. Начинът, по който той може да разсъждава и да „мисли“ чрез отговорите, за да предостави качествени резултати, заедно с решението на компанията да направи ключови части от своята технология публично достъпни, също го тласкат напред.

Моделът на DeepSeek не е единственият с отворен код, нито първият, който може да разсъждава, преди да отговори. o1 на OpenAI също може да прави това. R1 обаче може да се учи от други модели, а потребителите могат да видят и неговия „мисловен“ процес, докато отговаря на въпросите.

Реакцията на технологичните гиганти

Лидерите в областта на технологиите реагираха бързо на появата на R1. Главният изпълнителен директор на Google DeepMind Демис Хасабис нарече шумотевицата около стартапа DeepSeek „преувеличена“, но също така заяви, че изкуственият му интелект е „вероятно най-добрата работа“, която е виждал да излиза от Китай.

Главният изпълнителен директор на Microsoft Самюел Нагела заяви при обявяването на отчета на приходите на компанията през януари,

че DeepSeek има някои „истински иновации“. Друг технологичен лидер - изпълнителният директор на Apple Тим Кук - потвърди, че „иновациите, които повишават ефективността, са нещо добро“.

Дурга Малади, старши вицепрезидент в Qualcomm стига и по-далеч като прогнозира, че в недалечно бъдеще може да видим вълна от нови модели, които могат да разсъждават като DeepSeek.

Вниманието към R1 обаче не е само положително. Експерти от изследователската група за полупроводници SemiAnalysis поставиха под съмнение твърдението, че обучението му е струвало само 6 млн. долара. Говорител на OpenAI пък заяви пред американски медии, че са открити доказателства, че китайският стартап е използвал техните модели за обучението на своя изкуствен интелект.

Все пак технологичните лидери се обединяват около позицията, че заплахата, която DeepSeek представлява за добре финансираните американски лаборатории за изкуствен интелект като OpenAI и Anthropic, засега остава ограничена.

Учените

Появата на мощния китайски езиков модел с отворен

код предизвика сериозна дискусия и сред учени и изследователи от индустрията. В Станфордския институт за изкуствен интелект, насочен към човека (HAI), преподавателите разглеждат не само техническите постижения на модела, а и по-широките последици за академичните среди, индустрията и обществото в световен мащаб. Те отчитат, че способността за интелигентно инженерство и алгоритмични иновации, демонстрирана от DeepSeek, може да помогне на организации с по-малко ресурси да се конкурират по значими проекти. Този интелигентен инженеринг, съчетан с отворения код, насърчава иновациите, които са двигател на технологичния напредък.

В същото време обаче изследователите са на мнение, че R1 е крайно непрозрачен, когато става въпрос за защита на личните данни и авторските права, което засилва опасенията относно въздействието му върху

изкуството и националната сигурност.

Регулаторни забрани

Скоро след пускането му, европейските регулаторни органи постановиха, че политиката за личните данни на R1 не съответства на регламента GDPR. Няколко национални органа за защита на данните (като тези на Белгия, Франция, Германия, Ирландия, Италия и Нидерландия) изпратиха официални искания за информация до DeepSeek. Италия стигна дори по-далеч, като бло-

кира достъпа до приложението само няколко дни след излизането му.

По-късно Южна Корея блокира изтеглянето на DeepSeek от местните магазини за приложения, твърдейки, че китайската лаборатория за изкуствен интелект е прехвърлила данни на южнокорейски потребители на компанията-майка на TikTok ByteDance. От съображения за сигурност Австралия и Тайван забраниха използването на китайския изкуствен интелект на правителствени устройства.

Всъщност в политиката за поверителност на DeepSeek дори не се споменава GDPR и открито се посочва, че данните на потребителите ще се съхраняват в Китайската народна република (КНР). Всеки от тези елементи може да се

тълкува като нарушение на строгите правила за защита на данните на Европейския съюз (ЕС).

Служители на ЕС изразяват опасения, че успехът на DeepSeek може да създаде напрежение към дъното, като стимулира компаниите да намалят разходите за основни мерки за безопасност и сигурност, за да пуснат подобни „минимални“ възможно най-бързо. Допълнителен източник на безпокойство е възможността китайското правителство да използва R1 за наблюдение или военни приложения.

Много критици на DeepSeek изтъкват и очевидната цензура на модела, когато става въпрос за чувствителни теми. R1 например няма отговори на въпроси, свързани със събитията на площад Тянанмън през 1989 г. или със статута на Тайван.

Притесненията, свързани с този и други нови китайски езикови модели са много, но това, което със сигурност трябва да им се признае, е, че направиха този сегмент по-интересен, хегемонията на OpenAI - по-несигурна, а конкуренцията - по-ожесточена. ☹

УМНИЯТ ДОМ

завоюва нови територии

КЛЮЧОВО ПРИ ВЪВЕЖДАНЕТО НА ТЕХНОЛОГИЧНИ РЕШЕНИЯ ОСТАВА УДОБСТВОТО, А НЕ ИНТЕРЕСЪТ КЪМ ТЕХНОЛОГИИ ЗАРАДИ САМИТЕ ТЕХНОЛОГИИ

✍ Георги Георгиев

Умният дом не е визия за бъдещето, а е вече реалност. Технологиите за интелигентни жилища се развиват и усъвършенстват бързо, променяйки начина на взаимодействие с пространствата, които обитавате. Появяват се иновации, които обещават да направят домовете още по-ефективни и адаптирани към потребностите на своите стопани.

Свързаност

Интернет на нещата (IoT) се разраства стремително и все повече предмети от ежедневието ни придобиват интелигентни функции, в това число домакински уреди, мебели, както и всичко, което създава комфорт на обитаването. Вече се обръща внимание на оперативната съвместимост между устройствата на различни производители, както и на решенията за анализ на данни, тъй като те трябва да предоставят по-надеждна информация, въз основа на която да се предприемат действия, свързани с по-доброто управление на дома, в частност с увеличаване на енергийната ефективност чрез по-интелигентно менажиране на енергопотреблението.

Изкуствен интелект

За нарастващата роля на изкуствения интелект вече не просто се говори, а той непрестанно разширява своя периметър на влияние. Отрежда му се важната роля да координира и различните системи на интелигентния дом. Той се специализира в известяване на прогноза

поддръжка на домакинските уреди и системи, също и за персонализирани настройки за комфорт, адаптирани към отделните членове на домакинството. Очакват се подобрения в интелигентните системи за сигурност, които имат „сетива“ за позрителна активност.

Гласово управление

В множество домакинства се ползват гласови асистенти като Google Assistant, Amazon Alexa, Siri на Apple. Усъвършенстването на тези базирани на изкуствен интелект помощници продължава и вече има възможност за повече взаимодействия под формата на разговор. Подобрения се очакват в разбирането и изпълнението на сложни многостепенни команди, както и в гласовото разпознаване и различаването на отделните членове на домакинството. Тенденция е гласовите асистенти да се интегрират с още устройства и домакински уреди.

Функция Здраве

Технологиите за умнен дом се фокусират и върху здравето и благосъстоянието на хората. Засилва се развитието на системите за дистанционно наблюдение на пациенти с хронични заболявания, възрастни хора, деца. Тук на помощ отново идва изкуственият интелект. Очаква се напредък при усъвършенстването на умните огледала, които правят базова оценка на здравословното състояние. Подобрение има и в системите за мониторинг на качеството на въздуха в помещенията, но и за пречистването му.

Ефективност

Грижата за околната среда е движещ фактор в създаването на иновации за устойчивост и кръгов цикъл на дома и потреблението в него - интегриране на възобновяеми енергийни източници, оптимизиране на потреблението на енергия и водни ресурси чрез по-надеждни системи. Така загубите се редуцират, но и целите системи са под постоянен контрол. Привържениците на пестеливото използване на ресурси и на повторната им употреба очакват предложения за автоматизирани системи за рециклиране, които сортират и преработват отпадъци от домакинствата. Чака се появата и по-широкото разпространение на платове и материали с вградени технологии. Например, самопочистващ се текстил, отблъскващ петна и миризми, спално бельо, регулиращо температурата за оптимален комфорт, платове, които събират и съхраняват енергия от движение или светлина, мебели, които не задържат замърсяване.

Интеграция

Домашните роботи отдавна не са фантастика, а те поемат изпълнението на все повече задачи. Подобрява се тяхната навигация и разпознаване на обекти. Нарастват и функциите им в грижата за възрастни хора и инвалиди. Напредък има при модулните роботи, които могат да променят конфигурацията си за осъществяването на различни задачи.

С по-широкото разпространение на електрическите и автономни

те превозни средства ще нараства интеграцията с умния дом. Това ще води до синхронизирането на съдържание между дома и превозното средство и използването на батериите на превозното средство като източник на електроенергия при прекъсвания на електроснабдяването.

Многофункционалност

В съвременния умнен дом вече се използват различни нови технологии - например иновативни осветителни системи и биометрично отваряне. Удобството, комфортът и улесняването на бита са основен движещ фактор за такава инвестиция. Любопитството и желанието на някои любители на технологиите да са сред първите, които въвеждат подобна новост в дома си, също си казва думата. „Тъй като хората все повече се вълнуват от опазването на околната среда, материалите от рециклирани суровини ще са сред водещите“, коментира Евгения Александрова, изпълнителен директор на „Продиз“. По нейни думи

потребителите все повече предпочитат компактни пространства с гъвкави и многофункционални решения. Предпочитани са трансформиращите се мебели с цел ефективно оползотворяване на пространството - регулируеми бюра, разтегателни маси и дивани, падащи легла, модулни мебели, които лесно може да се пренареждат. Залага се на ергономичност, мобилност и оптимално осветление, което пък играе важна роля в оптичното подобряване на пространството. Още при проектирането на жилищата и тяхното обзавеждане има стремеж да се осигури повече живот на квадратен метър. Така се създават гъвкави малки жилищни пространства, които да може да се променят съобразно нуждите на потребителя.

Ползите

Понятието „умнен дом“ обхваща все повече технологии, които улесняват бита чрез интегрирането на различни устройства и системи за управление чрез интернет и използване на приложения. Има различни

смарт решения, като например осветлението, отоплението и топлата вода да се контролират в целия дом само от телефона. Умният дом изисква в него да живеят умни хора по умен начин. Затова например е важно всички, които тепърва сменят мебелите си или обзавеждат нов дом, да наблегнат върху функционалността и издръжливостта, когато избират механизми, обков и аксесоари, защото тези компоненти не са само въпрос на дизайн, а и на надеждност и дълготрайност. Удовлетворението идва от функционалността и удобството, което сме си осигурили, както и от безпроблемното ползване във времето.

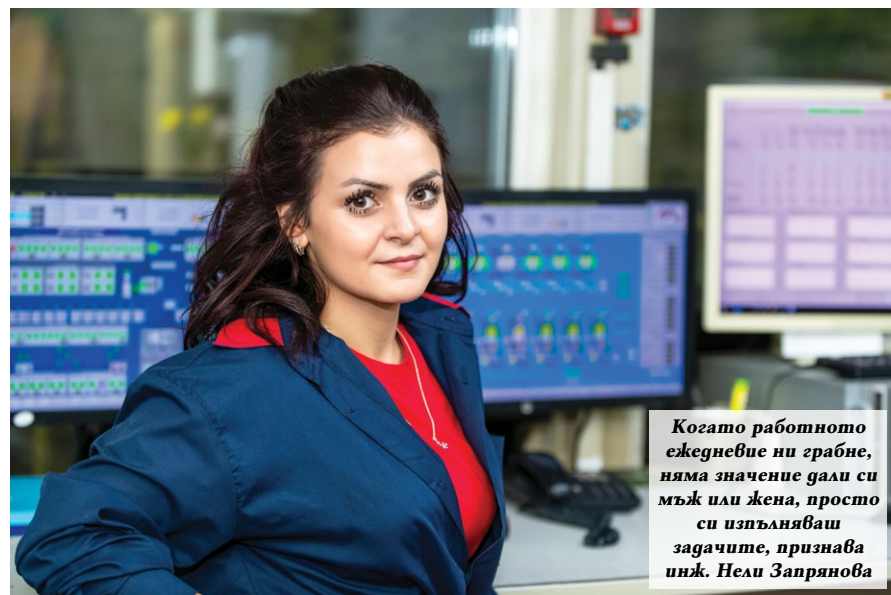
По-масовото внедряване на новите технологии за дома ще зависи и от създаването на лесни за използване и сигурни системи, които носят измерими ползи в ежедневието на потребителите. Усъвършенстването на технологиите за умнен дом ще повишава удобствата в ежедневието. Колкото по-явни са ползите, толкова и интересът към тези нови технологии ще е по-силен. ☐

ТУК ПОВЕЛИТЕЛКИТЕ
НА МЪЖКИТЕ
ПРОФЕСИИ НЕ СА
ЕКЗОТИКА, А СА ХОРА,
НА КОИТО ВИНАГИ
МОЖЕ ДА РАЗЧИТАШ

Нежното лице на АСАРЕЛ-МЕДЕТ

✍ Георги Георгиев

Жената може и през скала да премине, стига да го поиска, гласи известна японска мъдрост. В панагюрската рудодобивна компания „Асарел-Медет“ това не е просто една умна фраза, а работно ежедневие. Всеки пети работник, служител, специалист или мениджър в „Асарел-Медет“ АД е от нежния пол. На пръв поглед тази цифра звучи нетипично за минния бранш,

Когато работното
ежедневие ни грабне,
няма значение дали си
мъж или жена, просто
си изпълняваш
задачите, признава
инж. Нели Запряннова

който се смята за предимно мъжка територия. Но традициите не са това, което са били преди 50 или 100 години. Предлагаме ви среща с две жени, които градят своята лична история на успеха именно в панагюрската минна компания.

Инж. Стояна Скачкова е една от асарелските дами, които чулят стереотипите и се доказват като професионалисти в професии, считани за преобладаващо мъжки. Соня,

както я наричат всички нейни колеги, е завършила средното си образование със специалност „Обогатител“ в панагюрския Минен техникум, който навремето минава за „мъжко училище“, а днес е Професионална гимназия по индустриални технологии, мениджмънт и туризъм. „След като се дипломирах, реших, че едно „средно“ е нищо, а и вече имах дете“, обяснява тя. Записала „Маркшайдерство“ в Минно-геоложкия университет „Свети Иван Рил-

Женска упоритост
ни помага в
професията,
защото всеки ден е
предизвикателство,
твърди инж. Стояна
Скачкова

минните процеси в рудника: „Тази машина може да работи с мобилна станция, която поддържа различни сигнали – GPS, Glonass, Beidou, Galileo. Прегоставя корекции в реално време и генерира информация за позициониране със сантиметрова точност“. За обработката на получените данни в отдела използват специализиран софтуер за картографиране.

Той позволява бързо и прецизно да се решават задачите по планиране, обработване и анализиране на 2D и 3D информация. С дрона се подобрява работата и се повишават бързината и точността, което позволява заснемането и на трудно проходими терени, осигурява безопасната работа и надеждността на информацията. „Можем да инспектираме и да контролираме работата на минните машини в реално време, да наблюдаваме сондажните дейности, да извършваме запис, наблюдение и анализ на масива при взривяване, да правим експресна оценка за ефективността на минните работи, което иначе не е възможно“, обяснява още инж. Скачкова. Признава, че има много мечти, но те винаги са повече от възможностите.

главен маркшайдер

на компанията. „За сексизъм тук и дума не може да става. Всяка от нас е уважавана и ценена заради работата и професионализма, който носим. В крайна сметка, когато получаваме заплати, всички сме еднакви“, шегува се тя. Соня и колегите ѝ често работят в неблагоприятни условия – от снежни виелици и минусови температури до сахарски жеги. „Това, че ходим с ботуши и каски, не ни прави по-малко жени“, уверява тя. „Типичната женска упоритост ни помага в професията, защото всеки ден е предизвикателство, а една усмивка и добра дума разчупват нещата в трудни моменти и дават импулс“, добавя инж. Скачкова. Един от най-верните ѝ помощници в работата в рудник „Асарел“ е...

високотехнологичен дрон

Уредът обаче не се ползва за селфита, а за заснемане и контрол на

работи в дружеството от 1990 г. А извън работата най-обича да топли умората с народни танци. За какво си мечтае всеки родител – детето му да има стабилна работа и да се реализира професионално и житейски в родното си място, а не на хиляди километри от дома. Проектът за дуално обучение, който се реализира в Панагюрище от

„Мъжкото момиче“ в рудника

2014 г. по инициатива на минната компания „Асарел-Медет“, помага за събъждането на тези мечти. За десет години вече шест випуска минни специалисти се дипломираха в Професионалната гимназия по индустриални технологии, мениджмънт и туризъм в Панагюрище. Към момента в рудодобивното дружество работят 28 от завършилите младежи, а обратната връзка от техните ръководители е изключително добра.

„Да тръгнем първи, означава да тръгнем навреме“ – фирменото мото на „Асарел-Медет“ олицетворява напълно историята на **инж. Нели Запряннова**, която работи като реакгентчик в обогатителната фабрика на панагюрския лидер в рудодобива. През 2015 г. тя става част от първия випуск дуални ученици в „Асарел“. „Ние бяхме първите и не знаехме какво ни очаква. Бяхме тези, които трябваше

да отпъчат пътеката на идващите след нас“. Днес инж. Запряннова има зад гърба си пет години трудов стаж в компанията. Тя е успешно дипломиран бакалавър по специалността „Обогатяване и рециклиране на суровини“ и изучава магистратура по „Инженерна безопасност“ в МГУ „Св. Иван Рилски“.

„Когато записахме тази специалност в гимназията, нямаше никаква представа пред какво се изправяме и какво ще ни предстои“, спомня си Нели. „В началото теорията ни се струваше малко скучна. Но когато дойдохме във Фабриката, вече ни стана интересно. Колегите от екипа ни приеха, помагаша ни ежедневно в работата, даваха ни съвети да бъдем борбени и

да следваме мечтите си

Сега, когато ни грабне работното ежедневие, няма значение дали си мъж или жена, просто си изпълняваш задачите“, казва тя с ентусиазъм и осъзнатост. Рудникът е голям и в него има място за всички, твърдят работещите в „Асарел“, за които повелителките на мъжките професии не са екзотика, а хора, на които винаги може да разчиташ. Женската усмивка и звънкият смях в началото на деня са безценен дар, който всеки би бил щастлив да има. ☺

Дронът е един
от най-добрите
помощници в
рудник „Асарел“

Cluster Desktop
развива технология,
която подпомага
автоматизацията и
оптимизацията на всеки
по-голям склад

АНТЕНИ към бъдещето

ЗАЩО РУСЕНЕЦЪТ ЕМИЛ ПАРАШКЕВОВ ПРЕДПОЧЕТЕ РОДНИЯ СИ ГРАД
КАТО МЯСТО ЗА РАЗВИТИЕ НА СВОЯ ТЕХНОЛОГИЧЕН БИЗНЕС

Да сте добри хора и да сте достойни за живота, който водит... С тези думи приключи разговорът с Емил Парашкевов, основателя и собственик на фирмите Incess и Cluster Desktop, но те са и добра отправна точка, от която да погледнем към него и неговия технологичен бизнес. Той е човек, който има предсещане за развитието на новите технологии, обикновено изпреварва времето и се налага да поизчака, докато средата узрее за тях. Какъв е пътят на този предприемач от Русе, как и защо продължава и чрез дейността си да е свързан с този град, така нареченият светът да е голям и възможности да дебнат отвсякъде...

Яна Колева

Емил Парашкевов винаги се е стремил да дава най-доброто от себе си. Още като ученик свикнал да е отличник, да има високи постижения и именно това в решителен момент му дава шанс да учи радиоелектроника в Китай. Там попада в среда, която с многообразието си го шокира, но и вдъхновява. Първата година в университета в Нанкин учи китайски, после за 2 г. взема изпитите от четирите години на следването поради несигурност в средствата за издръжка. Връща се

в България през 1993 г., работи във фирма „Дунарит“ в Русе, която му е осигурила стипендия в Китай, а през 2000 г. създава свой бизнес. Но първо печели зелена карта за Германия, прекарва там около десетина дни и отрезвен от реалностите, поема обратно към родината. В това време обаче е провидял, че бъдещето принадлежи на технологиите и самият той ще има бъдеще именно в света на информационните технологии. В Русе, откъдето е родом, започва да развива услуги на системно администриране и консултации, на които големите компа-

нии в града, както и чуждестранен бизнес, стават клиенти. Вече има офис и в София.

Стъпка по стъпка

Напредват с много труд и усилия, с премерени стъпки и увереност, че нещата ще се получават. През 2012 г. получава прозрение, че предстоят трансформации в дейността, която им дава смисъл и основното препитание. Затова се насочва към облачните услуги. Във всичко, което прави, се е стремил да остави собствена следа. Така създава общо пространство, в което се дава достъп не само до файловете, но и до цели програми, като компютърът влиза в ролята на терминал.

Автоматизация на склада

Но както хората, така и компаниите е важно да се развиват и

затова фокусът е върху дългосрочни продукти и услуги. И в търсене на нови възможности, които да предлагат решение на бизнес проблеми, се насочват към развитието на RFID технология (Radio-Frequency Identification), която е за радиочестотна идентификация и помага при управлението на входа и изхода на складовете. За да е налице източник, излъчващ радиовълни, в етикетите се вграждат миниатюрни чипове и те се слагат върху опаковките на стоките. Всяко преминаване край специалните антени се засича и така се регистрира кога продуктът влиза в склада или излиза от него. Технологията е в процес на навлизане. Тя съдейства за контрол на продукцията, особено при експедирането ѝ към клиент – за да се изпълни заявката без пропуски. Важно условие е да няма метални опаковки, тъй като те създават смущения при разчитането. Стъклени, картонени и пластмасовите опаковки са подходящи за подобен контрол. Това помага да се въведе ред и е възможност да се следи складовата наличност и движението на продукцията. Досегашните технологии чрез баркод изискват всеки от тях поотделно да се сканира, докато в случая процесът е автоматизиран и се отчитат всички натоварени пакети. Така се съкращава много време, а и има доста по-голяма прецизност на проследяването. С други думи, технологията подпомага автоматизацията и оптимизацията на складовете. Етапът за масовото ѝ навлизане е все още ранен, но расте интересът към нея от страна на компании, които управляват складове.

Приемственост

Сега и неговият син Тео вече е завършил същия университет в Китай, като е учил компютърни науки и е специализирал в областта на изкуствения интелект. Но през 2015-а, когато се консутирали дали е добре да учи в този университет, тяхна позната им казва, че отивайки в Китай, той ще се озове в XXII век. Тео, също както баща си, се е завърнал в България и тук е намерил отлична реализация. Родителите му вярват, че за да е щастлив, всеки трябва сам да определя с какво да се занимава, и затова те му дават пълна свобода, без очаквания да е част от бизнеса на своя баща.

Ползи

„Чрез действията си всеки може да влияе и да промени случващото се. Предприемачеството е да създаваш нещо, което е потребно на другите. Важно е да си полезен на клиентите, но и на хората, с които развиваш този бизнес и на които той се крепи“, казва Емил Парашкевов. В компанията след пандемията са шестима души, но пък производителността е нараснала. Двете фирми, които развиват най-новите технологии, се доверяват на изнесени услуги. Това дава по-голяма свързаност, по-добър резултат и по-висока ефективност, тъй като се разчита на професионализъм в България и по света: „Така ти растеш, но помагаш и на други да растат“.

Прозрения на предприемача Емил Парашкевов

- Да започнеш бизнеса си в град като Русе е възможно да стане с по-малко средства, отколкото в София или в други големи градове по света. В сегашното време няма такова значение къде си позициониран, може да постигнеш всичко от всякъде.
- С предлагането на облачни услуги се заехме през 2012 г. Голямото раздвижване започна в последните години. Просто човек трябва да е търпелив и времето ще дойде.
- Важно е да съм честен, но и сигурен в това, което предлагам. Не бива да се получават разминавания между обещания и практическо приложение. Затова не давам обещания, които не мога да изпълня. Клиентите – бъдещи и настоящи, не бива да бъдат подвеждани.
- Има хора, на които им се дава да виждат напред в бъдещето и да са сред първите, които откриват нови ниши и създават съвсем нови технологии.
- Винаги може още и още. Въпросът е това „още“ дали ще го използваш само за свое благо, или и за благо на другите. Дали ще сме като ярките личности от Възраждането, или ще сме незабележими и недопринасящи за общото благоденствие – това е въпрос на личен избор.
- Основен проблем пред бизнеса в България е липсата на върховенство на закона, поради което хора и бизнеси предпочитат да се позиционират извън пределите на страната.

УСЕТИ МОЩТА на автомобила

ЛЮБОМИР ВЛАДИМИРОВ РАЗРАБОТВА СИМУЛАТОРИ ЗА ШОФИРАНЕ. МОЖЕ ДА СЕ ТЕСТВАТ В ЗАВЕДЕНИЕТО SPEED LOUNGE В ПЛОВДИВ

Тони Григорова

Забрави за стандартните симулатори! Потопи се в истинския свят на високите скорости и усети адреналина, докато се състезаваш на ръба на възможностите си... В края на миналата година Любомир Владимиров спечели първа награда в конкурса „Млад предприемач на Пловдив“ с авторската си разработка за автомобилен симулатор. При него ни отвежда любопитството да видим кой е той, на какъв стадий е разработката и какво стои зад този смел призив.

„Работният процес по целия проект трае вече две години. Софтуерът и хардуерът са изработени от нулата. Спечелването на състезанието е съвкупност от няколко фактора: иновативна идея, която се отличава, а поради забавяне на конкурса между-временен забедението Speed Lounge с четири симулатора започна да функционира. Навярно и това е наклонило везните на журито“, разказва отличеният предприемач. По негови думи, за да е успешен един бизнес план, трябва

предметът на дейност да е изцяло нов, без конкуренция, в която някой да предлага същото нещо. Другият начин е гадена дейност да се направи много по-качествено от конкурентите и така да привлече като клиенти хора, които пренебрегват навичките си и се пренасочат към новите услуги. Той заложил на първия вариант.

За кого

В Speed Lounge много хора „карат“ за забавление, като това може да е с висока скорост, на писта, по планински път или офроуд, автомобилът може да е от бъги до кола от Формула 1 и ТИР. Пътната обстановка също може да се симулира и реалистично да се усети как колата реагира. Симулаторите може да се използват и като тренажор за хора, които тепърва искат да се научат да управляват автомобил. Тук те може да изграят „мускулна памет“. Дори професионални пилоти може да тренират, когато се готвят за конкретни писти, на които в някакъв момент ще се състезават.

Дългият път

Любомир е на близо 30 години. Завършил е Професионалната гимназия по електроника и електротехника в Пловдив, после три години учил в Техническия университет в града, но решил, че времето му е по-ценно за изпълнение на всичките му други ангажираности. Натрупаните знания и умения му позволяват сам да реализира симулаторите. Идеята възниква преди петнайсетина години, когато прави „първобитен“ образец. Той е почти функциониращ, когато тийнейджърът установява, че няма време за компютърни игри. Зарязва го в един гараж. Преди две години обаче се вдъхновява да се върне към разработката и да направи симулатора публично достъпен, поради многото запитвания дали все пак не може да се тества.

Дай газ

„Всеки, който ме познава, знае, че при мен „газта“ е постоянно натисната. Времето не ми достига да работя по всички неща, които съм започнал. Конкурсът не беше ускорител на процеса, тъй като всичко си вървеше по своята инерция“, уверява Любомир. Заведението е на площ от около 330 кв. м и в едната му част като в шоу-

рум са четирите автомобила. Във всеки от тях може да седнат четирима души и заедно „да пътуват“. Симулаторът стартира със завъртането на ключа, като голям монитор замества предното стъкло на колата. Всяка игра пресъздава конкретна обстановка и играчът може да избира съобразно предпочитанията си.

Партньори

В този проект Любомир изработва и поддържа симулаторите. Има партньор, който отговарят за сайта speedlounge.bg и системата за резервации, а друг се занимава със заведението Speed Lounge и неговия персонал. Работят заедно по други проекти, например свързани с акции, автоматизиране на трейдинг ботове за криптовалути. Голямата част от тази инвестиция е финансирана чрез кредит, вложени са и много лични средства. Кое е дало увереност, че си струва? „Никога няма увереност за каквото и да е. В тази ниша засега няма никаква конкуренция, тъй като в световен мащаб липсват автомобили, пригодени за симулатори, които да са и публично достъпни. А когато нещо не е познато на пазара, то просто трябва да се тества“.

Посоки

Разработката не е никак лесна за копиране. „Ако нямаш необходимата подготовка и трябваше да наема хора да направят симулатора, той щеше да е толкова скъп, че нямаше да си заслужава парите“. Знания Любомир натрупва и чрез интернет: „Нужната информация е на два клика разстояние. Искат се усилия тя да бъде усвоена“. В момента той работи върху усъвършенстването на симулаторите. Има идея и за друг тип „превозни сред-

ства“ от типа на военни самолети и хеликоптери. Липсата на такива симулатори е проблем в обучението на професионалните пилоти. Младият предприемач не чака нови идеи да го осенят, а от няколко години той дори ги потиска, тъй като няма времеви капацитет за изпълнението им. Един от ангажиментите му е свързан с изработването на индустриални

контролери. Освен това от няколко години насам прави компютърна игра, посветена на колонизирането на Марс. Чрез кореспонденция през „Твитър“ попитал Илон Мъск дали може в нея да използва лого символите на SpaceX и Tesla. Мъск му отговорил, че вероятно няма да го съди за това. Когато играта стане готова, Любомир отново ще се свърже с него.

В по-голям мащаб

В последно време личният „слоган“ на амбициозния пловдивчанин е „Работа, работа, работа...“. За него смисълът от работата е да се направи завършен продукт, който влиза в употреба. Идеята за франчайз на заведенията със симулатори е вече жива. Има интерес и запитвания от чужбина. Но засега бета тестовите продължават. Правят се нови версии, които трябва да се пробват, докато се създаде наистина устойчив продукт. Едва след това ще се мисли за по-мощна реализация.

Фокус

В момента Любомир Владимиров участва паралелно в няколко проекта и не може да зададе крайна цел за приключването на някой от тях, поради големия обем работа, която има да се свърши. Опитва да се фокусира върху стъпките за деня, задачите за утре са за утре. Когато даден проект приключи с всички задължителни стъпки, тогава се мисли за голямата картина. На хора в подобна предприемаческа позиция казва: „Да намерят нещо, което да им харесва, защото ако не им харесва, ще се откажат, когато е логично да се откажат. Иначе те ще продължат, следователно рано или късно ще успеят“.

Предприемач се става с
наистина
ДОБРА ИДЕЯ И
МНОГО УСИЛИЯ
да я осъществиш
Любомир Владимиров

ЕВРИКА

за Мария Аргирова

КАК ЕДИН МЛАД УЧЕН ОТ ИНСТИТУТА
ПО ОРГАНИЧНА ХИМИЯ ПРИ БАН
ПОЛУЧИ ВИСОКО ПРИЗНАНИЕ ЗА
СВОИТЕ НАУЧНИ ПОСТИЖЕНИЯ

✍ Татяна Явашева

Има хора, които умеят да видят красотата в науката, позволяват си да изострят своето професионално любопитство, за да изследват непознатото. Д-р Мария Аргирова е точно такъв пример и тази нейна посветеност на знанието като млад учен я доведе до наградата „Еврика“ за 2024 г. С много ентузиазъм тя разказва за своята работа и постижения, като има и умение на достъпен език да ги представи пред всеки, който е готов да научи повече за всичко това.

Мария Аргирова е завършила Химико-технологичния и металургичен университет (ХТМУ) в София, вече е инженер-химик и главен асистент в Института по органична химия с Център по фитохимия при БАН. В научната ѝ активност се открояват 10 научни публикации, участията с доклади и постери в 61 национални и международни научни конференции и множество отличия, сред които са първо място в секция „Химични технологии“ на научните постерни сесии за студенти, докторанти и млади учени; златен медал на EUROINVENT; награда за най-добра дипломна работа от Националния конкурс „Аквахим“ на Съюза на химичите в България; награди от Интердисциплинарен докторантски форум; конкурс на Съюза на учените в България за значими научни постижения. Участвала е в реализацията на 14 научни проекта по линия на НИС - ХТМУ, Фонд „Научни изследвания“ и е ръководител на два проекта по Националната програма „Млади учени и постдокторанти“. Д-р Аргирова получава съвместната награда на фондация „Еврика“ и Съюза на учените в България за отличната защита на своя дисертационен труд на тема „Синтез на 1Н-бензимидазол-2-ил

хидразони и изследване на антихелминтното, антинеопластичното и радикал-улавящото им действие“. Разработката е свързана с дизайна на фармакологично активни молекули с комбинирано действие като обещаващ и иновативен подход за търсене на нова ефективна терапия в борбата с раковите заболявания. Материалите по дисертацията са представени на 22 конференции в страната и чужбина. Четири от постерите по темата на дисертацията вече са получили награди.

Избор и път

Като студентка по фин органичен синтез Мария отива на практика при проф. д-р Деница Пантелеева в Института по органична химия. Вдъхновена от доброто отношение, тя получава импулс да продължи в тази насока и да превърне органичната химия в свой път в живота. През 2018 г. става докторант, а през 2023-а - главен асистент, който вече обучава дипломанти. Харесва ѝ да преподава, може би защото е израснала в семейство на учители. Признава, че е избрала науката, водена от Съдбата. Искала да учи медицина, но става студентка в ХТМУ, което се оказва точното място в

точното време. Там пред нея се разкрива красотата на химията чрез многото реакции, продукти, багрила. По нейни думи в училище е по-скоро изключение, отколкото правило, на учениците да се показва практическото приложение на знанието, а не само сухата теория. Така децата се отблъскват от химията, вместо да видят колко забавно може да е нейното изучаване. Софийският фестивал на науката, Дните на отворени врати в химическите университети допринасят ученици и студенти да погледнат от друг ъгъл към това познание.

Приложение

Днес Мария е влюбена в химията и няма никакво съмнение, че това е нейното призвание. В Института по органична химия има възможност да работи по интересни за нея теми, които само затвърждават увереността, че химията е навсякъде около нас. И ето практическо приложение - тя може да се използва от реставратори и археолози в опазването на българското културно-историческо наследство. При реставрирането на стенописи и икони например се прави структурен анализ на пигментите. Изследванията дават ориентир в кой период е правен стенописът и дори кой е най-вероятният зограф, който го е създал. Мария с вдъхновение разказва как е дала принос за реставрирането на знаме, изработено за революционните борби преди Освобождението, които Стефан Стамболов оглавява. С анализ установили какви са пигмен-

тите и какъв свързвател е ползван.

Да създадеш лекарство

Основно занимание за д-р Аргирова като учен е медицинската химия. Да се създаде лекарствено средство отнема доста години работа, нужни са множество изпитвания. В своя дисертационен труд тя е получила 40 нови съединения на бензимидазол, като 37 от тях досега не са описани в научната литература. Противораковият и антипаразитният им потенциал е огромен. Нейна мечта е да види някои от тези съединения, превърнати в утвърдени лекарствени средства. Но пътят до това е много дълъг. Нужни са големи стъпки, огромни инвестиции, за да се стигне до този момент, а това е трудно постижимо в България. Излизането на пазара на подобен лекарствен кандидат става обикновено чрез голяма фармацевтична

компания. На този етап у нас липсва такъв капацитет, който да помогне да се прескочи „Долината на смъртта“ и да доведе научния резултат до създаването на готов лекарствен продукт във висококонкурентна област като противотуморните терапии. Д-р Аргирова обаче не се обезсърчава и въпреки осъжданото финансиране работата по нови проекти продължава, търсят се начини за изпитването на синтезираните съединения, което е стъпка напред. За нея удовлетворение би било дори друг след време да използва нейните трудове като първоизточник за значимо противораково средство.

На здрави основи

Мария Аргирова остава да работи в България: „Не мога да си представя да заменя родината си с друга държава. Надявам се в нашата страна да има по-голямо финансиране за

науката и повече задачи за учените. Вярвам, че науката дава здрави основи, а „къщата“ може по-късно да се построи и от друг. В областта на медицинската химия нещата се случват по-трудно, но липсата на близка връзка с индустрията не ни отказва. Има смисъл да се инвестира в науката, тъй като това знание може да е от съществено значение за напредъка на човешката цивилизация“. Д-р Аргирова синтезира нови формули, при нея изкрystalлизират и визии за приложението на науката. Приема като лична привилегия да работи и да пребивава в чудния свят на знанието. Тя има амбиции да обучава млади специалисти и да ги ентузиазира да се свържат професионално с научната сфера, както нейните преподавателки доц. Камелия Аничина и проф. Деница Пантелеева са разпалили у нея искрата към научното познание. ☺

© Кристиан Обрадов

Мария Аргирова вярва, че науката дава здрави основи, а „къщата“ може по-късно да се построи и от друг

Инвестиция в НОВИТЕ ИНЖЕНЕРИ

„ИНСА Ойл“ отпуска стипендии за студенти от Техническия университет и финансира паралелки с дуално образование

Българската икономика и младите хора, които току-що са завършили университет, живеят в парадокс, който още не е преодолян. Не е новина фактът, че развиващият се бизнес има необходимост от кадри в различни специалности, като започнем от икономисти и инженери и продължим с химици, физици и дори специалисти по публична администрация. Но предимството на опита винаги е препятствие, с което младите не могат да се справят, въпреки качествата, които са доказали по време на обучението си. Изискванията за стаж са „препъникамък“ и за двете страни, който може да бъде преодолян само с инвестиции в образованието на младите хора.

Партньорството с университетите, което да предхожда инвестицията в производство, е новата формула за успех на всеки проект за развитие на българските фирми. Този модел следва и българската петролна компания „Инса ойл“. През последните месеци разрастването на бизнеса, което включва построяване на още две инсталации, рогери и необходимостта от специалисти, които да работят в тях. До края на годината INSA OIL ще изгради нова биорафинерия и инсталация за производство на бета каротен чрез преработване на растителни мазнини. Ето защо компанията сключи договор за партньорство с филиала на Техническия университет в Пловдив за стипендиантска програма. INSA OIL има традиция да подкрепя студенти, които много често стават част от екипа на компанията. Много

Георги Самуилов (в средата) с доц. д-р инж. Никола Шакев, директор на Техническия университет - София, Филиал в Пловдив (вдясно), и Димитър Панайотов, член на Управителния съвет на „Инса ойл“ (вляво)

от хората, които днес работят на ключови мениджърски позиции в компанията, са били стипендианти на фирмата, след което са преминали на работа в нея.

„Бизнесът изпитва нужда от подготвени млади специалисти. Опитваме се да амбицираме младите хора да започнат работа при нас. Това е още един начин бизнесът да осъществи професионалните им мечти и те да останат в нашата страна“, каза управителят на INSA OIL Георги Самуилов по време на церемонията по подписването на договора за стипендиантската програма.

INSA OIL осъществява и образователен проект в дуалното образование. Той ще се развива

в Професионалната гимназия по селско стопанство в с. Белозем, община Раковски. С финансовата подкрепа на българската петролна компания през предстоящата учебна година ще бъдат открити две паралелки с нови специалности. Едната ще подготвя биотехнолози, а другата ще бъде с профил „икономист-програмист“. Приемът ще започне още през лятото тази година.

Всички студенти и ученици, които са част от програмите на INSA OIL, ще имат възможност за стаж в компанията. Така ще могат да получат реална представа за перспективата за развитие, а може би ще осъществят и най-смелите си професионални мечти. ☺

Радко Платов

INSAOIL®
bulgarian petroleum company

Деветте сили на ВЕСЕЛИНО

ВЕСЕЛИН КОЛЕВ РАЗКАЗВА ЗА ТЪРСЕНИЯТА И УСПЕШНИТЕ ПРОБИВИ В СВОЯ БИЗНЕС С БИЛКИ И ПРОДУКТИ С РОЗОВО МАСЛО

▲ Татяна Явашева

Кенчета с розова вода за пиене и таблетките за почистване на зъби с розово масло... Заинтригувахме ли ви? Предприемачът, който стои зад тези продукти, е Веселин Колев, основател на фирма „Веселино“. Представяме неговия предприемачески път и развитието на компанията.

Старт

След 10-годишна кариера като национален състезател по колоездене, в началото на 90-те години Веселин приключва със спорта, завършва Националната спортна академия и се заема с бизнес. Прави съдружие с брат си, разделят се. През 1994 г. регистрира „Веселино“ и продължава по трудния път на предприемачеството. Открива първия частен ресторант в Казанлък. Амбициите порастват. Заема се с производството на лекарства. Русия е големият им клиент, но в един момент само за един ден бизнесът приключва. Контактите остават. Работил с билки, продължава с тях. Прави сделки, намира пазари и един тесен приятелски

кръг синхронизира действия и заедно изнасят зад граница като една компания. После стават самостоятелни фирми, които си партнират. Привличат и други за съвместна работа. „Веселино“ расте с премерена крачка и присъства на пазарите в над 55 държави, като продукцията е за цели на фармацията, козметиката, парфюмерията, служи за подправка, чай, храна за животни.

Обхват

Политиката на „Веселино“ е да изнася билки, като заплаща достойно труда на хората в България. Най-търсени са между 50 и 70 вида, сред които бабини зъби, лавандула, медицинска лайка, маточина, мента, мащерка, равнец, босилек. Специално място в експортната листа заема розовото масло. Освен суровини, фирма „Веселино“ изнася билкови смеси за чай и подправки. Билките се осигуряват от надеждни заготовители в цялата страна, които организират процеса по брането и изсушаването на билките.

Разговор в тонове

Куриоз – преди 15-ина години изна-

сят кориандър за остров Фиджи, като стойността на продукцията е 7,5 хил. долара, а изпращането на контейнерната пратка струва 8 хил. долара. В рамките само на месец му се обаждат от 100 кооперации, привлечени от високата крайна цена на продукта. Друг интересен случай е, че в рамките на 1 година са изнесли 350 т диланка за един клиент. От нея той прави тинктура за успокоение. Но и у нас вече има посилен стремеж билките да се превръщат в нов краен продукт.

Златната среда

Нишата с по-висока добавена стойност са новите пазари. Всяка година навлизат на 2-3 нови пазара – и там, където е студено, и там, където е горещо. На всички стари пазари конкуренцията е убийствена, цените са „изпилени“ до крайност. Дестинацията, която носи най-висок приход, пази в тайна: „Бизнесът е война, чрез която предприемачът се справя с различни предизвикателства. Ако успее, усеща истинското щастие. Правят се много инвестиции и за да станат сделки, трябва да се намери златната среда“.

Девесил

Клиент от Индия търси корен от див девесил, за да се преработи в подправка. Около 240 души събират билката. Продават 24 т при съотношение сурово/сухо състояние 7:1. Девесил

© Веселино

означава девет сили. И така стигаме до деветте сили в бизнеса на Веселин Колев: Контакти и приятелства, изграждани с години; Съвместни битки за отстояване на цена и качество на международни пазари. Хората в компанията са важна сила. „В последните две-три години много сили заминаха, тъй като около 30% от фирмите в чужбина, с които партнирахме, спряха работа заради пандемията и войната в Украйна“, обяснява Колев. Сред гружите девет сили е държавата, която помага на бизнеса и чрез изложенията в чужбина.

Новатори

За да останат на международните пазари, се фокусират върху разработването на продукт, който да е натурален, актуален, модерен, истински. Така произвеждат розовата вода за пиене. Наричат я „Рея Севт“, или Земята на Севт. И тази вода става посланик на Розовата долина по света. Това е здравословна и функционална напитка с над 50 натурални елемента в нея, допринасящи за здравето. Тук има още една сила: Роза Дамасцена се размножава чрез резници и така тя

запазва генетичния си материал.

Пазар

Минават по труден път в рамките на 3 години, като се търси отговор на въпроса: Вода, храна или хранителна добавка е розовата вода за пиене? БАБХ има колебание, което продължава близо година и половина. Популяризирането на розовата вода за пиене върви трудно, тъй като хората в България са свикнали да я приемат като козметичен продукт. Насочват я към Япония, Китай, Тайван. С цел по-бързо възстановяване футболен отбор в Чехия пие розова вода след мач за бърза хидратация и алкализация на организма на спортистите.

Първоначално регистрират розовата вода като хранителна добавка, но се

оказва, че има държави, в които подобна регистрация се съпътства с доста висок финансов праг. Това се превръща в непреодолима сила, след което вече я предлагат като безалкохолна напитка с високи качества. Тя не съдържа захар и подсладител, нито консерванти.

На гребена на вълната

Розовата вода за пиене има награда като иновативен продукт. Предлага се и в леко газирани варианти. Работят с БАН и с научноизследователски институт във Великобритания, които потвърждават нейното антибактериално и противовъзпалително действие. Тя намалява киселинността в организма и способства за здравословния баланс. Сега новият хит на „Веселино“, който излиза на пазара, са таблетките за почистване на зъби: с розово масло, с розово масло и зехтин, с розово и ментово масло, детски таблетки без флуор – с ягода, банан или портокал. Идеята тръгва от бонбони с розово масло, които все още не са в продажба, но в експериментални условия лекуват афти и облекчават пародонтита.

Да разработиш продукти и да ги наложиш на пазара е задача с повишена трудност. Продуктите с розово масло са полезни, приятни, здравословни. Производството им е голямо предизвикателство, но ползите от тях за хората дават смисъл на усилията. Иновациите са важна сила сред деветте сили. Природата е най-голямата сред тях. Местоположението е от решаващо значение – Казанлък е в сърцето на Розовата долина. Нужен е дух на съревнование и конкурентоспособност, за да

направиш утрешния си ден още по-ценен и полезен. Дъщерята Дея Колева също вече е в бизнеса и участва в разработката на пастата за зъби. Баща и разчита на нейния новаторски дух и организаторски талант. Синът му Иван Колев е професионален футболист, но вратите на „Веселино“ са отворени и за него.

В заключение Веселин Колев казва: „Не се ограничаваме в нищо, постоянно сме на гребена на вълната, а еднакви вълни няма“. ☺

Създаваме
НОВИ ПРОДУКТИ
ЧРЕЗ ИНОВАЦИИ,
които стъпват върху
добри традиции
Веселин Колев

Да гържиш вълка галеч ОТ КОШАРАТА

ОПИТЪТ НА ЕДНО БЪЛГАРСКО СЕМЕЙСТВО
В С. ЛЯХОВО ДА СЪЗДАДЕ ОВЦЕФЕРМА, В
КОЯТО ЖЕНАТА Е ОСНОВНА ДВИЖЕЩА СИЛА

✍ Тони Григорова

Ако те е страх от вълци, не гради кошара... Кристина Дъвкова обаче не просто е създала модерна овцеферма, ами я и нарекла „Вълк“. Ето как започва това: „В България имаме традиции в отглеждането на дребни преживни животни и в консумацията на овчи продукти. Обичам овчето мляко и това беше една от причините да се насоча към тази дейност. Не сме потомствени животновъди и когато със съпруга ми решихме да развием овцеферма, обиколихме доста гържави, за да видим как там се отглеждат животните. Посетихме модерни стопанства и преценихме, че автоматизацията доста би улеснила нашата работа“. Още преди

да поставят основите, съпругът ѝ шеговито казал, че не си я представя като пастирка, а като вълк в овча кожа. Несъмнено вълците в прекия и преносния смисъл провокират стопаните да са по-внимателни и грижовни, да действат обмислено, с търпение и разбиране да минават през всички предизвикателства.

Погмур

Животновъдството не е за всеки. Кристина прави този предприемачески избор, след като се раждат двете им деца. Тя гържи на чистата храна и за да е сигурна в онова, което слага на трапезата, избира да произвеждат сами. Правят малка оранжерия, в която отглеждат зеленчуци, грижат се и

за десетина кокошки. Забелязват, че всички техни приятели се радват на тази храна. Децата се оказват „провокаторът“ на всичко, което семейството прави. Водещо е да създават продукти, които без колебание да сложат и на своята маса. Трябва да отбележим, че важна фигура тук е съпругът Димитър, който дава всякаква подкрепа, в това число и финансов гръб.

Началото

Стопанството е в с. Ляхово, Пазарджишко. То е на 7-8 км от града. През 2017 г. получават финансиране по проект за модернизация в животновъдството, като фермата е за 1960 животни - дойни плъс подрастващи. През 2016 г. внасят 160 овце порода Асаф, за да се учат и да правят по-малки грешки. През 2019 г. отварят новата сграда, която може да поеме 960 млечни, 400 подрастващи и 400 агнета. Сега капацитетът е запълнен изцяло. Много работа и цялостна отдаденост - това е формулата на Кристина. Най-омразният предмет по време на следването за нея е била статистиката, приемана като суха и неразбираема. Но в работата във фермата се убедила, че ако няма статистика и анализ, нищо не се получава. И сама си направила процедури за всеки вид дейност. Това позволява да знае, че хората имат нужната заетост, че храната се оползотворява. Така всичко се прецизира, разходите се оптимизират и приходите може да нараснат.

Организация

Във фермата са ангажирани основно 8 души, а също ветеринарен лекар и Кристина, която е земеделски производител, основател и движеща сила на това начинание. Завършила е мениджмънт и маркетинг в туризма, а сега продължава в СУ с 3 семестра магистратура по иновации и дигитална трансформация в агробизнеса. Това обучение ѝ осигурява много нужно знание от добри преподаватели, тук се среща и с колеги, които като нея са предприемачи. Всички те искат да се развиват и желанието им е да са по-подготвени за предизвикателствата в земеделието и животновъдството в близките години. Преподаватели са хора от бизнеса и те представят казуси от реалната практика: „Ние, фермерите, сме се фокусирали върху оцеляването си, а истината е, че за да те има на пазара, трябва

постоянно да се развиваш“. Кристина Дъвкова заедно с други нейни колеги се кооперират и намерението им е да произвеждат набор от продукти. Ще направят виртуален магазин и срещу малко инвестиции ще въведат общ модел на работа, чрез който да стигат до клиентите си. Знанията по дигитална трансформация ще им помогнат да организират бизнеса си по по-правилен начин.

Отдаденост

Но защо и как една жена се захваща с животновъдна ферма, това е въпрос, който всеки си задава. „Не знаехме в какво се впускаме и това ни даде увереност, че ще се справим. Ако предположихме, щяхме да си сложим спирачки. С правилен екип и професионалисти, които да те консултират, не е проблем, че нямаш предварителни познания, тъй като човек се учи. Това е високорискова дейност, но автоматизацията и добрият екип от хора ще работят, въпреки че в началото не си имал всички знания. Когато си отдаден на 100%, няма начин да не стане и да не успееш. Бизнесът е труден, но има удовлетворение, което идва от работата с животни и от създаването на качествени продукти“, разказва Кристина Дъвкова.

Финансиране и постъпления

Фермата е изградена с проектно финансиране, собствени средства и кре-

АКЦЕНТИ

Кристина Дъвкова за „катъчето в обувката“

- Липсва лоялна конкурентна практика между едни и същи производства в отделните страни от ЕС, поради разликите в размера на субсидиите.
- Хранителната верига ще се наруши още повече в близко време.
- Държавата трябва да насърчава българското производство, да мисли и за българските консуматори.
- За да се заемеш с такава бизнес инвестиция, всичко е въпрос на сметки. Но и на оценка на реалностите и на риска. Хора за подобна работа все по-трудно ще се намират.

дити, които все още не са изплатени. Политиката на Кристина Дъвкова е да осигурява мляко от септември до май, когато повечето други стопанства почти не произвеждат. Плановите са да се намери баланс между продукцията за мандрите и продажбите на гребно.

Проблем при модерните ферми е, че са направени с много инвестиции и амортизацията са много големи. Най-трудното нещо обаче е намирането на квалифицирана работна ръка, подготвена за такава съвременна ферма. Сега цялото количество мляко се предава на мандра. Другият доход е от продажбата на агнета и месо. Преди четири години във фермата е изграден кланичен пункт. Взети са всички мерки до трапезата на хората да стига качествено месо.

Трудности и ползи

Добрите намерения и ентузиазмът се охлаждаат постоянно от реалността, която предлага трудности от всякакъв характер. Проблем е, че родителите и децата днес не виждат перспективи в дуалното обучение, което обаче е бърз трамплин към намирането на работа. Но Кристина Дъвкова не се предава, а търси нови възможности и за намирането на хора, и за достъпа до пазари. Убедена е, че има ниша за такива продукти, но в нейния район няма друга животновъдна ферма. Във всеки друг бизнес, ако вкараш толкова средства и такава емоция, възвръщаемостта би била далеч по-добра. В овцевъдството се работи трудно, но пък е дейност, от която ще има все повече нужда. ①

Новата сграда може да поеме 960 млечни овце, 400 подраствачи и 400 агнета

Петко Почеб

▶ **панорама** ◀

Питаме главните герои

ПЕТЪК | 21:00 ч. | БНТ 1

КАК С УНИКАЛНИЯ СИ БИЗНЕС МОДЕЛ АМАНСИО ОРТЕГА СЪЗДАДЕ ЦЯЛА ИМПЕРИЯ НА „БЪРЗАТА МОДА“

Яна Колева

Всичко голято започва от нещо малко... Но никак не е малко да успееш, такар и не за дълго, да влезеш в ТОП 10 на милиардерите в света и да оставаш в челните позиции на най-богатите хора в света. Дрехите на ZARA имат привлекателна сила по целия свят. Днес корпорацията Inditex, освен ZARA, включва и марките Pull & Bear, Vershka, Stradivarius, Massimo Dutti, Oysho, ZARA Home и е световен лидер в модната индустрия. Но как нейният основател Амансио Ортега успява да направи този „квантов скок“ от бедно потче до милиардер, който е във върховете на касациата на свръхзатожните...

Амансио Ортега Гаона израства в малко населено място в Испания и 14-годишен напуска училище, за да започне работата, тъй като железничарската заплата на баща му не стига за изхранването на семейството. Младежът има късмета да се научи ръчно да прави дрехи. През 1963 г. основава малка компания, която нари-

ча GOA Confessiones – с инициалите на името му в обратен рег. Тя прераства в семеен бизнес за производство на домашни дрехи и бързо се разширява до около 500 души. През 1975-а, когато френската висша мода е в разцвет, Ортега заедно със съпругата си Розалия Мера отваря първия магазин ZARA, предлагащ високо-

Амансио Ортега

качествено облекло на достъпна цена. Искан магазинът да се казва Zorba, вдъхновен от филма „Зорба гъркът“, но тъй като името вече било заето, избира да се казва ZARA. И всичко в него се оказва достойно да застане до моделите на големите в модната индустрия. Витрините на ZARA са толкова привлекателни, колкото и тези на Armani, Versace и Chanel. Амбициозният предприемач скоро ще създаде

иновативен бизнес модел

който ще промени света на модата.

През 1980-те Амансио Ортега централизира дизайна, производството и дистрибуцията на облеклата, за да постигне революционната „бърза мода“, при която два пъти седмично управителите на магазините поръчват и получават заявените облекла. Именно гъвкавостта на ума и иновативните идеи му позволяват да стане пионер на „бързата мода“. Той черпи вдъхновение не от модните подиуми, а от хората около него. Друг важен момент в успешното развитие на модната империя е, че самият основател търси отзиви от продавачите на местата за продажба, тъй като те са онези, които виждат реакцията на купувачите. Постепенно въз основа на ежедневните наблюдения какво се продава и какво застоява по щандовете, екипите разработват модели за идните седмици. Особено днес в ерата на данните, продажбите се гледат погупа, следят се коментари на клиентите, управителите на магазините и директорите на филиалите навсякъде по света преценяват какво се търси и така се върти

цикълът на предлагането и търсенето

и после пак на актуалното предлагане. Уникалното в бизнес модела е, че дрехите в магазините се обновяват няколко пъти месечно – огромно предимство пред познатите сезонни колекции пролет-лято и есен-зима. Това позволява бързо отразяване на промените в модните тенденции и настроенията на потребителите.

Сега брандът е популярен, но в онези години, когато компанията набира сила, Ортега търси начини да привлече вниманието на обществеността. Самият той ръководи

В ЧИСЛА

- 7 марки
- 213 пазара
- 5 600+ магазина
- 160 000+ служители
- 174 националности

лично всички бизнес процеси и напращава

стратегическото развитие

Рядко си вземал отпуск и присъствал на работното място дори по празници. „Работата ми е да съм във фабрика“, казва той. Ключов етап в развитието е създаването през 1985 г. на Industria de Diseño Textil, S.A., или Inditex, корпорация, в която влизат близо 100 компании, свързани с дизайна, производството и дистрибуцията на облекла и други текстилни продукти. Седалището е в Артейхо, близо до Ла Коруня в Северозападна Испания. Там се произвеждат и почти всички продукти на компанията с изключение на обувките, съсредоточени в Елче. ZARA остава флагманът на групата с над 70% от продажбите.

Културата и бизнес моделът на този бранд не са толкова лесни за копиране като последните модни тенденции и това отчасти обяснява защо Inditex постига такъв успех, дори във време, когато повечето глобални вериги магазини изпитват затруднения. „Няма магическа формула. Нямаме звезди. Можем да реагираме на данните по време на сезона, но в крайна сметка предлагаме на нашите клиенти мода и има човешки елемент в това“, казват още преди години от ръководството на Inditex. В днешните времена на ценова нестабилност и поскъпване анализатори обясняват успеха на ZARA с това, че

продава мода, а не само дрехи

което позволява на Inditex да увеличава цените и да защити маржове-

ме сред инфлационната буря. Друг момент е, че когато чувствителните към цените купувачи се оказваха притиснати от инфлацията, Inditex се насочи към по-богатите, като повиши цените и инвестира в магазини на първокласни места, но същевременно затвори по-малки магазини. „Ние не искаме да бъдем бързи; а да сме пъргави и гъвкави“ - това е новата посока за компанията, смятана за пионер на бързата мода и известна с непрестанното въвеждане на нови стилове в магазините.

Ортега не търси публичност и се стреми да стои далеч от медийния интерес и очите на хората. „Опитвам се да живея тихо, да бъда просто човек, за да мога да отида където искам и където никой не ме познава“, така той обосновава решението си да

пази неприкосновеност на личния си живот. Могнатата империя се оказва тясна за

необятните възможности

които се разкриват пред Амансио Ортега и от няколко години насам той умножава богатството си чрез инвестиционната компания Pontegadea Investories, като инвестира в най-различни бизнеси и недвижими имоти.

През април 2022-ра Марта Ортега, дъщеря на основателя и мажоритарен собственик, поема поста председател на борда на директорите на Inditex. Тя се зае да промени имиджа на най-голямата търговска верига за модно облекло в света и с тази нова стратегия успя да увеличи продажбите и печалбите, като още през 2022-ра групата отчита най-силната година в историята си по отношение на приходите. Оскар Масейрас е назначен за главен изпълнителен директор само няколко месеца преди тази смяна на поколенията на върха. Успехите продължават да се множат, тъй като промяната е най-постоянното нещо в този бизнес на ZARA и Inditex. ①

Дъщерята Марта Ортега Перес е председател на компанията

#BEAUTYZONE@ESTE

#BESTSERVICE@ESTE

#RELAX@ESTE

#LUXURY@ESTE

#TOPCLASSFITNESS@ESTE

#5 SPA@ESTE

Магията на СПА...

www.estespa.bg

Тайният код на **УСПЕХА**

ДА ВЗЕМЕМ МЪДРОСТ И ВДЪХНОВЕНИЕ ОТ ЖЕНИ, КОИТО СА ИЗГРАДИЛИ И ОСТАВИЛИ ИМЕ В ОБЩЕСТВОТО

Кой е тайният код на успеха? Има ли тайна изобщо, или успехът е плод на упорити усилия в правилната посока, на стечение на обстоятелствата, на късмет, или дори на всичко това взето заедно, плюс още нещо?

Успехът не е крайна точка,

той е път, стремеж, работа, удоволствие от постигането... Дали има разлика в гледната точка и разбиранята за успех при жените и мъжете? Безспорно всичко това зависи от свободата и от стремежите, от препятствията и ограниченията, от властовата

позиция, от куража да сътвориш онова, което имаш като визия за успех, за реализация...

Да чуем какво казват жени, развили талант и способности, натерили тяхното приложение и получили признание от обществото.

“

Не искайте много – не можете да му платите цената...

ВАНГА, българската пророчица

Никога не съм мечтала за успех. Работех за него.

ЕСТЕ ЛАУДЕР, основателката на Estee Lauder

Всеки ден прави по нещо, от което те е страх.

ЕЛИНОР РУЗВЕЛТ, първа дама на САЩ

Всеки човек е посока, всеки човек е изход. Дали ще намери изход към доброто или към нови предизвикателства – зависи от него и от неговия кураж.

ЗДРАВКА ЕВТИМОВА, българска писателка

Има два типа хора. Такива, които вършат работа, и такива, които вземат на кредит. Опитайте се да бъдете от първата група. В нея има по-малко конкуренция.

ИНДИРА ГАНДИ, първата жена премиер в Индия

Колко погрешно е жената да очаква мъжът да ѝ изгради света, който желае, вместо сама да го създаде.

МЕРИЛИН МОНРО, американска актриса

Много хора се страхуват да кажат какво искат. Затова много хора не получават това, което искат.

МАДОНА, певица и шоу звезда

Всяка жена е като торбичка чай - не може да каже колко силна е, докато не я сложите в гореща вода.

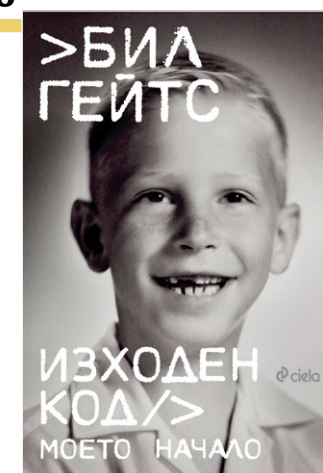
НАНСИ РЕЙГЪН, първа дама на САЩ

Нови книги от **Сиела**

„Изходен код. Моето начало“

от Бил Гейтс

Първата автобиография на мултимилардера филантроп ни отвежда към детството му и към онези съкровени моменти, които превръщат Бил Гейтс в личността, която всички познаваме. „Изходен код“ е история за семейството и приятелите – най-важното нещо в живота му. За проблемите в училище и света на програмирането. За запознанството със Стив Джобс, основаването на „Microsoft“ и упоритата борба за успех.

„Ние. Дневник на падението“

на Дмитрий Глуховски

Новият сборник „Ние. Дневник на падението“ събира статии и коментари на големия руски писател Дмитрий Глуховски. Книгата задава сложни, но болезнено важни въпроси: Може ли да се опише „руския народ“ или „многонационалния народ на Русия“? Може ли да се намери общото между живеещите в Русия, освен задължението да плащат данъци на Кремъл, да жертват живота си във военни авантюри и червения паспорт? Дали интелигенцията или средната класа са неотделима, свързана на тези условни „маси“ част от него?

„Васил Левски: най-добрият ни българин“

от проф. Пламен Павлов

Във „Васил Левски: най-добрият ни българин“ авторитетният историк проф. Пламен Павлов предлага нов поглед върху живота и делото на Апостола на свободата. Красивото луксозно издание събира 15 студии и статии, посветени на живота, делата и наследството на великия българин. Книгата разкрива ролята на Левски за националноосвободителните борби, за подготовката на Априлското въстание и за продължилите и след Освобождението борби за национално обединение.

„Добрата енергия“

от д-р Кейси Мийнс и Кали Мийнс

Бестселърът на „Амазон“ и „Ню Йорк Таймс“ от д-р Кейси Мийнс и Кали Мийнс ни разкрива тайните на метаболизма, за да намалим риска от хронични заболявания и чувството на умора, глът и меланхолия. Книгата предлага 33 рецепти, спазващи принципите на „Добрата енергия“, насоки как да разчитаме правилно кръвните си изследвания; петте биомаркера, които определят нашия риск от развитие на хронични заболявания; съвети за тренировки и упражнения. ①

Савка Тошева
е считана за
първата жена
предприемач
в българската
история

Картини на времето – десетилетия архив на регион Враца от XX в.

Предприемчивата Савка Тошева от Враца

ПОЛУЧИЛА Е ПРИЗНАНИЕ КАТО ПЪРВАТА ЖЕНА
В БЪЛГАРИЯ, СЪЗДАЛА БИЗНЕС, НО ТОВА
НЕ Я СПАСЯВА ОТ ТЕЖКАТА УЧАСТ

Яна Колева

Бизнесът явно е бил смятан за мъжка територия, защото търсим ли предприемач във времената от преди век, по-скоро като изключение ще се появи някое женско име. Може и вие сега да научите, че Савка Тошева е първата жена предприемач в България. Нейната история ни връща към бубарството и производството на коприна.

Воля за успех

Савка Тошева е родена през 1885 г. във Враца. Тя е дъщеря на Никола Пърнов, изобретател и предпри-

емач, който значително повлиява на професионалния път на дъщеря си. През 1903 г. тя отваря своята първа фабрика за коприна. Тогава е имала един стан, малко средства и многобройни задачи, свързани с непрестанни пътувания, търсене на материали и пазари. По-нататък се сблъсква с недоверие и с пречки от всякакъв характер, но въпреки всичко успява. Волята на тази майка на четири деца – трима снове и една дъщеря – остава непоклонима.

Икономически климат

Стопанският климат в България по това време е благоприятен.

Трайният подем в текстилната индустрия след 1926 г. е подкрепен със Закона за митническите тарифи, който е израз на държавната политика на протекционизъм по онова време. В периода 1925-29 г. съществува безмитен внос на машини, горива и сурови материали, което е добра възможност текстилните фабрики да се развиват на местния пазар, но и зад граница.

Територия

В своето начинание тази будна жена, която притежава новаторски дух, получава безрезервната подкрепа на семейството, в лицето

на своя съпруг Доно и на техния син Анани Тошев. Младежът развива своята дарба на художник-десенатор, техник и конструктор в сливения Текстилен техникум. Десетина години след отварянето на фабриката по негови чертежи и под личното му ръководство в нея се изгражда отдел за коприноточене, проектиран според най-новите изисквания на тази индустрия. Наличните съоръжения и инсталационни мрежи позволяват изработването на готови тъкани изцяло в самата фабрика. Основни дейности са копринено тъкачество, свилоточене и изработка на вратовръзки с марка „Анани“.

Бизнес мащаб

На 5 април 1940 г. фабриката става акционерно дружество с 480 хил. лв. собствен капитал и се нарича АД „Савка Доно Тошева“. Общият брой сгради през 40-те години е 7. От отчетата за 1946 г. към Главна дирекция „Статистика“ става ясно, че в предприятието е имало специални помещения за почивка и хранене на персонала, както и други удобства. Дружеството е кредитирало работниците, за да ползват кухните, а в края на месеца от заплатите са удържани средства

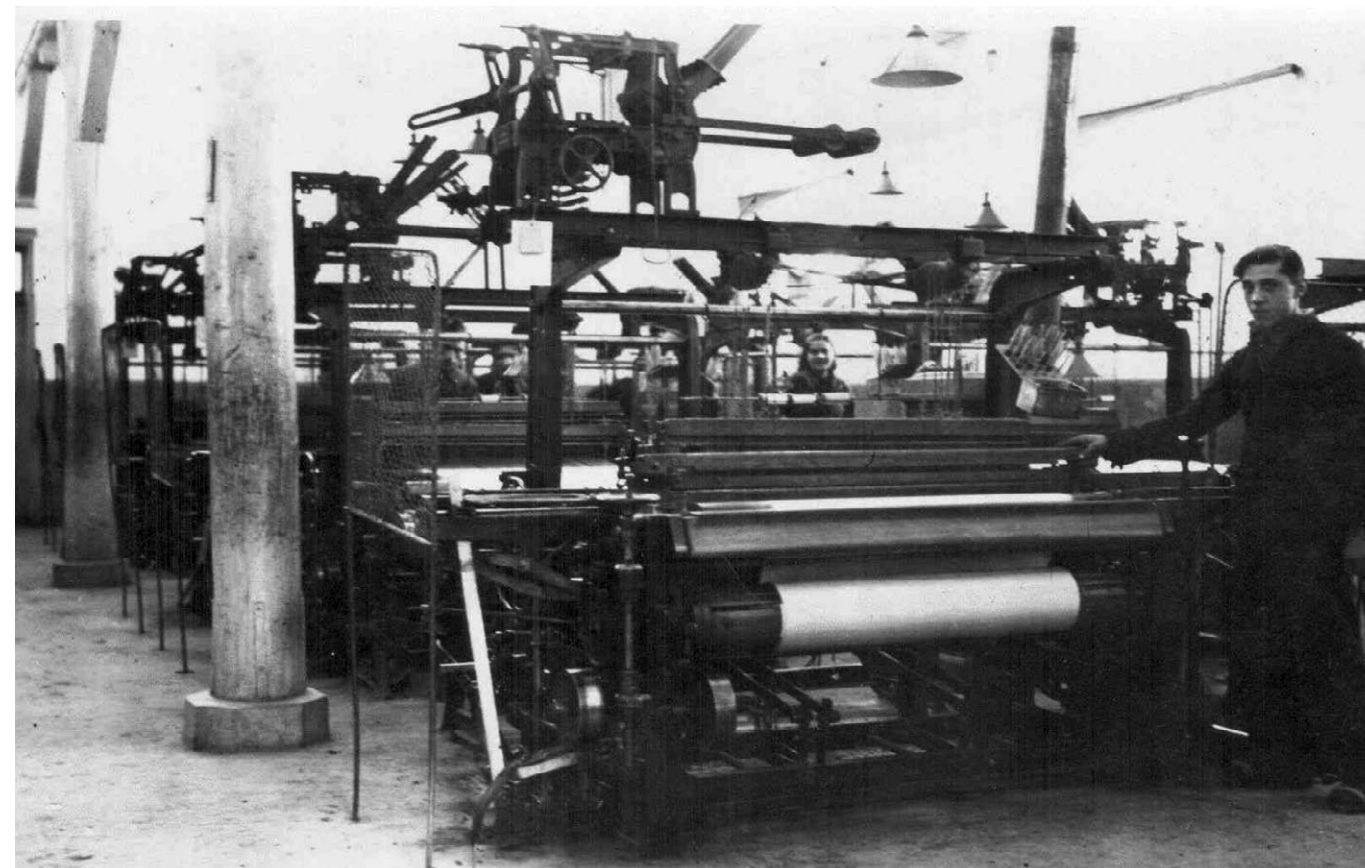
само за продуктите.

Плюс-минус

Савка Тошева е удостоена от цар Борис III с дамски орден за граждански заслуги II-ра степен. Получава го във връзка със 100-годишния юбилей на българската индустрия. Дружеството, което носи нейното име, е национализирано през 1947 г., а година по-късно то става част от фабрика „Йордан Лютибродски“. След смяната на режима тази предприемчива жена, до последно живяла скромно със семейството си в едноетажна къща с три стаи, е изпратена в Сливения затвор. След това тя повече не се заема с такава дейност. Второто поколение предприемачи – синовете Анани и Васил, са наказани с престой в лагера в Белене. Влошеното здраве на техния брат Светослав става причина да не го сполети същата печална съдба. Анани явно е със силен бизнес нюх, тъй като успява да развие производство на изделия от вълна и памук дори по време на социализма.

Савка Тошева още преди повече от век доказва, че жените несъмнено имат място като лидери в бизнеса, ако им се даде възможност. ®

Фабриката е с модерно за времето си оборудване

Предприемачът от Враца е считан за най-изявения майстор на модерните коли и пръв въвежда 9-часовия работен ден

Портрет на Мито Орозов, изложен в
Етнографско-възрожденския комплекс на
Регионалния исторически музей във Враца

Мито Орозов и изкуството да правиш **ФАЙТОНИ**

▲ Георги Георгиев

Мнозина ще проявят интерес да научат повече за Мито Орозов, когато разберат, че МИТО - първият български многоцелеви мобилен робот, който се произвежда в Мизия, е наречен така в чест на този славен български предприемач. Градска легенда или не, но се твърди, че е привлякъл вниманието на Хенри Форд, който дори го поканил да работи в Америка. Двамата се запознават на Балканското изложение в Лондон през 1907 г., раждат се идеи за съвместна работа.

Мито Орозов е приет за

основоположник на
модерното коларство

в България. Голямо признание получава в пътеписа „София – Мездра – Враца“, публикуван през 1897 г., в който Алеко Константинов е възхитен от личността му, от фабриката и производството, което е създал. Роден е във Враца през 1859 г. Едва 17-годишен остава без баща и за да издържа семейството, става чирак при съседа хаджи Ангел Йоцов, който е железар

и майстор на печки. След Освобождението Мито поема занаята от майстора, самообразова се и се усъвършенства, участва и в обществени организации. Такова е дружеството „Мравка“, прераснало във взаимоспомагателно дружество „Успех“, на което той става касиер. През 1884 г. основава заедно с приятели ученолюбивото дружество „Развитие“.

През 1883 г. започва съвместна работа с дърводелеца Исай Тошов. Двамата изработват товарни коли и конски каруци с железни оси и обков. Висококачествената им продукция

привлича все повече
клиенти

Съдружникът Исай обаче не е готов бизнесът да се разраства с такива темпове. Той си позволява чести отсъствия от работа и през 1887 г. Орозов разваля съдружието, изкупува целия инвентар на работилницата и продължава сам, като взема и решителни мерки да отговори на променящото се търсене. Назначава като главен майстор-дърводелец сърбина Йован, добре запознат с производ-

ството на тъй наречените тогава „модерни коли“ – брички, кабриолети и файтони. Ангажира като бояджия и тапицер унгареца Едуард. Заедно пускат в производство цяла серия от модерни возила. И когато през 1892 г. в Пловдив се организира първото българско промишлено изложение, Орозов е не само изложител, но взема и активно участие в организацията на събитието. Моделите и изработката са отличени със златен и сребърен медал и грамота.

Импулс за сериозно
разширение

на дейността получава след брака си с Параскева, която е от заможна семейство. Подпомогнат материално от нейния баща Иванчо Младенов, Мито решава да построи собствена сграда, съобразена с нуждите на производството. Купува общинско място в края на града и през 1893 г. създава внушителна производствена база. Тя има 4 отделения: железарско, дърводелско, тапицерско и бояджийско. В двора правят склад за готовите коли, но и склад за материалите. През

1905 г. Орозов купува още един парцел в съседство и там изкопават кладенец с дълбочина над 30 м.

Тази занаятчийска работилница става

производствен център

който добива известност. От панаири в Плевен (1895), Русе (1897) и Лондон (1907) Мито Орозов се връща със златни медали. Запитан защо не привлича чужди капитали, казва, че няма смисъл да влага капитал, чийто собственик без труд би получил значителен дял от общата печалба. През 1907 г. той пръв в страната въвежда 9-часов работен ден при нормално тогава работно време от 10 до 12 ч. дневно. Това предизвиква несъгласие сред занаятчиите в града, но той не отстъпва: „При пълна натовареност и добра организация добросъвестният работник за 9 часа може да произведе толкова, колкото при други условия за 10-12 часа. От преуморения човек ползата е малка“.

Основното производство включва различни видове каруци, брички, кабриолети и файтони. Особено внимание се обръща на удобството на колата. Основните им клиенти са по-богатите земеделски стопани, търговците на едро, заможните градски домакинства, а също градските и държавните служби. За реклама на производството си Орозов участва активно във всички по-големи изложби и панаири.

Изработва собствени
каталози

и ценоразписи с точно определени цени, което за времето си е израз на голямо самочувствие. Най-активното развитие на предприятието е в периода 1894-1912 г., свързано с общото бурно политическо и иконо-

Двуколка и шейна от експозициите на музея във Враца

Файтон и бричка от
фабриката на Орозов

мическо развитие на страната. Враца добива известност като град на модерните коли, а собственикът на фабриката Мито Орозов се ползва с името на делови и почтен човек. Той е основател и пръв председател на Популярната банка и на банка „Веслец“ във Враца, но и активен член на Софийската търговско-индустриална камара. През 1907 г. е избран за депутат във Великото народно събрание.

Войните в периода 1912-1918 г. се отразяват на развитието и на това предприятие. Мобилизирането на персонала, ограничението на вноса на много суровини и намаляването на клиентелата водят до

затихване на дейността

Следвоенните тенденции и възприетата политика на държавата към поощрение на кооперативното дело създават и във Враца условия за кооперативи. Така през 1914 г. е създадена коларо-производителната кооперация „Гранит“, която с мощната подкрепа на държавата става силен техен конкурент. През 1923 г.

обаче експлозии и пожар унищожават голяма част от града, разрушават цялата фабрика на Мито Орозов, загибват и самият той. През 1924 г. двама от синовете му – Петър и Тодор, се завръщат от обучение в чужбина. Подпомогнати с паричното обезщетение, което държавата предоставя на пострадалите от пожара, те възстановяват и разширяват сградите на бившата работилница, оборудват я с модерни дървообработващи и металообработващи машини. През 1925 г. Коларница „М. Орозов“ започва отново да работи. В периода до 1944 г. добавят нови парцели земя и изграждат още работни помещения. Ръководено от

основните принципи

- продукцията да е с най-високо качество и стриктно да се спазва срокът за изпълнението на поръчките, предприятието се славя като първокласен доставчик на превозни средства с конска тяга. На панаири в Горна Оряховица (1925), Солун (1926) и Пловдив (1934) също получават високи отличия. При въздушното нападение над Враца през 1944 г. тези сгради са отново разрушени и пак със собствени средства са възстановявани. Но през 1947 г. фабриката е национализирана. Масовото моторизиране на превозните средства след 1944 г. ограничава значително производството на коли с конска тяга. В един момент новото предприятие, към което са присъединени и други производствени звена, преминава към индустриално производство на електрокари.

Мито Орозов е образец за успешен предприемач и родолюбив българин. Да помним името му и да пазим жива спомена за неговите постижения. ☺

Разходка

Линиите на ЖИВОТА

ЗА ХУДОЖНИЧКАТА
ГЕРГАНА МИНКОВА
СЪЗДАВАНЕТО
НА КАРТИНА Е
ЖИВОПИСНА
МАГИЯ, ЧРЕЗ
КОЯТО СПОМЕНИТЕ
ЖИВЕЯТ ВЪРХУ
ПЛАТНОТО

Татяна Явашева

Изкуството е по-сило от мен, то е необходимост и спасение от всичко, което отвсякъде се опитва да ни сгромоляса. Живописът е като кристален спомен от детството, тя е моят начин за пречистване, приетият я като откровение и мое средство за съхранение... Това признава Гергана Минкова, която е сред разпознаваемите имена от по-младото поколение художници. При нея процесът на създаването на картина е магия, която не може да се обясни.

По свой път

Гергана Минкова е родена през 1981 г. в Пазарджик, където завършва Училището по облекло и текстил. Учи в Частната академия „Жул Паскин“, а после завършва специалността „Живопис“ в НХА. Първата си самостоятелна изложба прави

Обработена нива

още като студентка – през 2004 г. в Историческия музей на Панагюрище. Носителка е на голямата награда за живопис на фондация „Райна Кабаиванска“ и на още други престижни отличия и номинации в национални конкурси. Участвала е в много общи и тематични изложби, пленери и симпозиуми у нас и в чужбина.

На здрава основа

Албумите със снимки и скицините са чест подтик към нова творба. Оттам тръгва линия, която я побежда нанякъде. Както преди време случайността я отвежда към ненужни „реквизити“ от неща, събирани от нейния баща, „защото може да потрябват“. Тя започва да съшива парчета лен и коноп, прави собствен груб грунд и това става здравата основа за нейните живописни творения. Вече изцяло е преминала на такива платна: „Това съединяване е обединяване на линиите на живота“.

Пъзел от спомени

Темите на творбите са насочени към нейния вътрешен свят. Те са сходни като тематика, но всеки път са и различни, и подобни, но не съвсем. В началото на май тя ще открие изложба в галерия „Пролет“ в Бургас. При зашиването на платната, които за тази цел подготвя, у нея се центрира едно изречение: „Всичко у мен е спомен“. И сега картините се раждат от разравянето на стари рисунки и спо-

Поле

Спомен

мени, които се събуждат. Постепенно върху конкретната картина и в колекцията от живописни платна се създава пъзел от „спомени“ и духовни преживявания, готови да влязат в диалог с всеки, който е любопитен да надникне в дълбините на платното.

Искрата

Лесно е да се демотивираш и от една припламнала искра да се вдъхновиш. Пробиът в галериите е въпрос на труд, късмет, постоянство и редица други фактори. Дори когато не е била в „изгата“, Гергана

Ежедневие

е продължавала да вярва, че заниманието с изобразително изкуство си струва. В такива моменти като Барон Мюнхаузен се е хващала за косата и се е изваждала от мътните води на отчаянието. Пълната отдаденост на изкуството дава своите плодове, а не изкушаващото желание за постоянна работа и сигурни доходи: „Галериите са начин художникът да се чувства подкрепен при личната си невъзможност сам да си е тениджър на контактите с колекционери и ценители, както и на продажбите. Добрите галеристи поемат тази роля. В пространството на техните галерии творбите на авторите живеят по друг начин“.

Посока

Гергана Минкова обича да усеща илюзорната свобода на мислите и на въображението. Опитва да оставя автентична във всичко, което създава. За нея творческите моменти повдигат духа и са връзка с Бога. Тя работи само по вдъхновение, не и по поръчка. „Облакът не знае защо се движи точно в тази посока, небето обаче знае движещите сили и пътищата на всички облаци“, цитира тя от „Илюзии“ на Ричард Бак. Нейната посока засега е ясна – тази пролет в Бургас, а наесен полита към Париж, където ще пребивава два месеца в ателиетата Сите дез ар след спечелен конкурс. ☺

Терени

8 причини да посетите ВРОЦЛАВ

ГРАДЪТ ИМА С КАКВО ДА ВИ ОЧАРОВА ПО ВСЯКО ВРЕМЕ НА ГОДИНАТА

Цветозар Йолов

Вроцлав е чуден полски град, който по някаква причина все още убягва от радарите на много български пътешественици. А не бива. И сега, когато има директен полет, свързващ София със столицата на региона Силезия, би било огромен пропуск да не си доставите това удоволствие.

Като при всеки добре устроен град, тук няма начин да се загубите и всичко ще ви хареса, дори ако просто решите да се пошляете. Спомням си как преди време в социалните медии беше станал популярен един мийм на нарисувана карта на типичния европейски град. Катедрала в центъра, която стърчи над всичко, централен площад с импозантна архитектура, река, стари мостове, кафенета, централна жп гара и безлични квартали с жилищни блокове, които никога, освен живеещите там, не посещава. Всичките изброени неща ги

има и във Вроцлав, няма да се лъжем.

Но пък и също така е вярно, че дългата оплетена европейска история е оставила и много следи и легенди по улиците и зад фасадите на градовете. И като краткотрайни посетители, ако няма кой да ни ги разкаже или покаже, можем да останем с впечатлението, че наистина много от градовете на Стария континент ни се смесват в някаква главозамайваща мараня.

За това без повече увъртания, ето ви осем интересни неща във Вроцлав, които надявам се ще се превърнат в осем причини да си купите билет за там за следващата ви отпуса:

1. Полската Венеция

Прозвището на града е Полската Венеция, предвид, че части от стария център са разположени на острови в реката

Одра. Също така има и много мостове, свързващи тези острови. Не се настройвате чак за гондоли, но сигурно ще ви е любопитно да разберете, че преди повече от два века и половина един друг много известен турист се е разхождал по тези улици. И това е самият Джакомо Казанова, който е прекарал три дни през 1766 г. на гости на своя приятел прелат, също италианец. Какво точно е правил Казанова там и дали е успял да запише някое завоевание сред нежния пол в този кратък период, по тези въпроси историята мълчи. Но пък е известно, че е отседнал някъде на улица „Катедрална“ на остров Тумски. Зачуих се дали най-известният венецианец е открил прилики между Вроцлав и своя роден град. Също така ми се стори странно, предвид неговата репутация, че е бил отседнал в най-църковната част на града.

2. Остров Тумски

Коемо ни отвежда и към втората причина – остров Тумски всъщност е най-старата част на Вроцлав и с времето се е обособила като квартала на църковния клир и седалището на принца-архиепископ. Дори и до ден днешен е видимо това наследство – освен катедралата и семинарията, там е и най-старата църква в града („Св. Егидий“), която е единствената сграда, станала свидетел на монголското нашествие през 1241 година. Има дори и кафене на името на папа Йоан Павел II в квартала, разположен върху няколко острова. Но

чудатостите не свършват дотук. През Средновековието там е властвал и закон, според който мъжете не е можело да носят шапки, което се е отнасяло дори и за кралете. Тоест, още стъпвайки на моста към остров Тумски, е трябвало да третират целия квартал, все едно са в църква, и да си свалят шапката в знак на смирение.

3. Газовите лампи

Останете още малко на остров Тумски, защото с него е свързана и третата чудатост. Това е единственото останало място в Европа, където уличното осветление все още разчита на газови лампи. И досущ като едно време, всяка вечер специален служител на общината, облечен в цилиндър и наметало, минава да ги запали с дълга запалка, а пък рано сутрин минава да ги загаси. Ако се случи да сте там при залез слънце, ще видите как тълпа туристи, и особено деца, го следват като стаго, за да си правят снимки с него, сякаш е някоя холивудска звезда.

4. Мостът на вещиците

И докато сме на темата за църкви и мостове, има един обект във Вроцлав, който обединява и двете. Това е катедралата „Св. Мария Магдалена“, която необичайно за Полша през по-голямата част от съществуването си е била протестантска, напомняйки за сложната история на града,

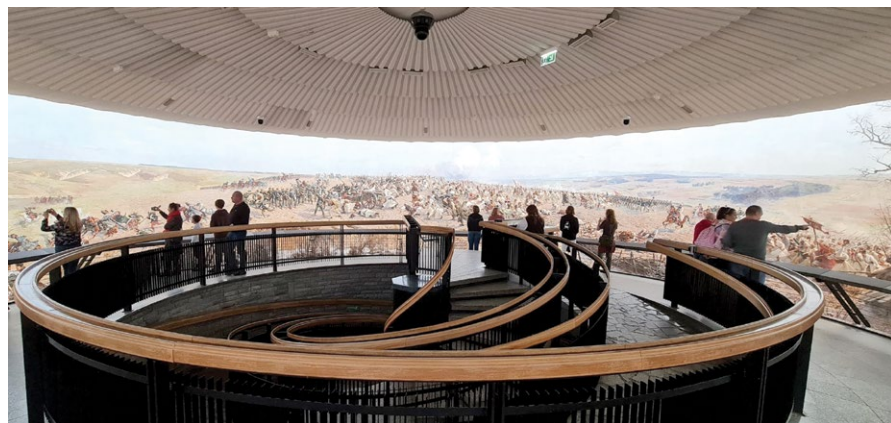
Местният специалитет *книша*

който е бил ту полска, ту чешка, ту немска собственост. Хвърлете поглед нагоре към двете му кули и между тях ще видите мост – на 45 метра височина. Под този мост обаче не тече река. Служел е за по-лесен достъп до камбаната, която е била в една от кулите. Мостът на вещиците, както е познат, може да се посети, ако за разлика от мен не ви е страх от високото... и от многото стълби за изкачване. И да, както се досещате, името си идва със съответните легенди. Една от тях гласи, че през Средновековието жени, които са били обвинявани във вешерство, е трябвало да минат по парапета, за да докажат своята невинност.

Картина в ротондата

wroclawcitytour.pl

Известната от векове Пивница Швидница

5.Площадът

Знаете ли, че Вроцлав е дом на най-стария ресторант и на най-големия площад в Полша? Площадът (Рупек) е толкова голям, че в центъра си има нещо като малко кварталче от сгради. Една от тях е Старата община,

която е била на ренесансовата архитектура и в днешно време е музей с интересни мебели от епохата. В избата на сградата пък се намира Пивница Швидница, която някак си е оцеляла като място за хранене и пиене от 1273 година досега. Това ще рече, че самата община е била наградена отгоре впоследствие. А пък името пивница посочва, че там се е сервира бира, която се е правела в град Швидница. Пивото е било доста качествено, тъй като има свидетелства, че е доставяно и в други части на кралството. Ресторантът е бил затворен в периода 2017-2022 г. и днес има малко по-модерен вид, но ако ви се ханва нещо наистина вроцлавско, нека ви предложи...

6.Книша (Knysza)

Този местен специалитет няма такава дълга история като ресторанта - даже обратното, датира едва от 90-те години на миналия век и е явно някакъв опит в онези странни и трудни години, когато частната инициатива в гастро-бизнеса прохода, да се предложи някаква бърза храна, подобна на джонер или сувлаки. Може би и заради това оригиналната книша е мека пита, напълнена с нещо като салата и сос, но без никакво месо. Има нещо като спор в града къде се сервира в днешно време най-автентичната книша. Може да намерите добри в малко забутано барче в единия край на Централната гара, където всъщност и за първи път са се

Деца се снимат със служителя, който пали уличните газови лампи

появили тези сандвичи.

7.Панорамата

Плевен се гордее с Панорамата си, обаче Вроцлав никак не отстъпва със своята. Епичната картина, която има обиколка от 120 метра и е висока 15 метра, е забележителна със своята история, освен с грабващия си реализъм, пресъздаващ Битката при Раклавице (1794 г.), част от въстанието на Косцюшко срещу домогването на Руската империя. Панорамата е много популярна сред самите поляци и 40-те билета за представянето ѝ на всеки половин час се изчерпват бързо. Самата 360-градусова картина има доста интересна история, която ще чуем

Централният площад в Стария град

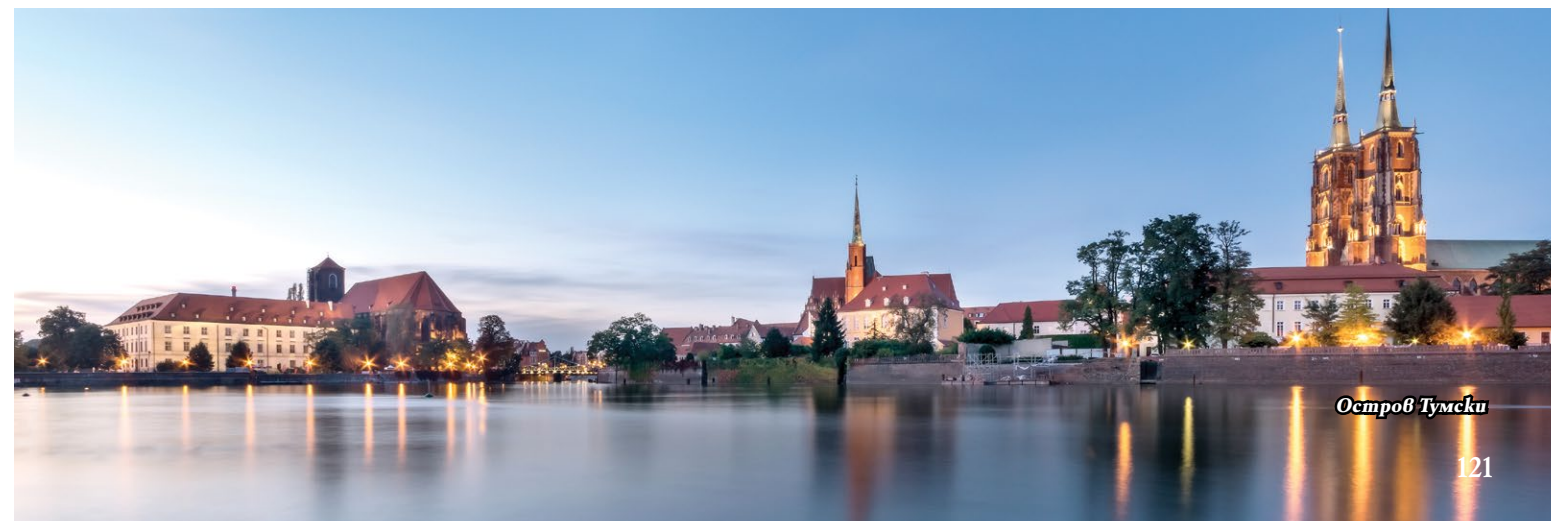
Бронзови скулптури на джуджета има из целия град

на място в ротондата на музея. В по-малка ротонда пък можете да видите и анимационно пресъдаване на битката, изобразена в картината.

8.Джуджетата

Да, бронзови скулптурки на джуджета са пръснати из целия град. Смята се, че вече наброяват към 800. Ще ги видите на най-различни места и няма две, които да си приличат. Деца и туристите са особено при-

влечени към тях. Но каква е причината да ги има? Тези статуи всъщност са креативен начин да се запази спомен за артистично-бунтовническия дух от 1980-те години, когато ъндърграунд движението Портокалова алтернатива започва да рисува джуджета върху комунистически лозунги като форма на протест. Тогава дори такъв малък и забавен акт е бил достатъчно бунтовнически, за да предизвика обществено внимание и интерес. Днес, в далеч по-демократични времена, новите поколения може би не могат съвсем да усетят този дух, но пък паметта е запазена чрез статуите. Първата от тях е поставена през 2001 г. и оттогава насам броят им расте, превръщайки ги не само в атракция за туристите, които могат да прекарат дни в това да намерят всичките, но и в модерен символ на Вроцлав – град, който не се свени да прибавя нещо от всяка епоха, през която минава. ☺

Остров Тумски

СПИСАНИЕ
ИКОНОМИКА

ИДВА ЛЕСНО ДО ВАС
И ПРЕЗ 2025 Г.

Абонирайте се в
ДОБИ ПРЕС

• e-mail: ABONAMENT@DOBIPRESS.BG

• тел. 02/963-30-81

*Насладете се на кулинарни
шедьоври и комфорт в Este Restaurant!*

+359 879 814 323 | restaurant@este.bg | Николай Хайтов 3А, София

Huvepharma® is committed to carbon-neutral production by 2030

Visit our website for more details and to track progress towards our ambitious sustainability goal.

www.huvepharma.com